

Osanottajat

Arkkipiispa Jukka Paarma	Turku	
Biskop Erik Vikström	Borgå	(poissa 12.9.2001)
Piispa Eero Huovinen	Helsinki	
Piispa Voitto Huotari	Mikkeli	
Piispa Jorma Laulaja	Lapua	
Piispa Wille Riekkinen	Kuopio	
Piispa Juha Pihkala	Tampere	
Piispa Ilkka Kantola	Turku	
Piispa Samuel Salmi	Oulu	
Kenttäpiispa Hannu Niskanen		
Aessori Matti Taatila	Turku	
Aessori Matti Repo	Tampere	
Aessori Viljo Juntunen	Oulu	
Aessori Seppo Häkkinen	Mikkeli	
Assessor Lars Junell	Borgå	
Aessori Hannu Komulainen	Kuopio	
Aessori Jukka Keskitalo	Lapua	
Aessori Helena Haataja	Helsinki	
Kirkkoneuvos Heikki Mäkeläinen		(poissa 12.9.2001)
Vs. piispainkokouksen sihteeri Kalervo Salo		
Arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen		

VALMISTUSVALIOKUNTA

Valmistusvaliokunta kokoontui Helsingissä 1.6. ja Kuopiossa 15.-16.8. sekä Helsingissä 24.8.2001.

Jäsenet

Piispa Wille Riekkinen, puheenjohtaja
Aessori Seppo Häkkinen
Assessor Lars Junell
Aessori Jukka Keskitalo
Teol. toht., Kalervo Salo, sihteeri

1 §

Piispainkokouksen istunnon avaus

Piispainkokouksen istunto Tampereella, Näsin seurakuntatalossa, alkoi tiistaina 11.9.2001 klo 9.00.

Istunnon aluksi toimitettiin *arkkipiispa Jukka Paarman* johdolla aamurukous (laudes). Tämän jälkeen *piispa Juha Pihkala* piti seuraavan puheen:

”Siitä puhe mistä puute.” Näin kansa sanoo. Kun siis perheiden ja kasvatuksen ongelmat ovat pulpahdelleet eri tahoilla julkisen keskustelun teemaksi, se on oireellista. Oire taas on lääketieteen kieltä. Sen takana on yleensä jokin sairaus, jota pyritään hoitamaan joko siten, että se parantuu tai sitten oireenmukaisesti - eli potilaan oloa lievittäen mutta itse tautia nujertamatta.

Kasvatuksesta puhutaan eniten silloin kun yhteiskunta oirehtii, kun yhteisesti sisäistetyt, selkäyttimeen uponneet itsestänselvyydet eivät toimikaan ja niin nuoret kuin vanhatkin voivat pahoin. Terveys on toki liukuva käsite, mutta jossain vaiheessa kipuni, kolotukseni ja muut vaivani ylittävät niin sanotun normaalitilan paineensiedon ja etsiydyn lääkärin puheille. Elämä ei siis enää ole hyvää siinä kohtuullisessakaan mielessä, mitä se nyt ylipäänsä voi olla.

Saman voisi sanoa niinkin, että kun yhteisön arvomaailman ja yhteisössä elävien ihmisten käyttäytymisen havaittavissa olevat piirteet alkavat olennaisesti poiketa Gaussin käyrästä, silloin aletaan keskustella kasvatuksesta. Aihe ajankohtaistuu yleensä suurissa aatteellisissa ja taloudellisissa muutoksissa ja murroksissa. Yhteiskunta ei voi elää hyvin, jos se on liian moniarvoinen. Yhteiskunta ei kestä liian pitkälle menevää arvojen suhteellistumista. Se voi sallia yhtä ja toista, mutta individualismin kaikkivaltaan se lopulta pirstoutuu. Se ei ole maksimoituna eettisesti kestävä ihanne ja vielä

vähemmän käytäntö.

Kriisin merkit ovat ilmassa. Nykyiseen tilanteeseen ovat ajaneet toisiinsa punoutuneina sekä ideologiset että taloudelliset syyt. Aatemaailma on 80-luvulta lähtien yhä selkeämmin suosinut sosiaalidarvinistista kilpailua, jossa menestyminen määrittää ihmisen arvon. Väliin tullut lama antoi ylimääräiset palkeet jo joitakin aikoja kyteneen ajattelutavan puhaltamiseksi täyteen liekkiin. Vielä 70-luvulle tultaessa ja peruskoulua kehitettäessä näet puhuttiin paljon ympäristötekijöiden merkittävästä vaikutuksesta ihmisen kasvuun samoin kuin siitä, että jokaisella yksilöllä oli mahdollisuutensa, jos niille annettiin tilaa ja yhteisöllistä tukea. Nyt on tästä inhotavan holhoavasta ja turhan kalliiksi tulleesta tasapäästämisestä luovuttu ja vannotaan taas geenien nimeen: ihmiset ovat ennalta määrätyt osaansa. Jokainen on lopulta yksilönä oman onnensa - tai onnettomuutensa - seppä. Onni puolestaan mitataan markoissa ja tavaroissa, ei inhimillisen vuorovaikutuksen ja yhteyden mittarein. Sosiaalisen vastuun painopistettä siirretään yhteisöltä yksilölle, koska näin voidaan keventää verotusta ja antaa voittajien voittaa entistä enemmän.

Tässä tilanteessa on kuitenkin enemmän häviäjiä kuin miltä aluksi näyttää. On selvää, että varsinkin pitkäaikaistyöttömien perheissä kasaantuu vaikeuksia, jotka ajavat myös heidän lapsiaan ja nuoriin syrjäytymisen kierteeseen - nyt jo toisessa, pian ehkä kolmannessa polvessa. Tämä ei voi olla järkyttämättä yhteiskuntarauhaa. Mutta koska menestyvien joukossa pysyminen puolestaan vaatii työelämässä mukana olevilta yhä totaalisempaa sitoutumista, heidänkin mahdollisuutensa panostaa lapsiinsa ja nuoriinsa ovat heikentyneet. Myös niin sanottujen hyvien perheiden lapset voivat olla pahasti tuuli-ajolla, koska aikaa vaatimaan vanhemmuuteen ei enää ole tilaa. Laatu ei näet vanhemmuudessa ole ilman melkoista määrää. On myös entistä enemmän niitä, joiden urakehitykseen eivät lapset edes sovi. Tällainen kokonaisasetelma on yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta vaarallinen. Se on myös hyvin kaukana kristillisestä elämisen mallista.

On kriisejä, jotka toistumistaan toistuvat. Siksi voidaan myös oppia siitä, miten aikaisemmin on selviydytty. Postmoderni yksilöllisten totuuksien valintamyymälä on ensi kertaa selvästi tunnistettavissa kreikkalaisen etiikan klassinen kauden kynnyksellä. Yhteiskunta, joka on sitä ennen muodostunut pienistä, sulkeutuneista kaupunki-valtioista, tulee lopullisesti tietoiseksi kulttuurien ja uskojen moninaisesta kirjosta. Tätä tietoisuutta vahvistaa Aleksanteri Suuren - silloisten mittojen mukaan järkyttävän globaali - hellenistinen imperiumi. Nousee esille ns. sofisteja, filosofian ja elämäntaidon opettajia, jotka edustavat syvää aatteellista ja moraalista relativismia: Mitään yhteistä ei lopulta ole. Yksityinen Ihminen on kaiken mitta, hän määrittelee tavoitteensa täysin omien mittapuidensa mukaan.

Tällaiset iskulauseet ovat tietysti olleet silkkaa hämäystä, sillä tuolloisessakin valintamyymäläkulttuurissa ihmiset on ensiksi taitavasti taivuteltu uskomaan, että he yksin valitsevat totuutensa, ja sitten ammattinsa osaavat reettorit - nykyisten mainostajien arkkityypit - ovat houkuttelleet heidät valitsemaan asioita, joista reettorit ovat keränneet hyödyn. Sofistien aika on ollut ensimmäistä tunnettua aatteiden markkinataloutta.

Tätä sumutusindividualismin hyökyä vastaan nousee Sokrates, ehkä ensimmäinen todella merkittävä moraalifilosofi ja kasvattaja. Hänen vanavedessään purjehtivat Platon ja Aristoteles, jotka ovat jättäneet lähtemättömän jäljen kasvatuksen historiaan. He asettavat yhteisön ja yhteisölliset hyveet yksilön ja hänen herätevalintojensa edelle. Sittemmin on jokaista arvorelativismin ja individualismin kautta seurannut yhteisöllisyyden reaktio - joko siten, että se on tietoisesti valittu tai sitten niin, että radikaalit yhteiskunnalliset murrokset ovat siihen pakottaneet. On käynyt ilmi, että se on ollut ainoa tapa selviytyä hengissä.

Ihmistä ei voida kasvattaa ilman yhteisöllistä ideaalia, jota ainakin tavoitellaan, vaikka ei tavoitettaisikaan. Sellaisia onkin esiintynyt koko tunnetun historian ajan, välillä hitaasti, välillä nopeastikin vaihdellen. En käy näitä vaiheita tässä kertaamaan. Äsken päätty-

neen vuosisadan alkupuolella kasvatukselliseksi malliksi alkoi nousta aktiivinen, toimiva, omaa erityislaatuisuuttaan toteuttava yksilö. Modernien ihmistieteiden vaikutus näkyy siinä selvästi. Vuosisadan loppupuolella olemme ihmetelleet jälkimodernia individualistista kilpailuihmistä, iloisesti kilkuttelevaa oman onnensa seppää. Yksilöllisiä ideoita on tislattu moneen kertaan ja niiden prosenttipitoisuus on - ainakin kuvitelmiä tasolla - kasvamaan kasvanut.

Mitä on nyt edessämme, uuden vuosituhannen aamussa? Onko suuntamme kohti yhteisöllisen vastuunsa uudelleen löytävää ihmistä? Ainakin sen pitäisi olla - muutoin käy huonosti. Tämä koskee yhtä lailla uskonnollista kuin niin sanottua sekulaaria kasvatusta. Molemmat kärsivät tämän hetken ylikorostuneesta individualismista.

Kun väsyttään etsimästä totuutta - ehkä totuuksien liikatarjonnan-kin vuoksi - käännetään kohti käytäntöä. Käytäntöjä kilpailutetaan keskenään. Siltä vaikuttaa tämän hetken tilanne. Pragmaattinen ajattelutapa on voimissaan. Uskonkin todellisuuden mitaksi lankeaa helposti periaate: oikeata on se, mikä toimii välittömästi ja vaikuttaa näkyvällä ja tuntuvalta tavalla. Oikeata on se, mikä tuottaa hyötyä. Tällä ulottuvuudella on toki oikeutuksensa. Mutta jos se tulee ainoaksi tai vallitsevaksi arviointiperiaatteeksi, se johtaa sellaiseen uskonnollisuuteen, jota Raamattu ei tunne, ei myöskään luterilainen uskon ja elämän perintö. Miten kristillinen kasvatusta voisi tulevina vuosina avata olennaisesti avaramman ja monisäikeisemmän ja yhteisöllisemmän uskon todellisuuden? Miten uudistuva rippikoulu voisi sitä tukea?

Yleinen ilmapiiri painottaa nykyisin elämysten merkitystä. Viihdemaailman sisällöntuotanto näyttää rakentavan sen varaan. Hyvä elämä on määritelty siten, että sen on oltava täyttä ja siitä on ulosmitattava nopeasti vahvoja elämyksiä. Leipä ja sirkushuvit - siinäkö elämän sisältö? Miten kristillinen kasvatusta ja uudistuva rippikoulu voisivat ammentaa kirkon perinnöstä muita, tärkeämpiä ja kantavampia periaatteita?

Yhteinen nykyisyyttä hallitseva piirre on edelleen näennäisautonomia ja näennäisyksilöllisyys - siis sama ilmiö, joka on tunnistettavissa jo sofistien Kreikassa. Korostetaan sitä, että jokainen yksitynen ihminen on itsenäinen ja valitsee itse elämänsä arvot ja muut sisällöt. Kukaan ulkopuolinen ei niitä voi eikä saa määrätä. Näennäistä tämä on siksi, että muodikkaan omaehtoiset valinnat määritellään tarkkojen markkinatutkimusten avulla siellä, missä näistä valinnoista eniten hyödytään. Miten kristillinen kasvatus ja uudistuva rippikoulu voisivat auttaa nuoria näkemään kirkon kantamien arvojen syvän ja kestävän merkityksen? Miten kirkko voisi tukea tällä alueella tervettä toisinajattelua?

On mahdotonta kasvattaa, ellei ole olemassa kohtalaisen yhteistä hyvän ihmisen ja hyvän elämän mallia, jota tavoitellaan. Jos siis ylipäänsä on kasvatusta, se on aina välttämättä arvosidonnaista. Elämällä on oltava ainakin väljästi hahmottuva, yhteisesti hyväksytty, yhteisön kasvatuksellaan tukema eettissävyinen punainen lanka. Sellainen ei pohjimmiltaan voi olla kaupan, sellaista ei voi mielin määrin relativistisesti laimentaa. Jos niin kuitenkin käy, yhteisö hajoaa sisäisiin ristiriitoihin.

Kasvatuksessa - sekä tietoisien kristillisessä että yleisessä - yhdistyy siis toisiinsa kaksi tärkeätä ulottuvuutta: etiikka ja ihmiskäsitys. Näitä ei voi erottaa toisistaan. Jos näet ajatellaan, että kasvatuksen tavoitteena on hyvä elämä, silloin tuo tavoite ilman muuta määräytyy siitä, miten piirretään ihmiskuvan olennaiset ääriviivat ja millaiseen eettiseen koordinaatistoon yksilö sen puitteissa asettuu. Jos etiikka on yksilökeskeistä mielihyväetiikkaa ja ihminen määritellään pelkästään naturalistisesti, yhteisö oireilee yhä pahemmin. Tämä yhdistelmä on aikamme pimeä uhka.

Avainasemassa ovat nyt perheet, joiden hyvää voidaan parhaiten edistää luomalla mahdollisimman laajalla yhteistyöllä lasten kasvulle edellytyksiä. Näyttäisi siltä, että yhteiskunnassamme on juuri nyt lisääntyvää painetta ja halua nousta rakentamaan yhteisöllistä kulttuuria - vaikkapa edes näkyvänä ja kuuluvana vastakulttuurina. Kaikkien näin ajattelevien olisi nyt liityttävä yhteen. Siinä olisi

tämän hetken yhteisöllisyyden manifesti. Elinkeinoelämän olisi joka tapauksessa oivallettava, että se menettää varsin nopeasti rekrytointipohjansa, jos lapsilta riistetään turvallinen lapsuus - riistämällä heiltä lyhytnäköistä tehokkuutta tavoiteltaessa vanhemmat.

I nyckelställning är nu de familjer, vars goda man bäst kan främja genom att genom ett möjligast brett samarbete skapa förutsättningar för barns uppväxt. Det ser ut som om det i vårt samhälle just nu finns ett ökat tryck och en vilja att bygga en kultur som betonar gemenskap, fast som en motkultur som syns och hörs. Alla vars tankar går i dessa banor bör nu slå sig samman. Detta skulle vara denna tids gemenskapsmanifest. Näringslivet borde i alla fall inse att det rätt fort förlorar sin rekryteringsbas, om man berövar barnen en trygg barndom genom att beröva dem deras föräldrar i strävan efter kortsiktig effektivitet.

”Kaste kantaa, kasvatus kannattaa” on poikkeuksellisen tärkeä vuosiaihe kirkolle. Siinä ollaan koko pyhän uskomme ytimessä. Lisäksi se tarjoaa mahdollisuuksia laajaan yhteistyöhön kaikkien niiden kanssa, jotka ovat havainneet yhteisöllisen vastuun ja yhteisölliset hyveet välttämättömäksi suunnaksi, mikäli tavoitteena on hyvä elämä.

Avauspuheen jälkeen *arkkipiispa Paarma* toivotti piispainkokouksen istunnon jäsenet tervetulleiksi. Arkipiispa julisti istunnon avatuksi.

2 §

Nimenhuuto

Toimitetussa nimenhuudossa todettiin kaikkien piispainkokouksen jäsenten olevan läsnä.

3 §

Työjärjestyksen hyväksyminen

Kokouksen esityslista hyväksyttiin työjärjestykseksi. Arkkipiispa oli kutsunut Antero Rissasen asiantuntijaksi paikalle asioiden 12 (11 §) ja 13 (12 §) käsittelyn ajaksi.

Työjärjestykseksi hyväksyttiin kokouksen esityslista.

4 §

Pöytäkirjan tarkistajat

Piispainkokous päätti

valita piispainkokouksen istunnon pöytäkirjan tarkistajiksi asessori Lars Junellin ja asessori Jukka Keskitalon.

5 §

Eri tavoin naispappeudesta ajattelevien rinnakkaiselo ja yhteistyö kirkossamme

Kirkolliskokouksessa Oulun hiippakunnan pappisedustaja Lasse Marjokorpi oli edustaja-aloitteellaan nro 13/2000 ehdottanut muutosta kirkkojärjestykseen. Aloite tähtäsi siihen, että naispappeuteen kielteisesti suhtautuvat kirkomme jäsenet voisivat saada kirkollisia palveluja ja oi-

keuden toimia kirkossamme pappeina. Perustevaliokunnan mietinnön 2/2000 sisältämän ehdotuksen mukaisesti kirkolliskokous päätti lähettää edustaja-aloitteen piispainkokoukselle.

Piispainkokouksen istunnossa 13.-14.2.2001 (5 ja 19 §) päätettiin, ettei esitettyyn kirkkojärjestyksen muutokseen ole aihetta. Samaisessa istunnossa annettiin kuitenkin valmistusvaliokunnalle tehtäväksi jatkaa asian valmistelua syysistuntoa 2001 varten. Kysymystä on tarkasteltava laajasta näkökulmasta ottaen huomioon kirkon sanoma, tehtävä ja ykseys. Tuolloin todettiin, että eri tavoin pappeudesta ajattelevien yhteistyötä ja rinnakkaiseloja ei hoideta lainsäädäntöteitse tai ns. erillisvihkimyksin.

Valmistusvaliokunta oli saamansa jatkotehtävän mukaisesti valmistellut asiaa eteenpäin. Tukea valmisteluun oli saatu kahdesta arkkipiispa Jukka Paarman johdolla käydystä epävirallisesta neuvottelusta, joihin oli kutsuttu mukaan eräitä herätysliike- ja järjestöjohtajia. Neuvotteluihin osallistuivat piispainkokouksesta piispat Voitto Huotari, Wille Riekinen ja Ilkka Kantola sekä vs. piispainkokouksen sihteeri Kalervo Salo ja arkkipiispan sihteeri Heikki Jääskeläinen. Herätysliike- ja järjestöjohtajista neuvotteluihin osallistuivat Seppo Suokunnas, Raimo Mäkelä, Timo Rämä, Eero Junkkaala, Göran Stenlund ja neuvotteluista ensimmäiseen Lars Pajuniemi.

Edellä mainituissa epävirallisissa keskusteluissa herätysliike- ja järjestöjohtajia on pyydetty esittämään perusteluja ns. erillisvihkimyksen tueksi. Varsinaisia teologisia perusteluja ei kuitenkaan ole esitetty sille, miksi naispappetta vastustavan kandidaatin pappisvihkimys yhdessä

naisten kanssa ei olisi pätevä tai miten se vaarantaisi hänen virkanäkemyksensä. Oikeastaan ainoa keskusteluissa esille tullut teologinen argumentti on väite, että vihkimyksessä, jossa on mukana myös naisia, eivät kirkon tunnusmerkit täyttyisi.

Kirkkomme omaksuman virkateologisen linjan näkökulmasta tätä argumenttia ei voi hyväksyä. Kirkkomme on aikanaan hyväksynyt naispappeuden nimenomaan Raamatun tulkintaan pohjautuen ja ratkaisulla on vankat teologiset perusteet. Siksi voidaan sanoa, että kirkon tunnusmerkit täyttyvät sellaisessakin pappisvihkimyksessä, jossa virkaansa oikeassa järjestyksessä vihitty piispa ordinoi myös naisia. Muut erillisvihkimyksen puolesta esitetyt argumentit ovat lähinnä käytännöllisiä. Viitataan mm. siihen, että kirkkoa uhkaa lähiaikoina pappispula ja olisi vahinko, jos kutsumustietoisia naispappeuden vastustajia ei tulisi papistoon. Siksi tässä yhteydessä tehtävällä ratkaisulla tulisi antaa heillekin viesti: naispappeuden vastustajienkin kannattaa opiskella teologiaa ja tulla kirkon virkaan.

Piispainkokous on tehnyt päätöksen (13.-14.2.2001, 5 ja 19 §), että eri tavoin pappeudesta ajattelevien yhteistyötä ja rinnakkaiseloä kirkossamme ei hoideta erillisvihkimyksin. Herätysliike- ja järjestöjohtajien taholta yksittäisvihkimyksiä on perusteltu mm. sillä, että se on käytäntönä joissain Saksan maakirkoissa ja Norjan kirkossa. Poikkeustapauksissa yksittäisvihkimyksiä on Suomessakin toteutettu. Perusteluna tällaisille poikkeuksille on kuitenkin ollut jokin muu syy kuin erillisvihkimyksen tavoittelemisen. Syynä on voinut olla esimerkiksi tilanne, jossa vihiti-

täviä on ollut vain yksi tai tuomiokirkossa on tehty korjaustöitä. Tällöin yhden kandidaatin vihkimys on voinut tapahtua vastaanottavan seurakunnan kirkossa. On myös todettava, ettei Saksassa ja Norjassakaan toteuteta yksittäisvihkimyksiä seurakunnissa erillisvihkimyksen motiivilla. Taustalla ovat muut syyt ja asianomaisten kirkkojen perinteet.

Herätysliike- ja järjestöjohtajien taholta on viitattu myös Englannin anglikaanisen kirkon nk. lentävien piispojen käytäntöön. Tämä on kuitenkin omalle kirkollemme täysin vieras malli ja on vaikea nähdä, miten se nykyisessä tilanteessa edistäisi kirkon ykseyttä. Englannista saatujen tietojen mukaan järjestelmä aiheuttaa kitkaa yhtäältä seurakunnissa ja toisaalta lentävien piispojen ja hiippakuntapiispojen välillä.

Yksittäisvihkimysten käyttöönotto kirkossamme johtaisi käytännössä erillisvihkimyskäytännön hyväksymiseen. Edellisessä istunnossaan piispainkokous kuitenkin selkeästi torjui tämän mahdollisuuden. Tämän vuoksi yksittäisvihkimyksistä ei ole ratkaisuksi tähän tilanteeseen.

Valmistusvaliokunta toteaa johtopäätöksensä käydyistä keskusteluista, ettei niissä ole esitetty sellaisia teologisia tai käytännöllisiä argumentteja, jotka riittäisivät perusteluksi erillis- tai yksittäisvihkimyksille. Pääasialliseksi motiiviksi erillis- tai yksittäisvihkimyksen vaatimukselle näyttää jäävän halu osoittaa, ettei hyväksy naispappeutta. Tämä tapahtuu jättäytymällä pois yhteisestä ordinaatioskoulutuksesta, pappisvihkimyksestä ja yhteistyöstä. Tätä ei voi kuitenkaan pitää oikeana tapana tuoda esiin kirkon virallisesta linjasta poikkeavaa virkakäsitystä. Protestin

kirkon virallista virkateologista linjaa vastaan voi tehdä myös sellaisilla tavoilla, jotka eivät vaaranna kirkon ykseyttä ja yhteistyötä eri tavoin ajattelevien kirkon jäsenten välillä.

Valmistusvaliokunnan mielestä yhteiseen ordinaatiokoulutukseen ja ordinaatioon osallistuminen eri tavoin pappudesta ajattelevien kesken edistää kirkon ykseyttä. Tämän korostaminen ajaa erilaisten virkanäkemyksen edelle. On muistettava kirkkomme virallinen linja, mutta myös se, että naispappeuteen kielteisesti suhtautuvien kantaa ei kirkossamme ole julistettu heresiaksi. Yhteiseen vihkimykseen osallistuminen ei vie mitään pois naispappeutta vastustavalta kandidaatilta. Hän on vapaa pitämään virkakäsityksensä ja toimimaan pappina kirkossamme vaakaumuksensa mukaan. Häntä - samoin kun kirkon virkaratkaisun kannalla olevia - kuitenkin sitoo velvoite toimia yhteistyössä toisin ajattelevien kanssa, jotta kirkon ykseys voitaisiin säilyttää niin pitkälle kuin se on mahdollista.

Vertailukohdan edellä esitetylle ”sovitetun erilaisuuden” mallille voi löytää ekumeenisista yhteyksistä. Hedelmällisessä ekumeenisessa kanssakäymisessä ainoa kestävä lähtökohta on se, että osapuolet kunnioittavat toistensa näkemyksiä. Jokaisen on tärkeää olla tietoinen omista näkökannoistaan ja niiden perusteluista. Kun identiteetti on tällä tavoin selkeä, mahdollistuu myös kanssakäyminen ja yhteistyö toisin ajattelevan keskustelukumppanin kanssa.

Tällaisesta ekumeenisen kanssakäymisen peruslähtökohdasta voi etsiä analogiaa oman kirkkomme tilanteeseen, jossa eri tavoin naispappudesta ajattelevien on kyettävä yhteistyöhön. Virkateologiasta vallitsevat näkemyserot on

syytä avoimesti tunnustaa, mutta kaikki osapuolet tarvitsevat myös nöyryyttä asettua yhteistyöhön, jotta tärkein asia eli evankeliumin eteenpäin meneminen ei vaarantuisi. Erilaiset näkemykset voivat olla parhaimmillaan rikkaus ja sisäinen kritiikki on kirkolle elämän merkki. On kuitenkin tärkeä muistaa, että viran perimmäinen tehtävä on olla evankeliumin palveluksessa. Tämä tehtävä on tärkeämpi kuin henkilökohtaiset mielipiteet.

Piispainkokous on päätynyt juuri ykseyden vaalimisen tähden siihen, ettei erillisviihkimyksiin ole syytä mennä. Pappisviihkimys on kirkon yhteinen juhla. Olisi toivottavaa, että pappisviihkimystapahtuma voisi olla konkreettinen osoitus siitä, että eri tavoin virkakysymyksestä ajattelevat kykenevät yhteistyöhön evankeliumin hyväksi. Omantunnon eroista ei tarvitse luopua, kun vain yhteistyön mieltä löytyy riittävästi. Erilaiset näkemykset voivat elää rinnan, kun lähtökohdaksi otetaan yhteinen tehtävä ja toisten kunnioittaminen.

Valmistusvaliokunta totesi, että käydyissä keskusteluissa on tullut positiivisena asiana esiin se, että kumpikaan osapuoli ei pidä toisiaan harhaoppisina. Kysymys on siinänsä tärkeästä teologisesta näkemyserosta, mutta yhteisen tehtävän näkökulmasta sittenkin rajatusta kysymyksestä. Positiivista kirkon näkökulmasta on ollut myös se, että keskusteluihin osallistuneet herätysliike- ja järjestöjohtajat ovat selkeästi sanoutuneet irti virkateologisista äärimmäisyyskannoista. Tältä pohjalta on olemassa edellytykset jatkossakin ylläpitää neuvotteluyhteyttä piispojen sekä herätysliike- ja järjestöjohtajien välillä.

Edellä esitettyihin näkökohtiin viitaten valmistusvaliokunta totesi lopuksi, että nyt käsillä oleva ongelma ei ratkea erillis- tai yksittäisvihkimysten avulla. Piispainkokouksen ei liene mielekäästä tässä yhteydessä lausua asiasta tämän enempää. Joka tapauksessa edellä kuvatun yleislinjauksen pohjalta tehtävät sovellutukset jäävät yksityiskohdissaan kunkin piispan ja tuomiokapitulin pastoraalisen harkinnan ja ohjauksen varaan. Piispainkokouksen tulee kuitenkin seurata tilanteen kehittymistä ja se voi tarvittaessa antaa asiasta suosituksia.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Riekkinen, Keskitalo, Huovinen, Laulaja, Salmi, Pihkala, Haataja, Huotari ja Paarma. Huovinen katsoi, että piispojen tulisi jatkaa keskusteluja eri tavoin pappeudesta ajattelevien kanssa. Salmi ja Laulaja kannattivat tätä ajatusta. Pihkala kantoi huolta siitä, että ordinaation teologia on jäänyt käydyissä keskusteluissa riittämättömän pohdinnan varaan. Riekkinen korosti, että eri tavoin pappeudesta ajattelevien yhteistyö kaipaa käytännön tilanteissa korrektiutta. Paarma totesi valmistelutekstin ja käytyjen neuvottelujen muodostavan oikeastaan pettymyksen. Ei ole kyetty löytämään selkeää linjaa, joka ratkaisisi ongelman. Kantola katsoi, että naispappeuteen kielteisesti suhtautuvilla tulee olla mahdollisuus esittää korrektilla tavalla oma rakentava protestinsa.

Piispainkokous hyväksyi yksimielisesti valmistusvaliokunnan esittämän ensimmäisen ponnen. Toiseksi ponneksi valmistusvaliokunta esitti muotoa: ”*seurata tilanteen kehitystä kirkossamme ja tarvittaessa antaa asiassa suosituksia.*” Huovinen esitti Kantolan kannattamana toista

pontta muodossa: ”pyytää piispoja jatkamaan teologisia keskusteluja naispappeuteen eri tavoin suhtautuvien kanssa.” Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 7 ääntä ja Huovisen ehdotus 9 ääntä. Näin ollen piispainkokous päätti

1. *todeta, että virkateologisista näkemyseroista johtuvien ongelmatilanteiden yksityiskohtainen hoito ordinaatiokoulutuksissa, pappisvihkimyksissä ja käytännön yhteistyössä jää edelleen kunkin hiippakunnan piispan ja tuomiokapitulin pastoraalisen harkinnan ja ohjauksen varaan; ja*
2. *pyytää piispoja jatkamaan teologisia keskusteluja naispappeuteen eri tavoin suhtautuvien kanssa.*

6 §

Kannanotto kirkon avioliitto- ja seksuaaliopetuksesta

Aloitteen sisältö

Tampereen hiippakunnan hiippakuntakokous hyväksyi Hollolan rovastikunnan aloitteen, jossa esitettiin kannanoton laatimista kirkon avioliitto- ja seksuaaliopetuksesta. Hiippakuntakokous päätti lähettää sen piispainkokouksen käsiteltäväksi.

Alkuperäisessä Asikkalan seurakunnan kirkkoneuvoston aloitteessa kiinnitetään huomiota eduskunnassa vireillä olevaan lakialoitteeseen samaa sukupuolta olevien liittojen rekisteröimiseksi. Aloitteen tekijät ilmaisevat huoles-

tumisensa kristillisen avioliiton aseman säilymisestä yhteiskunnassamme. Tästä syystä olisi tarpeen esittää uudelleen kanta tähän kysymykseen, vaikka piispojen puheenvuoro perhe- ja seksuaalietiikan kysymyksistä julkaistiin vuonna 1984. Lakialoitteen sisältö ja Raamatun jyrkkä kanta homoseksuaalisuuteen muodostavat seurakuntalaisten mielissä jännitteen. Piispoilta odotetaan opastusta siihen, kuinka kristittyjen tulee suhtautua homoseksuaalisuuteen kristillisen avioliittoetiikan ja Raamatun valossa.

Hollolan rovastikunnan rovastikuntakokous piti asiaa merkittävänä ja ajankohtaisena. Lakialoitteen johdosta ns. homoliitot ovat saaneet huomattavan laajaa julkisuutta joukkotiedotusvälineissä. Tässä tilanteessa olisi suotavaa, että kirkon johto tähdentäisi kristillisen avioliiton asemaa ja merkitystä yhteiskunnassamme.

Tampereen hiippakunnan hiippakuntakokouksen valmistusvaliokunta yhtyy rovastikuntakokouksen käsitykseen asian ajankohtaisuudesta ja merkittävydestä. Kirkkohallituksen kanta ns. homoliittolakia valmistelleen työryhmän esitykseen oli kielteinen. Piispojen edellisestä kannanotosta on kulunut jo 17 vuotta. Hiippakuntakokouksen valmistusvaliokunnan mielestä kirkkomme johdon on tässä tilanteessa suotavaa tähdentää entistä selkeämmin kristillisen avioliiton asemaa ja merkitystä maassamme. Samoin kirkossa tulisi selkeästi opettaa, miten Raamatun homoseksuaalisuutta koskevia kohtia on tänä aikana tulkittava. Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti Tampereen hiippakunnan hiippakuntakokous päätti lähettää aloitteen piispainkokoukselle.

Aikaisemmat kannanotot

Piispojen edellisen kannanoton (Kasvamaan yhdessä. Piispojen puheenvuoro perhe- ja seksuaalietiikan kysymyksistä. Helsinki 1984) jälkeen asia on ollut esillä piispainkokouksessa syksyllä 1993. Keväällä 1993 kirkolliskokoukselle tuotiin edustaja-aloitteena (Repo, Rautavuori, Tuomi, Tammi ja Sormunen) käsittelyyn kysymys kirkon seksuaalieettisistä kannanotoista (edustaja-aloite nro 5/1993). Aloitteen tekijät katsoivat, että osa piispojen kannanotosta teoksessa “Kasvamaan yhdessä” on aika käsitellä uudelleen.

Aloitteessa todetaan, että naimattomien ja yksinelävien sekä homojen ja lesbojen mahdollisuus toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan on otettava uudelleen pohdittavaksi. Ihminen voi toteuttaa seksuaalisuuttaan parhaiten avioliitossa, mutta kaikki eivät elä onnellisessa parisuhteessa. Myös homojen ja lesbojen asema kirkossa ja kirkon työntekijöinä tulisi ottaa uudelleen pohdittavaksi. Aloitteessa kysyttiin kannanottoa samaa sukupuolta olevin parisuhteen rekisteröintimahdollisuuteen ja adoptio-oikeuteen.

Aloitteen allekirjoittajien mielestä kannanotossa homoseksuaalisuutta tulisi käsitellä aihepiiriin liittyvän tutkimustiedon näkökulmasta. Toisaalta homoseksuaalisuutta käsitteleviä raamatunkohtia arvioitaessa olisi otettava huomioon eksegeettinen tutkimus. Aloitteessa viitattiin myös Euroopan kirkkojen konferenssin syyskuussa 1992 pitämän kokouksen yhteydessä esitettyyn julkilausumaan, jossa todetaan, että kirkot kutsutaan vastustamaan syrjintää, joka perustuu ihonväriin, rotuun, uskontoon, poliitti-

seen kantaan, fyysiseen tai psyykkiseen vammaisuutteen tai seksuaaliseen suuntautumiseen sekä vaatimaan tasa-vertaista kohtelua kaikille.

Tällä perusteella aloitteen allekirjoittajat esittivät, että kirkolliskokous ryhtyy toimenpiteisiin kirkon seksuaali-eettisten kannanottojen uudistamiseksi. Samalla tulee selvittää kirkon kanta homoseksuaalisuuteen sekä naimattomien ja yksinelävien mahdollisuuteen toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan. Kirkolliskokous lähetti asian perustevaliokuntaan, joka totesi asian olevan ajankohtaisen, keskeisen ja monitahoisen sekä kirkon uskon että yksityisten ihmisten kannalta. Keskusteluissa nousi esiin sekä tarve selvittää teeman raamatullisia perusteita että tarve paneutua kirkon seksuaaliopetuksen sisältöön ja käytäntöön. Perustevaliokunnan esityksen mukaisesti kirkolliskokous lähetti aloitteen piispainkokoukselle toimenpiteitä varten.

Piispainkokous käsitteli asiaa syksyllä 1993. Valmistusvaliokunta piti tuolloin toivottavana, että kirkko jatkuvasti osallistuu ajankohtaisista eettisistä kysymyksistä käytävään julkiseen keskusteluun. Tämä voi toteutua kirkon yksittäisten jäsenten (maallikoitten ja opetusvirkaa hoitavien toimesta) sekä kirkon kaikkien jäsenten yhteisenä äänenä. Toisaalta voidaan yhteisesti valmistella kannanottoja ajankohtaisiin eettisiin kysymyksiin. Tuolloin tekeillä ollut hanke julkaista kirja kirkon eettisestä opetuksesta vaikutti keskusteluun. Valmistusvaliokunnan mielestä kirkolliskokouksen esitys tuli nivoa yhteen silloin tekeillä olleen kristillisen etiikan teoksen kanssa (Jorma Laulaja: Elämän oikea ja väärä. Eettiset valinnat tänään. Helsinki 1994).

Syksyn 1993 piispainkokous päätti todeta, että piispojen vuonna 1984 julkaisema perhe- ja seksuaalieettinen kannanotto “Kasvamaan yhdessä” vastasi edelleen kirkkomme eettisen opetuksen peruslinjoja. Samassa yhteydessä piispainkokous pyysi piispoja käsittelemään asiaa edelleen ja ottamaan huomioon esiin nousseet uudet kysymykset.

Alkuperäisen kirkolliskokousaloitteen tekijät käynnistivät oman hankkeensa seksuaalieettisen kannanoton aikaansaamiseksi. Artikkelikokoelma julkaistiin seuraavana vuonna (Kopperi, Kari ... [et. al.] Haukattu hedelmä. Nuorten pappien seksuaalieettinen puheenvuoro. Helsingin hiippakunnan apupappien julkaisu 1. Helsinki 1994).

Piispojen ja apupappien puheenvuoroissa näkyy tietty painotusero. Yksinkertaistaen voidaan todeta piispojen kannanoton korostavan tiettyä ihannetta: seksuaalisuuden kuulumista vain avioliittoon ja elinikäistä aviosuhdetta, jota kaikissa tapauksissa ei elämän inhimillisyyden ja rajallisuuden tähden voida saavuttaa. Apupapit pitävät elinikäiseen aviosuhteeseen sitoutumista sinänsä parhaana vaihtoehtona, mutta katsovat vastuullisen ja toista ihmistä kunnioittavan seksuaalisuuden toteuttamisen olevan hyväksyttävää myös yksin elävien ja homoseksuaalisten ihmisten kohdalla.

Homoseksuaalisuus erityiskysymyksenä

Homoseksuaalisuutta käsittelevä problematiikkaa on noussut esiin myös kirkkohallituksen lausunnossa työ-

ryhmän ehdotuksesta “Laki ja samaa sukupuolta olevien parisuhteet”. Tässä lausunnossa kirkkohallitus otti kantaa työryhmän mietintöön, mutta ei homoseksuaalisuuteen sinänsä. Lausunnossa pidetään oikeana työryhmän tehtäväksiannon mukaista tavoitetta selvittää samaa sukupuolta olevien parien oikeudelliset epäkohdat. Vähemmistöjen syrjimyksen kieltäminen onkin yksi oikeusvaltion olennainen piirre. Silti nykyiselle kulttuuri-ilmastolle ominainen yksilöllisyyden korostaminen johtaa helposti yksilön omaehtoisuuden painottumiseen tavalla, joka jättää yhteiset arvot ja yhteisen hyvän sivuun.

Länsimaisen oikeuskäsityksen mukaan oikeudenmukaisuuden tehtävänä on yhtäältä tukea ja suosia tiettyjä käyttäytymismalleja, jotka kannattelevat yhteiskunnan elämää, tukevat yhteisön etua ja edistävät yhteistä hyvää pitkällä tähtäimellä. Toisaalta oikeudenmukaisuuden yksi tehtävä on myös tasoittaa epäkohtia niin, ettei kukaan saa yli tai alle kohtuuden. Työryhmän ehdotuksen keskeinen ongelma onkin siinä, että mietinnön ajattelukulun mukaan heteroseksuaalisen avioliiton tukeminen ja asettaminen erityisasemaan merkitsisi jo sinänsä ydinperheestä poikkeavien ratkaisujen syrjimistä.

Kirkkohallituksen mielestä avioliiton asettaminen tiettyyn suosituimmuusasemaan tukee tasapainoista elämää ja yhteisöllistä kokonaisuutta. Avioliittoon perustuva perhe on sellainen ihmissukua kannatteleva perusinstituutio, jonka tukeminen on kokonaisedun kannalta tarpeellista ja hyödyllistä. Yhteiskunta voi käytännön lainsäädäntötoimilla ohjata avioliittoa tukevan arvomaailman vahvistumista ja näin edistää varsinkin lasten tasapainoiselle kehitykselle

myönteistä ilmapiiriä. Kirkkohallitus ei kannata vihkimistyypistä toimitusta erilaisten kumppanuuksien rekisteröinniksi.

Lausuntonsa johtopäätöksessä kirkkohallitus korostaa, että miehen ja naisen avioliittoa on edelleen pidettävä perustavana yhdessä elämisen muotona. Yhteiskunnan tulee antaa kaikki mahdollinen tuki avioliitolle ja sen aseman vahvistamiselle. Avioliiton rinnalle ei tule perustaa siihen rinnastettavia instituutioita. Kirkkohallitus ei siten kannata mietinnössä esitettyä ehdotusta samaa sukupuolta olevien parisuhteiden virallistamisesta. Kirkkohallituksen mielestä on kuitenkin pyrittävä poistamaan erilaisissa yhteistalouksissa asuvien asemaan liittyviä epäkohtia. Ratkaisua tulee etsiä sellaisesta neutraalista asuinkumppanuuden rekisteröintimallista, joka ei ole sidottu seksuaaliseen suuntautuneisuuteen ja joka selvästi poikkeaa avioliitosta.

Hallitus on tehnyt eduskunnalle esityksen virallistetusta parisuhteesta (HE 200/2000). Esityksen tarkoituksena on antaa samaa sukupuolta oleville pareille mahdollisuus parisuhteen virallistamiseen, jolloin samaa sukupuolta olevat parit saisivat samat oikeudet ja velvollisuudet kuin avioparit. Kysymyksessä olisi kuitenkin avioliitosta erillinen oikeudellinen instituutio. Virallistamisen esteet tutkitaisiin maistraatissa ja sen edellytyksenä olisi 18 vuoden ikä, se, että kumpikaan ei ole avioliitossa tai virallistetussa parisuhteessa ja etteivät he ole keskenään lähisukulaisia.

Samaa sukupuolta olevien parisuhteen virallistaminen tapahtuisi osapuolten henkilökohtaisesti läsnä ollessa virallistamista tarkoittavan asiakirjan allekirjoittamisella ja virallistajan vahvistamisella. Parisuhteen osapuolet eivät voisi yhdessä ottaa ottolasta eikä toinen voisi ottaa ottolapsekseen toisen osapuolen lasta siten, että lasta olisi pidettävä osapuolten yhteisenä lapsena. Maistraatti toimisi yksinomaisena parisuhteen virallistamisen esteet tutkivana viranomaisena (ei mahdollista evankelis-luterilaisen kirkon tai ortodoksisen kirkkokunnan seurakuntien toimesta) ja virallistamisen toimittaisi siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettu viranomainen (laamanni, käräjätuomari sekä henkikirjoittaja).

Piispainkokouksen valmistusvaliokunta

Piispainkokouksen valmistusvaliokunta katsoi, että asiassa on mahdollista edetä kahdella eri tavalla. Toisaalta voidaan ajatella, että olemassa olevat piispojen kannanotot muodostavat yhä edelleen riittävän mielipiteen ilmaisen aihepiiristä. Tällöin voidaan todeta, että tässä vaiheessa ei ole tarvetta muodostaa uutta piispojen kannanottoa.

Toisaalta aihepiiri askarruttaa jatkuvasti ihmisiä. Varsinkin homoseksuaalisuuteen pohjautuvan parisuhteen mahdollinen rekisteröintimahdollisuus saattaa merkitä kirkolle uutta haastetta: toisaalta tarvitaan sielunhoidollista viisautta auttaa homoseksuaaleja elämään mahdollisimman ihmisarvoista ja tasapainoista elämää ja aikaansaada yleisen ilmapiirin muutosta näiden ihmisten ihmisarvoisen

kohtelun suuntaan, mutta toisaalta tarvitaan avioliiton merkitystä painottavaa kannanottoa, jossa korostetaan yksilön turvaa ja yhteisön hyvän näkökulmaa.

Vaikka viime ajan keskustelussa homoseksuaalisuus on noussut erityisellä tavalla keskustelussa esiin, on syytä kantaa huolta myös valtaväestön seksuaalieettisestä kysymyksenasettelusta. Piispojen kannanotto “Kasvamaan yhdessä” on ulkoasultaan vanhentunut teos. Jo tästä syystä moraalikysymyksiä pohtiva tuskin ottaa tätä kirjaa luettavakseen, vaikka sen sisältö yhä olisikin ajankohtainen. Tässä yhteydessä voitaisiin harkita esimerkiksi teoksen “Kasvamaan yhdessä” ajanmukaistamista tai kokonaan uuden teoksen laadintaa. Toisaalta piispa Jorma Laulajan kirja “Elämän oikea ja väärä” on yhä edelleen ajankohtainen ja moderni teos. Silti se mielletään yhden piispan kannanotoksi, ei piispojen puheenvuoroksi.

Mahdollisen uuden kannanoton yhteydessä kannattaneen tarkastelunäkökulma valita laajaksi, ei vain seksuaalisuutta (tai homoseksuaalisuutta) suppeassa mielessä käsitteleväksi vaan perhettä sekä hyviä, läheisiä ja toimivia ihmissuhteita korostavaksi. Teos voisi ottaa kantaa yhteisöllisen elämänmallin, jossa toisen ihmisen tarpeet otetaan huomioon. Kannanotossa voitaisiin myös osoittaa itsekään yksilöllisen ja vain omiin tarpeisiin keskittyvän elämäntavan problemaattisuus. Kirjassa voisi olla korostusti esillä kasvavien sukupolvien hyvinvoinnin turvaaminen sekä yhteinen vastuu kaikkien maailman ihmisten hyvinvoinnista.

Valmistusvaliokunta ehdotti, että piispainkokous käy asiasta keskustelun, jonka kuluessa valitaan tuleva toimintalinja.

Keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Vikström, Riekinen, Kantola, Huotari, Paarma, Pihkala, Niskanen, Haataja ja Laulaja. Vikström katsoi, että asia on tullut piispainkokouksen käsiteltäväksi Tampereen hiippakuntakokouksen kautta. Sillä ei kuitenkaan ole aloiteoikeutta, joten asianmukaista aloitetta nyt käsiteltävässä asiassa ei ole olemassa. Käydyssä keskustelussa asia todettiin sinänsä tärkeäksi ja Riekinen ilmaisi valmiutensa tehdä tarvittaessa asiassa muodollisen aloitteen. Piispainkokouksen puheenjohtaja katsoi asian keskeiseksi. Siksi siitä on jo tässä kokouksessa syytä käydä lähetekeskustelu mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten.

Keskustelun kuluessa piispainkokouksen yksimieliseksi kannaksi muotoutui, että piispat laativat päivitetyn version 1984 julkaistusta kannanotosta ”Kasvamaan yhdessä. Piispojen puheenvuoro perhe- ja seksuaalietiikan kysymyksistä.”

7 §

Kappalaisen vaali

Kirkolliskokous päätti 11.5.2001 käsitellessään yleisvaliokunnan mietintöä 3/2001 antaa piispainkokouksen tehtäväksi laatia yhdessä tuomiokapitulien kanssa ohjeet kappalaisen vaalin toimittamisen hyvästä hallintomenette-

lystä. Kirkolliskokouksen päätös pohjautuu edustaja-aloitteeseen 8/2000, joka koskee kappalaisen vaalia, ja edustaja-aloitteeseen 3/2001, joka koskee papinvaaleja koskevan kirkkolainsäädännön muuttamista.

Aloitteessa 8/2000 esitetään, että kirkolliskokous varmistaa seurakunnan oikeuden itse valita paimenensa kappalaisen virkoihin ja tekee kirkon vaalijärjestykseen tarvittavat muutokset tai muuten varmistaa, etteivät seurakunnat joudu asiassa turhiin niiden oikeutta loukkaaviin prosesseihin.

Aloitteen perusteluissa vedotaan kappalaisen vaalitavan uudistamisesta kirkolliskokouksessa 1994 käytyyn keskusteluun. Sen sävy oli aloitteen mukaan se, että välilliseen vaaliin siirtymisen jälkeen seurakunta voi edelleen, nyt valtuuttamiensa edustajien välityksellä, kutsua itselleen paimenviran hoitajan kappalaisen virkaan. Tämä tarkoitus on aloitteen mukaan asetettu kyseenalaiseksi, kun erästä kappalaisen virkaa täytettäessä valtuuston kokouksessa ilman ääniä jäänyt pappi on tasa-arvolain 11 §:ään vedoten hakenut hyvitystä ja käräjäoikeus on todennut seurakunnan syyllistyneen syrjintään ja tuominnut tämän maksamaan valitsematta jääneelle hyvitystä. Aloitteen mukaan uusi laintulkinta riistää seurakunnalta vanhan oikeuden valita itsellensä haluamansa kappalaiset.

Aloitteessa 3/2001 esitetään, että kirkolliskokous päättäisi antaa kirkkohallituksen tehtäväksi valmistella esityksen papin valintaa koskevan kirkollisen lainsäädännön muuttamiseksi sellaiseksi, että se on yhteensopiva Korkeimman oikeuden ennakkoratkaisun KKO 2001:9 kanssa.

Aloitteen tekijän mielestä Korkein oikeus ei ole riittävästi tarkastellut papin valinnan uskonnonharjoitus- ja rukousluonnetta. Ratkaisussa ei aloitteen mukaan myöskään tarkastella sitä, että kirkkolainsäädännön mukaan vaali on suoritettava vaadittaessa suljetuin lipuin ja miten tämä äänestystapa on sovellettavissa tasa-arvolakiin. Aloitteessa viitataan lisäksi mahdollisuuteen tehdä ratkaisun perusteella johtopäätöksiä kirkkoherranvaalin osalta. Tulevaisuudessa saattaa tämän vaalin suhteen nousta vastaavia korvausvaatimuksia, sillä myös seurakuntalaiset voivat vaaleissa valita ”väärin” eli tasa-arvolain vastaisesti.

Yleisvaliokunta tarkastelee mietinnössään 3/2001 papinviran täyttöä sekä tasa-arvolain tulkintaa, suhdetta kirkon lainsäädäntöön ja soveltamista papin valintaan.

Valiokunnan mukaan aloitteissa esiin nostettuja tasa-arvolain soveltamisalaan liittyviä ongelmia ei tule pyrkiä ratkaisemaan aloitteissa esitetyllä tavalla. Aloitteisiin johdanut oikeustapaus on valiokunnan mielestä osoitus siitä, että kappalaisen valintaa koskevan lainsäädäntöuudistuksen täytäntöönpanossa ei ole täysin onnistuttu. Täytäntöönpanoon liittyviin ongelmiin tulisi valiokunnan mielestä hakea ratkaisua ohjeistamalla kappalaisen valintaan liittyviä hallinnollisia käytäntöjä nykyistä huolellisemmin. Se voisi tapahtua kirkkohallituksen tai tuomiokapitulien toimesta. Seurakuntia tulisi kannustaa kehittämään usein lähinnä teknisluonteista valmisteluaan samoin kuin päätösten kirjaamista niin, että ne sisältävät perustelut myös silloin, kun on kysymys palvelussuhteeseen ottamisesta. Olisi myös voitava arvioida kapitulien hakijoista laatiman järjestyksen tarkoituksenmukaisuutta. Tavoittee-

na tulisi olla se, että seurakunnat voisivat edelleenkin omalta osaltaan vaikuttaa vakinaisen pappinsa valintaan ja että luottamus hallinnon tasapuolisuuteen säilyisi.

Kirkolliskokous päätti käsitellessään 11.5.2001 yleisvaliokunnan mietintöä antaa piispainkokouksen tehtäväksi laatia yhdessä tuomiokapitulien kanssa ohjeet kappalaisen vaalin toimittamisen hyvästä hallintomenettelystä.

Valmistusvaliokunta totesi, että molempien edustajaaloitteiden taustana on Hyvinkään seurakunnan kappalaisen vaali ja siitä lähtenyt oikeusprosessi Korkeimpaan oikeuteen saakka. Tasa-arvolain soveltaminen kirkossa on muutamien oikeustapauksien johdosta aiheuttanut tarvetta selvittää asiaan liittyvää problematiikkaa. Kirkkolain ja tasa-arvolain välinen suhde on ollut esillä kirkolliskokouksessa toukokuussa 2001 edellä mainittujen aloitteiden lisäksi edustajaaloitteen 5/2001 pohjalta.

Kirkolliskokouksen tehtäväksiänto piispainkokoukselle ei varsinaisesti liity tasa-arvolain soveltamiseen, vaan tarpeeseen selkiyttää kappalaisen vaalin hallintokäytäntöä. Erityisesti on syytä kehittää seurakuntien hallinnollisia käytäntöjä, mutta samalla on hyvä tarkastella myös tuomiokapitulien osuutta kappalaisen vaalissa.

Ohjeiden laatimista varten oli valmistusvaliokunnan mielestä syytä perustaa työryhmä, jossa on asiantuntemusta sekä tuomiokapituleista että paikallisseurakunnista. Koska tehtäväksiäntoon kuuluu laatia ohjeet yhdessä tuomiokapitulien kanssa, työryhmän on syytä kuulla kaikkia tuomiokapituleja työskentelynsä aikana.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Vikström ja Paarma. Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan esityksen mukaisesti

- 1. asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on laatia yhdessä tuomiokapitulien kanssa ohjeet tai suositukset kappalaisen vaalin toimittamisen hyvästä hallintomenetelmästä; ja*
- 2. nimetä työryhmän puheenjohtajaksi lakimiesasessori Jussi Liljan sekä jäseniksi lakimies Timo v. Boehmin, asessori Jaakko Simojoen ja talousjohtaja Leena Valeniuksen. Työryhmä voi kutsua itselleen sihteerin.*

8 §

Hiippakuntahallinnon kehittäminen

Kirkkohallitus on antanut kirkkohallitukselle esityksen hiippakuntahallinnon kehittämisestä (Kirkkohallituksen esitys kirkolliskokoukselle 1/2001). Tässä vaiheessa piispainkokoukselta ei ole pyydetty mietinnöstä lausuntoa.

Piispainkokouksen keskeinen tehtävä on käsitellä hiippakuntien hallintoa (KL 21:2 § 1 momentti 1 kohta). Toimenkuvansa mukaisesti piispainkokous antaa lausuntoja kirkolliskokoukselle tai kirkkohallitukselle (KL 21:2 § 1 momentti 2 kohta). Piispainkokouksella on mahdollisuus antaa lausunto kirkkohallitukselle myös KJ 20:4 §:n 1 momentin perusteella.

Piispainkokous asetti 10.2.1998 työryhmän valmistelemaan lausuntoa hiippakuntahallintokomitean mietinnöstä (Erik Vikström [pj.], Tuija Alatalo, Paavo Kettunen, Matti Perälä, Voitto Silfverhuth). Piispainkokous antoi istunossaan 25.-27.8.1998 (8 ja 23 §) asiasta lausunnon kirkolliskokoukselle (piispainkokouksen lausunto nro 2/1998 kirkolliskokoukselle).

Valmistusvaliokunnan mukaan Kirkkohallituksen esitys ”Hiippakuntahallinnon kehittäminen” on useissa eri kohdin erilainen kuin hiippakuntahallintokomitean mietintö. Se myös sisältää hiippakuntien hallintoon monin eri tavoin vaikuttavia muutoksia. Piispainkokous voi halutesaan arvioida niiden tarkoituksenmukaisuutta. Mikäli näin halutaan menetellä, piispainkokouksen lienee käytännön syistä mielekästä antaa lausuntonsa nykyisestä Kirkkohallituksen esityksestä.

Asiassa käyttivät puheenvuoroja Salmi, Kantola, Vikström, Taatila, Salmi, Laulaja ja Paarma. Keskustelun kuluessa pohdittiin, onko mahdollista tai mielekästä antaa tässä vaiheessa lausuntoa. Laulaja totesi asian olevan tällä hetkellä kirkolliskokouksen hallintovaliokunnan käsiteltävänä. Helmikuussa annettava lausunto ehdittäisiin hyvin ottaa huomioon lopullista kantaa muodostettaessa. Asian käsittelyllä on ollut vaiherikas historia ja vielä nytkin voidaan vaikuttaa mm. tuomiokapitulin kokoonpanoon ja muihin erityiskysymyksiin. Lausunnon antaminen oli Laulajan mielestä mielekästä.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan esityksen mukaisesti

1. käydä lähetekeskustelun kirkkohallituksen esityksestä ”hiippakuntahallinnon kehittäminen”;
2. asettaa työryhmän valmistelemaan piispainkokouksen lausuntoa kyseisestä kirkkohallituksen esityksestä;
3. kutsua työryhmän puheenjohtajaksi piispa Samuel Salmen ja jäseniksi asessori Kari Mäkisen, asessori Matti Mäkisen sekä asessori Pekka Särkiön; ja
4. todeta, että työryhmä voi ottaa itselleen sihteerin.

9 §

Kanttoreilta viranhaun yhteydessä vaadittava lääkärintodistus

Malmin rovastikunnan aloite

Kanttori Heikki Poutanen teki Malmin rovastikunnan rovastikuntakokoukselle aloitteen toimiin ryhtymiseksi kanttorin viranhakuun liittyvän lääkärintodistuksen ongelmallisuuden selvittämiseksi tai kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n muuttamiseksi. Mainitun kirkkojärjestyksen kohdan mukaan kanttorinviran hakijan on oltava konfirmoitu ja kristillisestä elämästään tunnettu sekä terveydeltään kanttorin virkaan kykenevä. Viranhakijan edellytetään siis esittävän luotettavan selvityksen terveydentilastaan. Aloitteen mukaan seurakuntaviroista kanttorinvirka on ainoa, johon vaaditaan lääkärintodistuksen esittämistä jo hakuvaiheessa.

Aloitteessa todetaan mm., että terveydentilaselvitys annetaan yleensä Lääkäriliiton hyväksymällä ns. T-lomakkeella, johon on hyvin tarkasti yksilöity tiedot tutkittavan nykyisistä ja aikaisemmista sairauksista ja vioista. Näin laajaan selvitykseen eivät kaikki virkaa hakevat ole enää valmiita. Toisaalta lääkärintodistuksen toimittamatta jättäneeltä on eräässä hakutilanteissa katsottu puuttuneen kelpoisuus täytettävänä olleeseen virkaan.

Aloitteessa todetaan lisäksi, että tietosuojavaltuutettu Risto Aarnio on Suomen Kanttori-urkuriliitolle 16.6.2000 antamassaan kannanotossa ilmoittanut omana käsityksenään, että lääkärin työnhakijasta suorittamasta arviosta on tarpeellista toimittaa potentiaaliselle työnantajalle ainoastaan lääkärin näkemys siitä, onko henkilö tehtävään soveltuva, ei-soveltuva vai rajoitetusti soveltuva. Aarnio suosittelee henkilötietolain 9 §:n 1 momenttiin viitaten, että ns. T-lomakkeen toimittamisvelvollisuudesta luovutaisiin. Edellä mainitun lainkohdan mukaan käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia. Lääkärintodistusten sisältämien arkaluontoisten tietojen tiedetään joissakin tapauksissa levinneen asiaankuulumattomalla tavalla seurakuntalaisten tietoon.

Edellä kerrotun perusteella aloitteessa esitetään rovastikuntakokoukselle, että kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n 2 momenttia muutettaisiin siten, että kanttori velvoitettaisiin viran saadessaan työnantajan pyynnöstä antamaan viranhoidon terveydellisiä edellytyksiä koskevia tietoja. Muutoksen myötä kirkon sektorilla päästäisiin kaikkien hengellistä työtä seurakunnassa tekevien kohdalla yhdenvertaiseen ja tasapuoliseen käytäntöön.

Malmin rovastikunnan rovastikuntakokous päätti lähettää aloitteen Helsingin hiippakunnan hiippakuntakokoukselle, jotta tämä tekisi aloitteen kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen muuttamiseksi tai lähettäisi sen piispainkokoukselle aloitteessa mainittujen ongelmien selvittämiseksi.

Helsingin hiippakunnan hiippakuntakokous

Helsingin hiippakunnan hiippakuntakokouksen valmisteluvaliokunta toteaa, että aloitteessa esitetään kahta erillistä muutosta. Ensimmäinen koskee kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n 2 momentin vaatimusta, että jo kanttorinviran hakijan on oltava terveydeltään virkaan kykenevä. Säännöstä on yleisesti tulkittu siten, että hakijan on esitettävä hakuasiakirjoissaan lääkärintodistus. Toinen asia koskee annettavan lääkärintodistuksen muotoa. Kaikkia viranhakijoita ja -haltijoita koskeva velvollisuus tarvittaessa osallistua terveydentilan tarkastuksiin säädetään kirkkolain 6 luvun 4 §:ssä.

Aloitteessa esitetty tieto, että kanttorinvirka on ainoa seurakuntavirka johon lääkärintodistus vaaditaan jo hakuvaiheessa, ei pidä täysin paikkansa. Kirkkojärjestyksen 5:2 §:ssä säädetään, että myös papiksi vihittävän tulee olla terveydeltään virkaan kykenevä. Samaa pykälää sovelletaan myös lehtoriin (KJ 6:35 §). Normi edellyttää, että papiksi vihittävältä ja lehtorin oikeutta anovalta vaaditaan lääkärintodistus etukäteen. Sen sijaan papilta ja lehtorilta ei vaadita uutta lääkärintodistusta vakituista virkaa haettaessa. Koska kanttorin virkaan ei liity pappis- tai lehtorinvirkaan liittyvää etukäteen suoritettavaa vihkimystä tai

oikeuden antamista, on virantäyttö ainoa luonnollinen paikka esittää lääkärintodistus. Koska kanttorinvirkaan annetaan valtakirja, tulee lääkärintodistus esittää ainakin ennen valtakirjan antoa.

Terveystietoa sisältävän lomakkeen osalta Helsingin hiippakunnan hiippakuntakokouksen valmistusvaliokunta toteaa, että lääkäriiliiton T-todistus sisältää ns. lausuntosivun, jossa henkilö todetaan olevan joko tehtävään soveltuva, ei-soveltuva tai rajoitetusti soveltuva. Todistuksen toinen sivu sisältää yksityiskohtaiset tiedot henkilön terveydestä. Tuomiokapitulit ovat perinteisesti pyytäneet papiksi vihittävältä, lehtorin oikeuksia anovalta tai kanttorin viran hakijalta yksityiskohtaiset tiedot hakijan terveydestä, koska lausuntosivua on pidetty todelliselta informaatioarvoltaan riittämättömänä.

Tilanne on muuttunut uuden henkilötietolain myötä (523/1999). Lain 11 §:n mukaan terveydentilaa koskevat tiedot ovat arkaluontoisia, eikä niitä saa kerätä eikä käsitellä. Lain myötä hakijalta ei voi vaatia entisen kaltaista todistusta, koska henkilöllä ei ole velvollisuutta luovuttaa terveydentilatietojaan. Henkilötietolaki on yleislaki, joka koskee myös kirkkoa ellei kirkkolaissa ole säädetty siitä poikkeusta. Koska poikkeusta ei ole, on henkilötietolakia noudatettava. Helsingin tuomiokapitulissa ei ole tietoa tapauksesta, jossa henkilöltä olisi todettu puuttuvan kelpoisuus haettavana olevaan virkaan siksi, että hän on toimitanut vain T-todistuksen lausuntosivun.

Nykyisen henkilötietolain aikana työnantajalla on ainakin kaksi mahdollisuutta varmistua työnhakijan terveydenti-

lasta. Työnantaja voi joko määrätä henkilön omalle työterveyslääkärilleen tutkittavaksi, jolloin työnantaja voi luottaa lääkärin arvioon, tai työnantaja voi lähettää tutkivalle lääkärille saatekirjeellä kelpoisuuden ehtona olevat terveydelliset kriteerit. Jälkimmäisessä tapauksessa pelkkä lausuntosivu on riittävä tieto henkilön terveydestä. Uusi henkilötietolaki asettaa vaatimuksia, joihin ei ole vielä riittävässä määrin vastattu. Koska tuomiokapituleilla ei ole yhtenäistä käytäntöä ja koska asia koskee myös papiksi vihittäviä ja lehtorin oikeuksia anoneita henkilöitä, piispojen ja tuomiokapitulien edustajien tulisi yhdessä koordinoida lääkärintodistuksen pyyntötapaa ja sisältöä koskevia kysymyksiä.

Helsingin hiippakunnan hiippakuntakokous päätti valmistusvaliokunnan kannan mukaisesti jättää aloitteen KJ 6:41 §:n muuttamiseksi raukeamaan ja pyytää Helsingin hiippakunnan tuomiokapitulia tekemään lääkärintodistuksen muotoa koskevan aloitteen piispainkokoukselle. Tuomiokapituli teki piispainkokoukselle esityksen mukaisen aloitteen.

Valmistusvaliokunta

Kanttorit ovat ainoa kirkon työntekijäryhmä, joka jokaisen viranhaun yhteydessä joutuu toimittamaan lääkärintodistuksen. Asianomaisen hakiessa useita kertoja peräkkäin kanttorin virkaa tilanne muodostuu ongelmalliseksi. Lääkärintodistus on katsottava jonkin ajan kuluttua (esim. puoli vuotta) vanhentuneeksi. Tällöin hakija joutuu, mikäli hän ei saa virkaa, hankkimaan säännöllisin väliajoin

lääkärintodistuksen, jonka hän joutuu itse kustantamaan. Kanttorit kokevat järjestelmän epäoikeudenmukaiseksi siihen liittyvän vaivannäön, kustannusten sekä kirkon työntekijäkunnassa vain heidän viranhakuunsa liittyvän erityispiirteen tähden.

Lääkärintodistuksen vaatimisen yhteydessä voidaan myös kysyä, mitä tällä järjestelmällä nykytilanteessa voidaan saavuttaa. Lyhyehkön lääkärintarkastuksen aikana tuskin voidaan saada kovin syvällistä tietoa sellaisista asianomaisen viranhaun kannalta olennaisista fyysisistä ominaisuuksista, jotka eivät muutoinkin viran täytön yhteydessä asiasta päättävälle selviäisi (esim. urkujen soittamisen, laulamisen tai kuoron johtamisen fyysiset edellytykset). Myös viranhoidon kannalta keskeiset psyykkiset edellytykset (esim. ihmissuhdetaidot, kyky kestää stressiä) tulevat tuskin lyhyehkön lääkärintarkastuksen yhteydessä virantäytön kannalta mielekkäällä tavalla ilmi.

Aloitetta kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n 2 momentin muuttamiseksi ei ole lähetetty piispainkokoukselle. Kanttorien virantäyttöä tarkasteltaneen tulevaisuudessa kokonaisuudessaan mahdollisen diakonaatin perustamisen yhteydessä. Tällöin saattaa tulla ajankohtaiseksi muuttaa kanttorien valintatapa yhteneväksi diakonian ja nuorisotyön viranhaltijoiden kanssa. Diakonaattiratkaisua ei ole syytä ennakoida. Vaikka todettaisiinkin järjestelmän kaipaavan muutoksia, ei liene mielekästä ehdottaa kirkolliskokoukselle tässä vaiheessa kirkkojärjestyksen muuttamista.

Toinen alkuperäisessä aloitteessa mainittu ongelma liittyy henkilötietolain 11 §:n soveltamiseen. Mainitun lain mukaisesti ”arkaluonteisten henkilötietojen käsittely on kielletty. Arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan: ... 4) henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia ... .” Helsingin hiippakunnan hiippakuntakokouksen valmistusvaliokunta toteaa aivan oikein kyseisen lainkohdan yleislakina koskevan kirkkoa, sillä siitä ei ole säädetty poikkeusta.

Asiassa voitaneen edetä lähinnä kahden eri vaihtoehdon pohjalta: laaditaan lääkäreille tarkoitettut kriteerit viranhoidon erityisvaatimuksista tai muokataan nykykäytäntöä henkilötietolain edellyttämään suuntaan. Kirkossa voidaan ajatella valmisteltavan (lähinnä Kirkkohallituksen toimesta) tutkivalle lääkärille tarkoitettut kriteerit kanttorin viranhoidon fyysisistä ja psyykkisistä edellytyksistä. Vastaavat kriteerit tulisi tällöin tasapuolisuuden vuoksi luoda myös kirkon muita ammattiryhmiä varten. Näitä kriteerejä voitaisiin käyttää virantäytön yhteydessä tehtävässä lääkärintarkastuksessa. Tällöin terveystarkastusta suorittava lääkäri vertaa asianomaisen terveydentilaa viran vaatimuksiin ja toteaa hakijan tehtävään soveltuvaksi, rajoitetusti soveltuvaksi tai soveltumattomaksi. Laadittuja kriteereitä voitaisiin soveltaa sekä ennen virantäyttöä tapahtuviin lääkärintarkastuksiin (kanttorit sekä papiksi tai lehtoriksi vihittävät) että virantäytön jälkeen tapahtuviin lääkärintarkastuksiin (muutkin kirkon työntekijät).

Näin laadittujen kriteereiden hyvä puoli olisi virantäytön kannalta asianmukaisen ja samalla henkilötietolain määräysten täyttävän menettelytavan noudattaminen. Samalla tutkiva lääkäri saisi suhteellisen täsmällistä tietoa viran erityispiirteistä ja kykenisi arvioimaan asianomaisen terveydentilaa työtehtävien hoitamisen kannalta. Toisaalta yleislääkärit käytännössä äärimmäisen harvoin toteavat jonkin viran hakijan olevan soveltumattoman tiettyyn työtehtävään.

Suurin osa soveltumattomuuden toteamisista liittyy kemiallisten aineiden (esim. työntekijä on todettu allergiseksi jollekin aineelle, jolle hän työssään altistuisi) tai elintarvikkeiden käsittelyyn (esim. salmonella). Kirkon työssä selkeä terveyteen liittyvä seikka työn saannin epäämiseksi tulee kovin harvoin kyseeseen. Tästä johtuen on syytä harkita, kannattaako asian hoitamiseksi tehdä laajamittaisia työtä kriteeristön laatimiseksi kirkon eri työtekijäryhmille. Voitaisiinko tätä kautta saavuttaa kirkon kannalta riittävää hyötyä?

Tässä vaiheessa mielekkäimmäksi ja helpoimmaksi toimintatavaksi osoittautunee piispainkokouksen suositus siitä, miten voimassa olevaa kirkkojärjestyksen säännöstä kanttorien viranhausta ja henkilötietolakia tulee soveltaa. Voimassa olevan lainsäädännön pohjalta toimittaessa lieinee selvää, että kanttorin viranhaun yhteydessä ei ole mahdollista vaatia hakijoilta yksityiskohtaista selvitystä asianomaisen terveydentilasta. Pelkkä lääkärin antaman todistuksen asianomaisen kyvystä terveydentilan puolesta selviytyä kanttorin viran hoitamisesta tulisi muodostaa kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n 2 momentin edellyttä-

mä selvitys hakijan kykenevyydestä terveydeltään kanttorin virkaan. Halutessaan tuomiokapitulit voivat tästä kiertokirjeissään informoida.

Toisinaan hakijat saattavat liittää hakemukseensa T-lomakkeen yksityiskohtaisia tietoja. Niiden lähettämistä tuomiokapitulista seurakuntaan hyödynnettäväksi valintaprosessissa ei voitane pitää suotavana, vaikka tällaisen aineiston liittämisen hakemukseen voi katsoa täyttävän henkilötietolain poikkeusmääräyksen (12 §): ”*Poikkeukset arkaluonteisten tietojen käsittelykiellosta. Mitä 11 §:ssä säädetään, ei estä: 1) tietojen käsittelyä, johon rekisteröity on antanut nimenomaisen suostumuksensa.*”

Piispainkokous päätti keskusteluitta yksimielisesti valmistusvaliokunnan esityksen mukaisesti

suosittaa tuomiokapituleille, että kanttorien virantäyttöä varten toimitettuihin hakemuksiin vaaditaan liitettäväksi lääkärintodistus, josta ilmenee ainoastaan hakijan soveltuvuus, rajoitettu soveltuvuus tai soveltumattomuus ajateltuihin työtehtäviin.

10 §

Kirkollisten toimitusten kirja

Käsikirjakomitea on jättänyt 7.5.2001 kirkolliskokoukselle esityksensä Kirkollisten toimitusten kirjaksi. Piispainkokous päätti istunnossaan 8.2.2000 merkitä tiedoksi käsikirjakomitean luonnokset Kirkollisten toimitusten kirjan

eräiksi kaavoiksi ja pyytää, että tuomiokapitulit kiertokirjeissään suosittelisivat papistolle Kirkollisten toimitusten kirjaa varten suunniteltujen kaavaluonnosten kokeiluluonteista käyttämistä kirkollisissa toimituksissa ottaen huomioon paikalliset olosuhteet.

KJ 20:4 §:n 1 momentti edellyttää, että piispainkokoukselle on varattava mahdollisuus antaa lausunto kirkolliskokoukselle ennen kirkkokäsikirjan hyväksymistä. Tästä syystä piispainkokous asetti 12.9.2000 työryhmän, jonka tehtävänä on valmistaa piispainkokouksen lausunto kirkolliskokoukselle Kirkollisten toimitusten kirjasta. Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin kirkkoherra Reijo Mattila Kuopiosta sekä jäseniksi asessori Lars Junell Loviisasta, kanttori Mikael Helenelund Porvoosta, kirkkoherra Pekka Huokuna Hirvensalmelta ja kirkkoherra Pentti Miettinen Helsingistä. Työryhmä on kutsunut sihteeriksi TT Johanna Räsäsen Helsingistä.

Mietintö jakautuu varsinaiseen lausunto-osaan ja liitteisiin, joissa on vertailtu ehdotuksen mukaisia Kirkollisten toimitusten kirjan kaavoja toisten kirkkojen käytäntöihin sekä koottu kaavoista hankittua palautetta.

Työryhmä esittää, että piispainkokouksen tulisi antaa Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskukselle (KJMK) tehtäväksi toimitusten oppaan laatimisen. Samoin uudistus edellyttää tuekseen laajaa koulutustoimintaa. Sen toteuttajana tuomiokapitulit ja Kirkon koulutuskeskus lienevät luontevimmat tahot.

Työryhmä esittää, että Kirkollisten toimitusten kirjan loppulliseen muotoiluun tehtäisiin ainakin seuraavia muutoksia:

- Joiltain osin Jumalanpalvelusten kirjojen kaavojen seuraaminen on tehnyt toimituksista tarpeettoman raskaita.
- Evankeliumikirjan ja toimitusten kirjan rukouksista on syytä tehdä erillinen rukouskirja, joka mahdollistaisi niiden laajemman käytön eri tilanteissa.
- Konfirmaation kaavassa vyöttämiselle ei ole esikuvia muitten kirkkojen traditioissa eikä nykykäytännössä. Se voitaneen haluttaessa korvata kastekynttilän käytöllä.
- Avioliiton vihkimisen mallipuheita on syytä muokata.
- Kollehtarukousten määrää, rakennetta ja sanamuotoja on syytä tarkistaa.
- Esirukousten kohdalla ingressissä on syytä kertoa, mitä aineksia rukouksen olisi syytä sisältää.
- Musiikillisen vaihtelevuuden periaate ei saisi heikentää virren asemaa. Kaikissa toimituksissa pitäisi olla vähintään yksi pakollinen virsi.
- Avioliiton solmimis- ja hautaansiunaamiskaavojen ingressissä ilmaistaan, että musiikista vastaa kanttori ja siitä tulee tarvittaessa keskustella hänen kanssaan.

Sana *tarvittaessa* voidaan jättää pois.

- Päivän rukousten ja esirukousten välinen ero ei ole joka suhteessa selkeä.

Kaste:

- Raamatun käyttöä vahvistaisi se, että psalmi olisi pakollinen.
- Kohdan 5 esirukouksen tulisi olla ytimekkäästi kasteen merkityksen esiin tuova kastekollehta ja kohdan 16 esirukouksen tulisi liittyä ehdotusta kiinteämmin elämäntilanteeseen.
- Nimenantojuhlan vaikutelman vähentämiseksi lapsen nimi olisi voitava kysyä tai mainita jo johdantosaanoissa.
- Lapsen pukeminen kastepukuun ei käytännön toteutuksena tunnu mielekkäältä huolimatta vahvasta symboliikasta.
- Isä meidän -rukouksen aikaisen kätten päälle panemisen poistaminen kaavasta poikkeaa Lutherin käsityksistä ja useiden sisarkirkkojen käytännöistä.

Yksityinen rippi:

- Ohjeistossa on syytä mainita, että yksityinen rippi voidaan edelleenkin toimittaa myös omin sanoin.
- Kaavaan voisi lisätä Isä meidän -rukouksen.

Yksityinen ehtoollinen:

- Ingressin viimeinen virke tulisi kuulua seuraavasti:
Kaavaa voidaan käyttää myös silloin, kun ehtoollisjumalanpalvelusta vietetään sairaalassa tai vanhainkodissa.

Konfirmaatio:

- Johdantosanat tulisi osoittaa erityisesti konfirmoituville.
- Kohdan 12 ohjeessa on painovirhe (*po. Tällöin kehoitussanat [kohta 16] jää pois*).
- Esirukouksessa voisi olla ehdotusta rikkaammin esillä nuorten perheet ja ystävät.
- Ehtoollisen kiitosrukouksen voisi laatia erikseen siten, että siinä olisi vielä viittaus konfirmaation sisältöön.

Kirkon yhteyteen ottaminen:

- Perustelussa esiin, että kaava voi sisältää myös konfirmaation.
- Kaavan osa III tulisi muotoilla uudelleen.

Avioliiton solmiminen:

- Avioliiton vihkimisen kysymyksissä yksi sanamuoto, johon liittyy tietty variaation mahdollisuus, olisi riittävä.
- Vaihtoehtoisten ja modernien sanamuotojen lisäämistä sormuslupaukseen voitaisiin pohtia.
- Puhe valtuutuksesta jää liiaksi ilmaan (*sillä valtuutuksella, joka minulle on uskottu, vahvistan teidän liittonne ...*).
- Ingressitekstiin voi lisätä maininnan polvistumisen mahdollisuudesta siunauksen yhteydessä.
- Esirukouksen sanamuotoja on syytä vielä tarkistaa, samoin päivän rukousten ja esirukousten välistä suhdetta.
- Runebergin vihkivirsi tulisi saada käännettyä myös suomeksi kaksikielisiä tilaisuuksia varten.

Hautaus:

- Kaavojen allokuutioissa ja rukouksissa voitaisiin tuoda entistä selkeämmin esiin kristillisen hautaustoimituksen yhteys pääsiäiseen.
- Hautaan siunaamisen yhteydessä rippi saatetaan tulkita väärin niin, että se vaikuttaa syyllisyyttä lisäävästi eikä sitä poistavasti.
- Vainajan puolesta rukoileminen on lisäyksistä huolimatta varsin vähäisesti esillä.

Vihkimiset, virkaan asettamiset, siunaamiset:

- Vihkimisissä ja virkaan asettamisissa kiitosvirsistä Laudamus olisi ohjeistuksen avulla nostettava ensisijaiseksi vaihtoehdoksi.
- Mikäli lukukappaleina käytetään kirkkovuoden mukaisia tekstejä, myös päivän rukous olisi valittava kirkkovuoden ajankohdan mukaisesti teksteihin liittyen.
- Vihittävien pukeutumisen aikana olisi harkittava mahdollisuutta käyttää kuorolaulua virren sijasta.
- Hautausmaan ja siunauskappelin vihkimisen kaavassa olisi harkittava yhtenäistä käytäntöä kirkon vihkimiseen verrattuna.

- Siunauskappelin vihkimisen kaavassa voitaisiin johdantosanojen yhteydessä sytyttää pääsiäiskynttilä.

Siunaamistoimituksia:

- Siunaamissanat olisi kirjoitettava niin, että siunaamista pyydetäisiin myös ihmisille.
- Kirkollisen esineistön käyttöönotto olisi liitettävä kirkon vihkimisen yhteyteen (pääluku II). Maininta mahdollisuudesta käyttää kaavan 15 aineistoa on tarpeeton.
- Kodin siunaamisen kaava kytkee Jeesus Nasaretilaisen kodin liian suoraviivaisesti nykyaikaan (Ihmisen Pojalla ei ole paikkaa, minne päänsä kallistaa).

Rukoushetkiä:

- Kastepäivän muistamisen kaavan (27 B) otsikko tulisi olla Kasteen muistaminen.
- Uskontunnustuksen tulisi kuulua kaavan pysyviin osiin.
- Seurakunnan perustamisen muistopäivän rukoushetken johdantosanat eivät ole erityisen onnistuneet.

Piispainkokouksen yleiskeskustelussa Huovinen totesi, että lausuntoa ei ole mielekästä antaa vielä tässä kokouk-

sessä. Lopullisessa lausunnossa on hyvä ottaa huomioon, mitä synodaalikonkokouksissa asiasta on lausuttu. Pihkala kannatti Huovisen ajatusta.

Vikström piti työryhmän pohjaesitystä hyvänä. Hän näki ehdotetussa kirkollisten toimitusten kirjassa ongelmia diakonaattiuudistuksen kannalta. Kaavan osalta ei pitäisi ennakoita tulevaa ratkaisua. Huovinen oli tässä asiassa samaa mieltä. Lisäksi hän ihmetteli, miksi vain piispan virkaan vihkiminen saa ehdotuksessa oman kaavansa. Miksi pappisvirka jää käsitteen ”kirkon virka” alle? Yhden viran ajatus ei saa jatkossa merkitä, että erilaisuus häipyä.

Repo katsoi, että kritiikki virkaan vihkimisen kaavaa kohtaan on oikeutettua. Virkarakennekomitea on ollut jatkuvassa yhteydessä käsikirjakomiteaan ja siksi linjat ovat yhteneväiset. Silti piispainkokous ei voi hyväksyä tässä esitettyä ajattelutapaa ottamatta samalla kantaa virkaratkaisuun. Laulaja katsoi, että yhden viran korostus ei saa johtaa esimerkiksi kappalaisen ja seurakuntapapin virkojen sulautumiseen. Kappalaisen virka tulee nähdä osana erityistä pappetta, seurakuntatyön erityisvirkana. Myös Huotari katsoi, että virkakysymys on erillinen asia, jota ei pidä tässä yhteydessä ratkaista. Myös Salmi oli sitä mieltä, että eri virkoihin vihkimisen kaavojen niputtaminen yhteen ei ole hyvä ratkaisu. Koko virkaratkaisu on liian keskeneräinen tässä ratkaistavaksi.

Taatila katsoi, että osa ehdotetuista kaavoista on turhia. Kaavat ovat raskaita ja niiden läpi vieminen kestää liian kauan. Toimituskeskusteluja on tarpeettoman laajasti oh-

jeistettu. Lisäksi pitäisi miettiä kaksikielisiä toimituksia: tuleeko tällaisessa tilanteessa jotkut toimituksen osiot lukea molemmilla kielillä. Häkkinen toivoi kaavoihin lisää realismia. Esimerkiksi kaikkien toimitusten yhteydessä ei voida laulaa virttä (esim. vihkiminen vain kahden todistajan läsnäollessa). Huovinen katsoi, että kaavoissa tarvitaan vielä askel kohti suurempaa yhtenäisyyttä. Myös ehdotuksen sisältämä rukouksen teologia kaipaisi terävöitämistä. Nyt rukoukset ovat ainakin osittain sisällöltään liian kapeita ja niukkoja.

Huotari katsoi, että lausunnosta puuttuu tässä vaiheessa seurakuntalaisen näkökulma. Kaavat ovat tarpeettoman raskaita ja mahtipontisia. Jumalanpalveluksen ottaminen lähtökohdaksi on sinänsä hyvä asia, mutta toteutus muodostuu nyt liian monipolviseksi. Kaavojen jumalanpalveluluonteen voisi hahmottaa ehdotusta kevyemmillä kaavoilla helpommin. Haataja totesi, että varsinkin seurakuntalaisen lausuma aamen ei toimitusten yhteydessä voi toteutua. Kantolan mielestä esimerkiksi kasteen kaavan on oltava toteutukseltaan helppo. Seurakuntalainen ei saa kokea, että hän ei ole onnistunut käyttäytymään oikein. Keskitalon mielestä esimerkiksi kasteen kaava ei nykyisestä juuri muutu, mikäli kaavaehdotuksen laajennusmahdollisuuksia ei käytetä. Komulaisen mielestä jumalanpalveluksen rakenne vahvistaa toimituksissa tuttuuden tunnetta. Kantola katsoi, että vain pieni joukko seurakuntalaisia tunnistaa kaavoista jumalanpalvelusrakenteen.

Piispainkokous teki lausuntoluonnoksen yksityiskohtiin muutosehdotuksia, jotka valmistusvaliokunta ottaa jatko-työskentelyssään huomioon.

Piispainkokous päätti

palauttaa lausunnon piispainkokouksen valmistusvaliokunnan uudelleen valmisteltavaksi.

11 §

Rippikoulun opetussuunnitelman uudistaminen

Kirkon kasvatusasiain keskuksen (KKK) johtokunta asetti 25.5.1993 rippikoulutyöryhmän, jonka yhtenä tehtävänä oli käynnistää Rippikoulusuunnitelma 1980 tarkistus. Kirkolliskokouksessa oli eri yhteyksissä kiinnitetty huomiota rippikoulusuunnitelman uudistamisen tarpeellisuuteen ja osoitettu tehtävä KKK:lle ja Kirkon nuorisotyön keskukselle (KNK). Asiasta on mainittu myös piispainkokouksen keskusteluissa.

KKK:n toimikunta asetti 10.11.1998 uuden rippikoulutyöryhmän vuosiksi 1999-2000 valmistelemaan rippikoulun opetussuunnitelmaa. Puheenjohtajana työryhmässä toimi Kuopion hiippakunnan hiippakuntasihteri Raimo Turunen, jäseninä Porvoon hiippakunnan hiippakuntasihteri Eero Jokela, Nuorten Keskuksen pääsihteri Eija Kallinen, Harjun seurakunnan nuorisotyönohjaaja Taru Lossi (30.12.2000 saakka), Töölön seurakunnan kirkkoherra Matti Poutiainen, Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian laitoksen koulutussuunnittelija Lassi Pruuki ja Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen musiikkisihteri Ulla Tuovinen sekä sihteereinä KKK:n seurakuntakasvatussihterit Antero Rissanen ja

Marja-Leena Toivanen. Suunnittelun lähtökohtana on ollut kirkolliskokouksen hyväksymän Katekismuksen sisältö ja rakenne.

Kirkkojärjestyksen 3 luvun 4 §:n mukaan rippikoulussa annetaan opetusta kirkolliskokouksessa hyväksytyyn kristinopin mukaisesti. Käytettävät oppikirjat hyväksyy piispainkokous. Kirkkolain 2 luvun 3 §:n mukaan opetusta koskevasta kirkkojärjestyksen säännöksestä määräyksiä antaa piispainkokous.

KKK lähetti syksyllä 2000 kirkkohallituksen kautta piispainkokouksen alustavaa käsittelyä varten luonnoksen rippikoulun uudeksi opetussuunnitelmaksi otsikolla ”ELÄMÄ – USKO – RUKOUS Rippikoulusuunnitelma 2001”. Kirkkohallitus käsitteli suunnitelman istunnossaan 12.12.2000 ja esitti piispainkokoukselle Rippikoulusuunnitelma 2001:n hyväksymistä (Kirkkohallituksen esitys piispainkokoukselle nro 1/2000). Kirkkohallitus painotti, että rippikoulukoulutuksen ja oppikirjojen tuottamisen vuoksi olisi tärkeää, että opetussuunnitelma voitaisiin hyväksyä vuoden 2001 aikana. Piispainkokous kävi Rippikoulusuunnitelma 2001:stä lähetekeskustelun helmikuun 2001 istunnossaan ja päätti pyytää valmistusvaliokuntaa yhteistyössä Kirkon kasvatusasian keskuksen kanssa viimeistelemään rippikoulun opetussuunnitelman käsiteltäväksi lopullisesti piispainkokouksen istunnossa syyskuussa 2001.

Valmistusvaliokunta totesi, että ”ELÄMÄ – USKO – RUKOUS Rippikoulusuunnitelma 2001” / ”LIVET – TRON – BÖNEN Plan för konfirmandarbetet 2001” on

saanut hyvän muodon ja siinä on otettu huomioon piispainkokouksen helmikuun 2001 istunnossa esitetyt muutosehdotukset.

Valmistusvaliokunta esitti suunnitelmaehdotukseen seuraavat korjaukset ja täsmennykset.

Luvussa 2 puhuttaessa oppimisen tavoitteista (sivu 9) toisen kappaleen loppuun on syytä lisätä maininta rippikoulusta seurakuntakouluna, jossa tästä johtuen kirkon uskon näköalat painottuvat: ”Rippikoulu on elämäkoulu, jolloin on luontevaa ja tärkeää ottaa huomioon nuorten ja kotien tarpeet sekä odotukset. Oppimisen tavoitteissa on kuitenkin myös syytä korostaa rippikoulua seurakuntakouluna, jossa kirkon uskon näköalat painottuvat.”

Luvussa 3 käsiteltäessä rippikoulun perusrakennetta todetaan, ettei suunnitelmassa määritellä eri jaksojen yksityiskohtaista ajallista kestoa (sivu 14). Sen sijaan annetaan viitteellinen malli eri jaksojen osuudesta. Rippikoulusuunnitelma antaa tilaa paikalliselle suunnittelulle jopa siinä määrin, että siinä olisi syytä korostaa nykyistä enemmän yhtenäisyyttä koko kirkon tasolla. Vapauden lisääminen on tarpeen, mutta samalla on painotettava yhteisen rippikoulun säilymistä kirkossa. Siksi on tarpeen muuttaa alaluvussa 3.2. esitetty viitteellinen malli eri osa-alueiden ajallisesta kestosta sitovaksi. Silti väljyyttä ja vapautta jää seurakuntatasolla ja yksittäisessä rippikoulussa riittävästi. Ehdotuksen sivun 14 toisen kappaleen alku kuuluisi seuraavasti: ”Rippikoulusuunnitelmassa ei määritellä eri jaksojen yksityiskohtaista ajallista kestoa. Sen harkinta jää opettajatiimin tehtäväksi. Sen sijaan rippikoulun yhtenäisyyden

vuoksi on määritelty tietyt tuntimäärät eri jaksoille. Seurakuntia ja rippikoulun toteutusta sitova malli hahmottaa ...”

Aluvussa 3.3. Tavoitteet jaksoittain on seurakuntayhteyttä käsittelevässä tavoitealueessa syytä nykyistä selvemmin painottaa seurakuntayhteyttä koko elämän mittaisena tavoitteena, ei vain rippikouluajana toteutuvana oppisisältönä. Rippikoulussa ei ole kysymys seurakuntayhteyden syntymisestä vain muutamaksi vuodeksi rippikoulun jälkeen, vaan tavoitteena on saada rippikoulusta eväitä kirkon jäsenen identiteetin vahvistumiseen ja seurakuntayhteyden säilymiseen läpi elämän. Lisäksi ei pidä unohtaa rippikoulun tarjoamaa mahdollisuutta esitellä seurakuntaa mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana. Ehdotuksen sivun 23 kappale ”Seurakuntayhteyden kannalta rippikoulu on haaste koko seurakunnalle” jatkuisi seuraavasti: ”Rippikoulun tulisi tukea kirkon jäsenen identiteettiä ja seurakuntayhteyden säilymistä läpi elämän. Lisäksi ei pidä unohtaa rippikoulun tarjoamaa mahdollisuutta esitellä seurakuntaa mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana.”

Luvussa 4 puhutaan pyhän kohtaamisesta (sivu 25), joka on mahdollista myös ilman sanallista tulkintaa. On totta, että tällaiselle pyhän kohtaamiselle, meditaatiolle ja hiljaisuuden kokemiselle on annettava tilaa rippikoulussa. Silti suuntaus on viime vuosina ollut se, että jumalanpalvelusten ja hartausten sanaosuus on jatkuvasti kaventunut. Saarnat ja hartauspuheet on yhä useammin jätetty pois. Tätä kehitystä ei ole syytä suosia rippikoulussa, joten kappaleen loppuun on tarpeen lisätä seuraava virke: ”Kuitenkin on syytä huolehtia nuoria koskettavan sananjulistuksen, saarnan ja hartauspuheiden säilymisestä rippikoulun hartaus- ja

jumalanpalveluselämässä.”

Rippikoulusuunnitelma 2001 on luonteeltaan puitesuunnitelma, jonka pohjalta laaditaan paikallisseurakunnissa varsinaiset rippikoulun toteuttamissuunnitelmat. Tästä rippikoulusuunnitelman luonteesta johtuen ei ole tarvetta erillisille aikuisten tai erityisryhmien (kuten esimerkiksi kehitysvammaiset) rippikoulun opetussuunnitelmille. Kuitenkin on syytä lisätä luvun 7 kappaleeseen Erityisryhmien rippikoulut (sivut 35-36) maininta aikuisrippikoulun minimikestosta: ”Aikuisrippikoulun tuntimäärä on vähintään 20 tuntia.” Tuntimäärä on sama nykyisinkin. Myöskään piispainkokouksen määräystä, jonka mukaan kirkon jäseneksi otettavalle annetaan opetusta 30 tuntia (KJ 1:3 § 1 momentti 3 kohta; Kirkon säännöskokoelma 63, 4 §) ei liene tältä osin tarpeellista uudistaa.

Kaiken kaikkiaan ”ELÄMÄ – USKO – RUKOUS Rippikoulusuunnitelma 2001” / ”LIVET – TRON – BÖNEN Plan för konfirmandarbetet 2001” on onnistunut päivitys nykyiselle rippikoulun opetussuunnitelmalle. Rippikoulu on kirkkomme vahvuus, jota kannattaa vaalia huolella. Siihen ehdotus uudeksi opetussuunnitelmaksi edellä esitetyillä täydennyksillä ja täsmennyksillä korjattuna tarjoaa hyvät mahdollisuudet. Suunnitelma on rippikoulun opettajille hyvin haastava ja siksi on erityisesti kiinnitettävä huomiota seurakunnan työntekijöiden rippikoulukoulutukseen. Valmistusvaliokunta kantoikin huolta siitä, onko seurakunnissa otettu huomioon tarpeellisessa määrin Rippikoulusuunnitelma 2001:n vaatimat lisäresurssit mm. henkilöstön osalta. Rippikoulu-uudistuksen ei tule heikentää muuta seurakunnan kasvatustyötä, sillä esimerkiksi

hyvin hoidettu varhaisnuorisotyö tukee vahvalla tavalla myös rippikoulutyötä.

Suunnitelmasta on jätetty pois aiemmassa versiossa ollut liiteosa, kuten helmikuun 2001 piispainkokouksessa esitettiin. Liitteeseen aiotut sovellusohjeet, esimerkit ja mallit ovat tarpeellinen täydennys Rippikoulusuunnitelma 2001:een, sillä ne konkretisoivat suunnitelman käyttötapaa sekä tarjoavat käytännön ratkaisuja opetus- ja oppimiskokonaisuuksien laatimisen pohjaksi. Valmistusvaliokunnan mielestä kaavailtu aineisto olisi tarpeen ja siksi olisi perusteltua pyytää KKK:a tuottamaan erillinen rippikoulutyön opas, vaikka osittain tätä tehtävää täyttävätkin rippikoulu-kirjojen opettajien oppaat.

Valmistusvaliokunta oli tietoinen KKK:ssa käynnistettävistä rippikoulusuunnitelmaan liittyvistä hankkeista mm. isoskoulutuksen ja perheiden kanssa työskentelyn tukemiseksi sekä maahanmuuttajien ja ulkosuomalaisten rippikoulumateriaalien tuottamiseksi. Tämäntapaiset kehittämis- ja tukitoimet ovat erittäin tarpeellisia ja tärkeitä. Samoin järkevää on ajatus rippikoulusuunnitelman kääntämisestä englanniksi.

Valmistusvaliokunnan mielestä Rippikoulusuunnitelma 2001:n voimaantulosta oli syytä päättää, vaikka KKK:n esityksessä ei siitä ole mitään mainintaa. Perusteltu ajankohta olisi 1.10.2001, jolloin uusi opetussuunnitelma tulisi voimaan, sillä vuoden 2002 rippikoulujen suunnittelu alkaa useimmissa seurakunnissa jo syksyllä 2001. Sen sijaan edellisen rippikoulun opetussuunnitelman kumoamisesta ei valmistusvaliokunnan mielestä ollut syytä erikseen maini-

ta, sillä Rippikoulusuunnitelma 1980 sisältää yhä käyttökelpoista aineistoa.

Kirkkohallitus on hyväksynyt rippikoulun malliohjesäännön 26.1.1995 ja KKK:n asettama rippikoulutyöryhmä antanut 16.2.1995 suosituksen rippikoulun päiväkirjamalliksi. Kumpaankaan ei valmistusvaliokunnan mielestä Rippikoulusuunnitelma 2001:n hyväksyminen aiheuta muutostarvetta.

Uuden rippikoulusuunnitelman hyväksyminen ja käyttöönotto tarjoaa luonnollisen mahdollisuuden rippikoulusta informoimiseen laajasti eri tiedotusvälineissä. Tätä tilaisuutta ei pidä jättää käyttämättä. Valmistusvaliokunta piti tärkeänä, että KKK yhdessä Kirkon tiedotuskeskuksen kanssa valmistaa ja tarjoaa uutis- ja tiedotusmateriaalia rippikoulusta monipuolisesti tiedotusvälineiden käyttöön. Lisäksi seurakunnille on toimitettava valmista tai helposti muokattavissa olevaa aineistoa, jota seurakunnat voivat käyttää paikallistasolla rippikoulusta tiedottaessaan.

Piispainkokouksen keskustelussa Häkkinen ehdotti rippikoulusuunnitelman sivulle 34 toiseen kappaleeseen lausetta ”erityisryhmien (esim. viittomakieliset, huonokuuloiset, dysfaattiset) suositeltava ryhmäkoko on 8 nuorta.” Esitys hyväksyttiin yksimielisesti. Samoin hyväksyttiin muutkin valmistusvaliokunnan tekemät muutosehdotukset. Junell totesi ruotsinkielisen käännöksen tarvitsevan vielä kielenhuoltoa, joka voidaan tehdä piispainkokouksen päätöksen jälkeen.

Piispainkokous päätti

1. hyväksyä rippikoulun opetussuunnitelman ”ELÄMÄ – USKO – RUKOUS Rippikoulusuunnitelma 2001” / ”LIVET – TRON – BÖNEN Plan för konfirmandarbetet 2001”, joka tulee voimaan 1.10.2001;
2. pyytää Kirkkohallitusta tuottamaan suomen- ja ruotsinkielisen (yhteistyössä Porvoon hiippakunnan kanssa) rippikoulutyön oppaan esimerkkeineen ja malleineen konkretisoimaan ja tukemaan Rippikoulusuunnitelma 2001:n käyttöä; ja
3. pyytää Kirkkohallitusta huolehtimaan rippikouluuudistuksen tiedottamisesta ja tiedotusmateriaalin tuottamisesta.

12 §

Rippikoulussa käytettävien oppikirjojen hyväksyminen

Uuden rippikoulusuunnitelman hyväksyminen aiheuttaa tarpeen uusia rippikoulussa käytettävät oppikirjat. Kirkkojärjestyksen 3 luvun 4 §:n mukaan rippikoulussa annetaan opetusta kirkolliskokouksessa hyväksytyin kristinopin mukaisesti. Käytettävät oppikirjat hyväksyy piispainkokous.

Piispainkokoukselle on lähetetty hyväksymistä varten seuraavat oppikirjat:

1. Elämänpuu (oppilaan ja opettajan kirja), kustantajana Kirjapaja Oy (työryhmä pastori, kouluttaja Mikko Aalto, musiik-

- ko Lasse Heikkilä, laulurunoilija, kirjailija Anna-Mari Kas-
kinen, pastori, nuorisotyön johtaja Jussi Miettinen, toimitta-
ja, nuorisotyönohjaaja Päivi Puhakka, kirjailija-pastori, reh-
tori Teuvo V. Riikonen ja pastori, kustannustoimittaja Pekka
Saarainen)
2. Johannes 3:16 (oppilaan kirja ja opettajan kansio, lisäksi lä-
hetetty erillinen selvitys pedagogisista ja teologisista lähtö-
kohdista), kustantajana SLEY-kirjat Oy (tekijät pastori Ville
Auvinen ja arkkitehti, kuvittaja Pekka Rahkonen)
  3. Toivon ripari (nuoren oma kirja ja ohjaajan materiaali), kus-
tantajana WSOY (työryhmä kanttori Katarina Engström, pro-
fessori Markku Pyysiäinen, lehtori Hannele Repo ja kapp-
lainen Timo Ryhänen)
  4. Sanktus (oppilaan ja opettajan kirja), kustantajana Kirjapaja
Oy (työryhmä pastori, kasvatustieteiden opettaja Helena Castrén,
pastori, kasvatustieteiden sihteerit Eero Jokela, pastori, konsultti
Jukka Metsäniemi, nuorisotyönohjaaja, diakoni Jari Oksa-
nen, kirjailija-toimittaja Kaisa Raittila, kanttori Mari Torri-
Tuominen ja pastori, kustannustoimittaja Pekka Saarainen)

Valmistusvaliokunta totesi, että kustantajat toivovat kirjat
markkinoille ja seurakuntien käyttöön mahdollisimman
pian rippikoulun opetussuunnitelman hyväksymisen
jälkeen. Rippikoulun opettajien ja annettavan koulutuk-
senkin kannalta tämä on toivottavaa. Jo valmisteluvai-
heessa lähes kaikkien materiaalien tekijät ovat olleet yh-
teydessä Kirkon kasvatustieteiden keskuksen (KKK) ja
rippikoulusuunnitelmaa laativaan työryhmään. Siten uu-
den suunnitelman perusratkaisut ovat olleet oppikirjojen
tekijöillä tiedossa.

Kuitenkin olisi ongelmallista, jos samalla hyväksyttäisiin sekä Rippikoulusuunnitelma 2001 että uudet oppikirjat. Tällöin mahdolliset muutokset rippikoulusuunnitelmaan eivät sisältyisi oppikirjoihin. Valmistusvaliokunta katsoi, että tässä vaiheessa oli syytä käydä arvioiva lähetekeskustelu kirjoista ja valmistusvaliokunnan niistä esittämistä huomioista sekä pyytää kirjoista KKK:n lausunto marraskuun loppuun mennessä. Silloin ennätetään käsitellä kirjat helmikuun 2002 piispainkokouksessa. Lisäksi oli tärkeää, että kustantajat saavat suoraan palautetta KKK:lta ja oppikirjojen asiasisällön viimeistely tapahtuu yhteistyössä KKK:n kanssa.

Toiseksi valmistusvaliokunta kiinnitti huomiota niihin kriteereihin, joilla rippikoulun oppikirjoja ja opettajan oppaita on hyvä arvioida. KKK:n luomat kriteerit ovat seuraavat:

1. Miten oppikirja palvelee nuoren ja/tai ryhmän oppimista?
2. Miten oppikirja palvelee nuorten ja/tai ryhmän oppimisprosessia kokonaisuudessaan?
3. Millaisia kosketuspintoja oppikirjan sisällöistä ja käsittelyn tavasta avautuu nuorten elämään ja heidän ajatus- ja kokemusmaailmaansa?
4. Miten hyvin Katekismuksen antama opillinen pohja ja Rippikoulusuunnitelma 2001:n tavoitteiden suuntainen aineisto löytyy oppikirjasta?
5. Miten rippikoulun tavoitteiden kolme sisältöaluetta: elämä – usko – rukous jäsenyivät oppikirjan avulla toisiinsa oppimiskokonaisuuksiksi?

6. Miten rukouselämä, jumalanpalvelus ja musiikki jäsentyvät rippikoulutyöskentelyyn?
7. Miten Raamatun käyttö on jäsenetty rippikoulutyöskentelyn osaksi?
8. Miten seurakuntayhteyden näkökulma tulee esille oppikirjan aineistossa?
9. Miten aineiston taitto ja kuvitus jäsentyvät oppikirjan muuhun sisältöön?

Valmistusvaliokunta piti edellä olevia kriteereitä perusteltuina, mutta niiden lisäksi oli luonnollisesti tarpeen tarkistaa oppikirjojen asiatietojen oikeellisuus sekä tekstin yhdenmukaisuus kirkon uskon ja opin kanssa.

Kolmanneksi valmistusvaliokunta kiinnitti huomiota esillä olevissa oppikirjoissa ja opettajan oppaissa seuraaviin näkökohtiin. Materiaalit noudattivat vaihtelevasti Rippikoulusuunnitelma 2001:n peruslinjauksia (usko-elämärukous). Jopa saman materiaalin sisällä oli epätasaisuutta rippikoulusuunnitelman toteuttamisessa. Rippikoululaisen kirjoissa peruslinjaukset näkyivät selkeämmin kuin opettajan oppaissa. Kaikissa materiaaleissa oli vahva yhteys Katekismukseen. Kun rippikoulun oppimis-käsitys on muuttunut, muodostavat oppilaan ja opettajan kirjat yhden selkeän kokonaisuuden. Siksi varsinaisen rippikoululaisen kirjan lisäksi on perusteltua hyväksyä piispainkokouksessa myös opettajan kirja. Sen sijaan muu mahdollinen virikemateriaali voisi jäädä piispainkokouksen käsitteilyn ja hyväksymismenettelyn ulkopuolelle, kuten tähänkin asti on tapahtunut.

Rippikoulun opettajille uudet oppimateriaalit ovat haastavia. Erilaisia opettajia varten tarvitaan erilaisia oppikirjoja. Jonkin verran kaikissa kirjoissa on tarkennettavaa kielen, käytettyjen termien sekä sisällön yksityiskohtien osalta.

Elämänpuu -materiaalin rakenteen jäsentäjäksi on valittu kirkon uskon sisältö. Oppilaan kirjan vahvuutena on koskettava tarina, jonka ympärille muu aines luontevasti nivoutuu. Opettajan kirja tarjoaa johdatuksen oppimiseen ja opetukseen erityisesti turvallisen ryhmän merkitystä korostaen sekä runsaasti harjoitteita sisältäen. Heikkoutena on kirjan leiripainotteisuus ja toimintaharjoitusten toistuminen jatkuvasti samanlaisina, mikä teki kirjasta kaavamaisen eikä tukenut monipuolista pedagogista lähestymistä. Rippikoululaisen ja opettajan kirjat eivät liity luontevasti toisiinsa. Kaavamaisuudessaan opettajan kirjan ohjeet kavensivat ja yksipuolistivat rippikoululaisen kirjan käyttömahdollisuuksia. Opettajan kirja edellyttää perusteellista jatkotyöstämistä ennen oppimateriaaliksi hyväksymistä.

Johannes 3:16 –kirjan jäsenitys perustuu pienoisevankeeliumiin ja pohtii rakkautta kolmesta kolminaisuuteen perustuvasta näkökulmasta. Kirja on hyvässä mielessä perinteinen, tiedollisesti painottunut, turvallinen kirja, mutta jättää liian vähän tilaa nuoren elämänkysymyksille. Kirja käyttää pohjana uutta Katekismusta, mutta muilta osin uusi rippikoulusuunnitelma ei näkynyt oppimiskokonaisuuksien rakentamisena. Tämä oli merkittävä puute. Opettajan kansiossa on erinomaisia virikkeitä tiettyihin teemoihin, mutta sen heikkoutena on kansion

suppeus ja keskittyminen vain joihinkin aiheisiin. Kansio ja oppilaan kirja eivät muodosta kokonaisuutta. Materiaalin yhteys Rippikoulusuunnitelma 2001:n oppimisenäkemykseen on liian heikko. Sekä rippikoululaisen kirja että opettajan kansio edellyttävät perusteellista jatkotyöstämistä ennen oppimateriaaliksi hyväksymistä.

Toivon riparin jäsenyrunkona on Katekismuksen trinitaarinen perusta. Oppilaan kirjan vahvuutena on runsas Katekismus-, virsi- ja rukousaineisto, mutta sen sijaan Raamatun käyttö jää liian vähälle. Tehtävät ja kysymykset ovat hyvin tietopainotteisia. Kosketuspinta nuoren elämään kaipasi syvempää otetta kuin mikä kirjassa nyt on. Ohjaajan materiaali tarjoaa hyvän pedagogisen pohjan sekä valmiita, erilaisia kunkin teeman toteutusmalleja, mutta kaipaa osittain vahvempaa teologista otetta. Seurakuntayhteyttä koskevat tavoitteet eivät toteudu riittävästi. Aineistossa saisi olla lisää viitteitä paikalliseen sovelluksiin. Tällöin kontekstuaalisuus saa lisää tilaa materiaalissa.

Sanktus rakentuu mielenkiintoisella tavalla jumalanpalvelusjärjestyksen varaan. Oppilaan kirjassa ei ole paljon tekstiä ja sen tiedollinen puoli jääkin liian ohueksi. Kirja onkin luonteeltaan mietiskely- ja rukouskirja ja siten se vaatii rinnalleen jokaiselle oppilaalle oman Katekismuksen tai opettajan vahvan tiedollisen otteen. Kirjan luonteesta johtuen jotkut kokonaisuudet jäävät hyvin suppeiksi, kuten esimerkiksi kirkon diakonia-, lähetys- ja kasvatustehtävä. Opettajan kirjassa on mainio katsaus pedagogisiin ja menetelmällisiin näkökohtiin ja rippikouluopetuksen omaleimaisuuteen sekä runsaasti vaihto-

ehtoja eri teemojen toteuttamiseen. Kuitenkin kirjan alussa oleva pohdinta vaatii vielä selkeyttämistä. Kirja pyrkii perustamaan opetuksen hyvällä tavalla kontekstuaaliseen lähestymistapaan, mutta paikoitellen kirkon oppi saisi tulla vahvemmin ja selkeämmin esille.

Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaisesti usko, elämä ja rukous pyrittiin kaikissa kirjoissa liittämään luontevasti yhteen. Siten spiritualiteetti on vahvana osana koko rippikoulua, mikä on hyvä ratkaisu. Kysymyksiä materiaalien joissakin hartausmalleissa herätti kuitenkin vahva sisäänpäinkääntyvä suuntaus. Kuvastuiko oppimateriaaleissa ja niiden hartauksissa nykyajan itseensä ja omiin kokemuksiinsa käpertyvän ihmisen maailma, jossa ei ole tilaa kirkon yhteiselle uskolle kuin lähtökohdaksi tai virikkeeksi?

Tieto avaa uskon sisällön ja tuo rukoukselle kohteen. Siksi oppikirjoissakin on huolehdittava, ettei rippikoulun tietosisältö heikkene, varsinkin kun nuoret ovat tiedoiltaan hyvin heterogeenisiä. Tämä asettaa oppimateriaalille suuria haasteita. Rippikoulussa tulisi tuoda tasapainoisesti esille kristinuskoon liittyvä keskeinen tieto ja kirkon usko, nuorten elämänkysymykset, -kokemukset ja heidän elämänsä todellisuus, seurakunnan hengellinen elämä ja spiritualiteetti, kuitenkin samalla koko ajan oppimateriaaleissa huomioon ottaen kieli, luettavuus, visuaalisuus ja selkeys. Mutta mikä on esimerkiksi rippikoulussa edellytettävä ja siten oppikirjoissa vaadittava kristillisen tiedon minimi tai hengellisen elämän vaalimisen muoto? Rippikoulun oppikirjojen osaltakin pitää paikkansa iskulause, että ”väline on viesti”. Millaisen viestin nyt

esillä olevat oppikirjat välittävät rippikoulusta ja kristillisestä uskosta?

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Mäkeläinen, Vikström, Haataja, Taatila, Repo, Keskitalo, Huovinen, Pihkala ja Riekkinen.

Vikström totesi, että Johannes 3:16 on jo painettu kirja. Tämä on käsittelyn kannalta ongelma. Riekkinen totesi, että valmistusvaliokunta käsittelee myös tätä teosta luonnoksena aivan samoin kuin muitakin käsikirjoituksia. Haataja totesi Johannes 3:16 rippikoulukirjan sisältävän useita asiavirheitä ja yksipuolista asenteellisuutta. Keskitalo totesi tämän kirjan suhteen rippikoulu-suunnitelmaan olevan etäinen. Repo kaipasi joihinkin kohtiin lisää uskon kannalta keskeistä dogmaattista ainesta. Ehtoollista ei esimerkiksi saa esitellä ainoastaan muistoateriana. Huovinen piti hyvänä kirjojen erilaisuutta. Erilaiset rippikoulun pitämisen perinteet saavat reilusti tulla esiin. Pihkala katsoi, että ehdotuksissa on puutteita. Väärät asenteet tai asiatiedot on syytä korjata. Myös Riekkinen katsoi, että asiavirheet on korjattava ja rippikoulumateriaalin on tuettava tervettä elämänmallia. Mäkeläinen totesi aikataulun muodostuvan kustantajien kannalta kireäksi ensi kesää ajatellen, jos oppikirjat hyväksytään vasta helmikuussa.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan esityksen mukaisesti

- 1. käydä lähetekeskustelun hyväksyttäväksi lähetetyistä rippikoulun oppikirjoista ja valmistusvaliokunnan*

niihin esittämistä huomioista;

2. *pyytää oppikirjoista Kirkon kasvatusasiain keskuksen lausunnot marraskuun 2001 loppuun mennessä; ja*
3. *pyytää kustantajia ottamaan huomioon piispainkokouksen esittämät korjausehdotukset, olemaan yhteydessä materiaalin viimeistelyssä Kirkon kasvatusasiain keskuksen ja toimittamaan korjatut oppikirjaehdotukset 31.12.2001 mennessä piispainkokoukselle.*

13 §

Musiikkialan ammatillinen perustutkinto ja näyttötutkinto

Opetushallitus on 10.4.2001 pyytänyt Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokoukselta lausuntoa siitä, hyväksyykö se kirkkomuusikon osalta musiikkialan ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman perusteet käytettäväksi tutkinnossa, joka antaa pätevyyden alimman asteen kanttorin tutkintoa edellyttäviin virkoihin. Opetussuunnitelmaa astui voimaan 1.8.2001. Koulutuksen järjestäjä, tutkinnon järjestäjä ja tutkintotoimikunta eivät voi jättää noudattamatta tai poiketa opetussuunnitelman tai näyttötutkinnon perusteista.

Valmistusvaliokunta

Kirkkomuusikon koulutuksesta todetaan perusteissa erikseen: ”Mikäli Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piis-

painkokous on niin päättänyt, musiikkialan perustutkinnon suorittaneet kirkkomuusikot voivat toimia Suomen evankelis-luterilaisen kirkon alimman asteen kanttorin tehtävissä, joiden kelpoisuusehdot ovat piispainkokouksen vahvistamat.” Samoin opetushallituksen kannanotossa todettiin mm. seuraavaa: ”Opetushallituksen 11.6.2001 vahvistamalla musiikkialan perustutkinnon/kirkkomuusikko opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteilla ei ole piispainkokouksen hyväksyntää. Tämä merkitsee sitä, että syksystä 2001 opintonsa aloittavien opiskelijoiden osalta musiikkialana perustutkinnon/kirkkomuusikko tuottamasta kelpoisuudesta ei ole vielä tietoa.”

Opetussuunnitelman perusteet ja näyttötutkinnon perusteet muodostavat asiakirjan molempia tutkintoja varten. Tutkinnon laajuus muodostuu 120 ov:n mittaiseksi ja se sisältää vähintään 20 ov:a työssäoppimista. Uuden koulutusrakenteen mukaiset opetussuunnitelman perusteet on valmistettu Opetushallituksen 8.5.2000 asettamassa työryhmässä, jossa on ollut mukana myös Suomen evankelis-luterilaisen kirkon edustajana lehtori Hannu Ilola Turun konservatoriosta.

Uudessa tutkinnossa on kysymys samasta tutkintojärjestelmästä, jonka mukaan kevään 2000 piispainkokous (8.-9.2.2000, 13 §) päätti hyväksyä alimman asteen kanttorin pätevyyden antamaksi tutkinnoksi. Lausunnossaan tutkinnosta (23.5.2001) kanttorikoulutustoimikunta totesi, että Opetushallituksen valmistelemat perusteet täyttävät hyvin ne vaatimukset, jotka piispainkokous 1980-luvun alussa asetti konservatoriossa suoritettavalle, peruskoulupohjaiselle 105 opintoviikosta koostuvalle kirkkomuusii-

kon tutkinnolle. Perusteiden mukainen 120 opintoviikon laajuinen tutkinto on paitsi hieman laajempi myös sisältönsä muokattu vastaamaan lisääntyneitä ammattitaidon vaatimuksia sekä muuttuneita työelämän tarpeita. Se myös tuottaa korkeakoulukelpoisuuden. Tältä kannalta katsottuna mainitut perusteet olivat hyväksyttävissä.

Perusteiden hyväksyminen sisälsi myös ongelman. Kanttorikoulutustoimikunta yhtyi piispainkokouksen asettaman työryhmän näkemykseen, jonka mukaan peruskoulupohjainen 120 ov:a sisältävä alimman asteen kanttorin tutkinto ei ole osoittautunut riittäväksi seurakunnan musiikkitoiminnasta vastaavan työntekijän koulutukseksi. Mikäli piispainkokous päättyisi tietyn siirtymäajan jälkeen asettamaan kanttorin pätevyysvaatimukseksi vähintään AMK-tutkinnon, merkitsisi Opetushallituksen pyynnön hyväksyminen tilapäistä siirtymäkauden ratkaisua.

Toisaalta musiikkialan ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman perusteiden hyväksyminen ei sinänsä hankaloittaisi mahdollista tulevaa ratkaisua. Hyväksyminen ainoastaan merkitsisi nykyisen järjestelmän tarkistamista. Tämä toimenpide ei sinällään sitoisi piispainkokouksen tulevia kanttorien pätevyysvaatimuksia koskevia ratkaisuja.

Piispainkokouksen päätös hyväksyä musiikkialan perustutkinto/kirkkomusiikin koulutus alimman asteen kanttorin tutkintoon päteväksi koskisi oppilaitoksista kerättyjen tietojen pohjalta noin 25 opiskelijaa, jotka aloittavat opintonsa syksyllä 2001. Kirkkomusiikkikoulutuksen näyttötutkintona suoritettavien määrän voidaan arvioida

jäävän hyvin pieneksi.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Pihkala, Salmi, Niskanen ja Mäkeläinen.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti

hyväksyä musiikkialan ammatillisen perustutkinnon opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet käytettäväksi tutkinnossa, joka antaa kelpoisuuden alimman asteen kanttorin tutkintoa edellyttäviin virkoihin.

14 §

Kanttorinvirkaan kelpoistavat tutkinnot

Kanttorikoulutustoimikunnan esityksen mukaisesti piispainkokous asetti istunnossaan 8.-9.2.2000 (12 ja 22 §) työryhmän laatimaan kokonaisselvityksen tutkinnoista, jotka antavat kelpoisuuden kanttorin virkoihin. Työryhmän puheenjohtajana toimi kirkkoherra Reijo Mattila, jäseninä kirkkoherra, musiikin maisteri Juhani Holma, Turun konservatorion lehtori Hannu Ilola, Sibelius-Akatemian Kuopion osaston johtaja Elina Laakso, hiippakuntakanttori Mika Mäntyrinta, Sibelius-Akatemian kirkkomusiikkiosaston johtaja Olli Porthan ja hiippakuntakanttori Sirkka Rouhiainen sekä sihteerinä musiikkisihteerinä, sittemmin kirkkoherra Hannu Vapaavuori. Työryhmän tuli laatia ehdotus piispainkokouksen määräyksiksi kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista. Työryhmä otti nimekseen *piispainkokouk-*

sen kanttorityöryhmä. Mietintö ”Kanttorin virkaan kelpoistavat tutkinnot” (Sarja B 2001:2) on jätetty piispainkokoukselle 3.1.2001. Työryhmä on ollut yksimielinen.

Uuden kokonaisselvityksen tarve johtui pääasiassa kirkkomusiikin koulutusjärjestelmän nopeasta kehitymisestä viime vuosina. Voimassa olevat kirkkojärjestyksen 6 luvun 41 §:n 1 momentin tarkoittamat piispainkokouksen päätökset kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista ovat hajallaan eri yhteyksissä, ja määräysten pelkkä kodifiointi osoittautui välttämättömäksi määräysten sisällöllisen ajanmukaistamisen lisäksi.

Kanttorityöryhmä

Selostettuaan nykyisen kanttorijärjestelmän syntyä (vuonna 1981) kanttorityöryhmä analysoi kanttorikoulutuksen nykyistä tilannetta. Merkittävin rakenteellinen ongelma koskee alinta tutkintoa edellyttävän kanttorinviran kelpoisuutta. Tämän kelpoisuuden voi piispainkokouksen nykyisten määräysten mukaan saavuttaa:

- 1) näyttötutkintona suoritettavalla kirkkomuusikon toisen asteen ammatillisella perustutkinnolla,
- 2) konservatoriossa suoritettavalla toisen asteen tutkinnolla,
- 3) ammattikorkeakoulututkinnolla (160 ov:a, jatkossa 180 ov:a) ja
- 4) Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkinnolla (120 ov:a).

Kunkin tutkinnon osalta on määritelty erikseen kelpoisuusehdot.

Tämä alimman tutkinnon moninaisuus on johtanut pohtimaan koko ns. C-kanttorin viran ja koulutuksen ongelmallisuutta. Pienet seurakunnat haluavat virkatyypin säilyttämistä lähinnä taloudellisista syistä. Tämä toive on kuitenkin ristiriidassa ammattikunnan odotusten kanssa. Jotkut alimman tutkinnon suorittaneet ja konservatorio-opiskelijat haluavat hankkia nykyistä C-kanttorin tasoa korkeamman ammattitaidon eli laajentaa opintojaan. Tämän puolestaan tulisi kanttorityöryhmän mielestä näkyä viroissa ja palkkauksessa.

Suurimmassa osassa seurakuntia on keskimmäistä tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka. Alin tutkinto muodostettiin tilanteessa, jossa vastaavalle viralle oli selvä tarve. Kanttorityöryhmän mukaan olosuhteet ovat muuttuneet. Alin tutkinto suoritettuna toisen asteen ammatillisen tutkinnon tai näyttötutkinnon avulla ei enää vastaa kirkkomusiikille asetettavia kohonneita vaatimuksia. Pienilläkin seurakunnilla on velvollisuus tarjota seurakuntalaisilleen musiikillisesti ammatitaitoista jumalanpalvelusten ja kirkollisten toimitusten musiikkia. Mahdollisten palkkausongelmien varalta tulee edelleen olla mahdollista perustaa kanttorinvirka osa-aikaisena tai yhteisenä toisen seurakunnan tai paikallisen kunnan kanssa, joskaan nämä ratkaisut eivät välttämättä ole ongelmattomia.

Ratkaisu, jossa kouluasteinen tutkinto ja laaja ammattikorkeakoulututkinto antavat saman kelpoisuuden, ei ole tyydyttävä. Nykyisen tyyppisestä kouluasteen koulutukseen perustuvasta kanttorinvirasta tulisi työryhmän mielestä luopua riittävän pitkän siirtymävaiheen kuluessa. Tämä tapahtuisi siten, että alimman tutkinnon vuoden 2005 loppuun

mennessä suorittaneiden kelpoisuus kanttorinvirkaan säilyisi seurakunnissa, joissa on nykyistä alinta tutkintoa edellyttävä kanttorinvirka.

Ammattikorkeakoulututkintoa ei kanttorityöryhmän mielestä voida rinnastaa yliopiston maisterintutkintoon. Tällä hetkellä on vielä epäselvää, millaiseksi ammattikorkeakoulun kirkkomuusikon tutkinto todellisuudessa muodostuu. Samoin on vielä selvittämättä, miten ammattikorkeakoulussa suoritettu 180 ov:n laajuinen kirkkomuusikon tutkinto suhtautuu Sibelius-Akatemiassa suoritettuun 180 ov:n laajuiseen musiikin maisterin tutkintoon. Kanttorityöryhmän mukaan yleisin arvio on, että mikäli ammattikorkeakoulututkinnon omaava haluaa suorittaa yliopiston maisterin tutkinnon, saman alan ammattikorkeakoulututkinnon voitaisiin katsoa korvaavan enintään kandidaatin tutkinnon (120 ov:a) verran opintoja.

Keskusteluissa on myös esitetty, että tulevaisuudessa ammattikorkeakouluun ehkä luotava jatkotutkinto olisi mahdollista rinnastaa maisterin tutkintoon sitä vastaavan kelpoisuuden antavana tutkintona. Määriteltäessä ammattikorkeakoulututkinnon ja yliopistotutkinnon tuottamia kelpoisuuksia kirkkomusiikin alalla kriteeriksi ei kanttorityöryhmän mielestä voida asettaa laskennallisia opintoviikkomääriä.

Työryhmä päättyy ehdottamaan, että jatkossa voisi olla kolme kanttorinvirkaan kelpoistavaa tutkintoa:

ammattikorkeakoulututkinto,
maisterin tutkinto ja
laaja yliopistotutkinto.

Nykyinen alin kanttorin tutkinto jäisi ammatilliseksi perustutkinnoksi, joka ei anna kelpoisuutta vakinaiseen kanttorinvirkaan.

Kanttorityöryhmä esittää, että KJ 6:40-41 §:t kuuluisivat seuraavasti:

40 §

Kanttorin viran haltijan tulee olla suorittanut yliopistossa tai korkeakoulussa sellaisen musiikkialan tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt kanttorinviran kelpoisuusvaatimuksiksi. [uusi 1 mom.]

Kanttorinvirka voidaan perustaa seurakunnan tarpeista katsoen tarkoituksenmukaista tutkintoa edellyttäväksi viraksi. (*Poist.*) [nyk. 1 mom. muutos]

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena, jos seurakunnassa on vähintään yksi päätoiminen kanttorin virka tai jos seurakunnan pienuus tai muut erityiset olosuhteet sitä vaativat. [nyk. 2 mom.]

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston anomuksesta määrääjäksi antaa luvan täyttä työaikaa edellyttävän kanttorinviran hoitamiseen osa-aikaisena tai sivutoimisena taikka osa-aikaisen viran hoitamiseen sivutoimisena. Virkaa täytettäessä voidaan tällöin poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan. [nyk. 3 mom.]

41 §

Kanttorinviran kelpoisuusehtona olevat tutkinnot hyväksyy piispainkokous.

Kanttorinviran hakijan on oltava konfirmoitu ja kristillisestä elämästään tunnettu sekä terveydeltään kanttorinvirkaan kytkevä.

Kirkkohallitus voi antaa kelpoisuuden kanttorinvirkaan henkilölle, jolla on virkaan vaadittavaa tutkintoa vastaavat tiedot ja taidot.

Kanttorityöryhmän esitys merkitsisi toteutuessaan nykyisten termien ”ylin, keskimmäinen tai alin tutkinto” korvaamista maininnalla yliopistossa tai korkeakoulussa suoritettavasta, piispainkokouksen hyväksymästä tutkinnosta sekä uudella ilmaisulla ”*seurakunnan tarpeista katsoen tarkoituksenmukaista tutkintoa edellyttävä virka*”. Vaatimus tuomiokirkkoseurakunnan ylintä tutkintoa edellyttävästä virasta esitetään poistettavaksi kirkkojärjestyksestä ja siirrettäväksi piispainkokouksen määräyksiin. Muutoin kirkkojärjestyksen säännökset voisivat työryhmän mielestä säilyä nykyisellään. Uudistus merkitsisi näyttötutkintona suoritettavan kirkkomuusikon ammatillisen perustutkinnon, konservatoriossa suoritettavalla toisen asteen ammatillisen tutkinnon sekä Sibelius-Akatemian musiikin kandidaatin tutkinnon (120 ov:a) poistumista kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista.

Kirkkohallituksen henkilöstöosasto

Kevään 2001 piispainkokous (13.-14.2.2001, 11 §) päätti kuulla asiassa kirkkohallituksen henkilöstöosastoa ennen lopullisen päätöksen tekemistä. Tätä kuulemista pidettiin tarpeellisena asiaan liittyvien henkilöstöhallinnollisten ja taloudellisten seikkojen tähden. Henkilöstöosasto lausunnos-

saan (30.4.2001) otti kantaa kanttorityöryhmän mietintöön, ei valmistusvaliokunnan laatimaan muistioon.

Lausunnossaan henkilöstöosasto katsoi, että kanttorityöryhmän selvitys osoittaa tarvetta kehittää jatkossa koulutusta koskevan päätöksenteon suunnitelmallisuutta. Tempoilevuudesta on ollut seurauksena erilaisten siirtymäjärjestelyjen ja –määräysten suuri tarve.

Henkilöstöosaston mielestä kanttorin virkaan kelpoistavia tutkintoja oli tarkasteltu yllättävän irrallaan kanttorin tehtävistä. AMK-tutkinnon käytännönläheisyyttä ja sen tarjoamia mahdollisuuksia tavallisessa seurakuntatyössä olisi saattanut olla perusteltua painottaa nykyistä enemmän. Työryhmä oli mietintöön tarkempia perusteluja kirjaamatta pitänyt ammattikorkeakoulututkintoa seurakuntatyön näkökulmasta maisterin tutkintoa huonompana.

Kanttorityöryhmä oli myös omaksunut ns. Sariolan komitean työn tuloksena käyttöön otetun ylimmän asteen kanttorin kelpoisuusvaatimukset kyseenalaistamatta tämän kelpoisuusehdon tarkoituksenmukaisuutta. Yliopistossa suoritettu maisterin tutkinto saattaisi esittävään ja solistiseen toimintaan tähtäävänä soveltua ilman lisäkoulutustakin ylintä tutkintoa edellyttäviin tehtäviin. Kanttorin kelpoisuusehtojen uudistaminen tulisi olla oikeassa suhteessa seurakuntien taloudelliseen tilanteeseen. Vaaditun koulutustason, ammattitaidon, hoidettavien tehtävien ja tehtävästä maksettavan palkan välillä tulisi olla relevantti yhteys.

Kanttorin kelpoisuusehtoja olisi tarpeen pohtia myös rekrytoinnin kannalta. Minkälaiset ovat seurakuntien tosiasia-

alliset mahdollisuudet palkata kirkkomuusikkoja esim. viiden tai kymmenen vuoden kuluttua työryhmän kaavaimilla kelpoisuusehdoilla? Keskimmäisen asteen kanttorien virkatyyppin tilanne ei ole niin ongelmaton kuin mietinnössä kuvataan. Kanttori-urkurin tutkinnon suorittaneiden saattaisi olla mielekkäämpää hankkia lisäpätevyyttä ammattikorkeakoulussa kuin yliopistossa.

Koulutusvaatimusten ja tehtävästä maksettavan palkan välillä ei ole niin suoraa yhteyttä kuin kanttorityöryhmä antaa ymmärtää. Palkkauksen taso määräytyy mm. hoidettavien työtehtävien laadun, laaja-alaisuuden ja vastuullisuuden sekä tehtävissä edellytettävän koulutuksen ja ammattitaidon yhteisvaikutuksen perusteella. Merkittävä osa kanttoreista työskentelee seurakunnissa, joissa paikallinen työnantaja voi palkkahinnoittelussa olevan hinnoitteluryhmän sisällä määrätä viranhaltijan palkkaluokan, johon voi vaikuttaa mm. asianomaisen viranhaltijan henkilökohtainen osaaminen tai työsuorituksen taso.

Työryhmän ehdottama KJ 6:40 §:n 2 momentin muutos sisältäne ajatuksen, että seurakunnilla on velvollisuus asettaa kanttorin viran kelpoisuusvaatimukseksi yksi piispainkokouksen hyväksymä kelpoisuus. Viran asteet tulisivat esiin – jos se on ylipäättään tarpeen – virkaehtosopimuksessa ja sen palkkahinnoittelussa. Seurakunnan olisi alistettava vakinaisen kanttorin viran perustamista ja lakkauttamista koskeva muutos tuomiokapitulin vahvistettavaksi. Ohjausvaikutusta voisi olla myös malliohjesäännöllä, jonka uudistustarvetta työryhmä ei ole käsitellyt.

Kirkkojärjestyksen määräyksen poistaminen tuomiokirkkoseurakunnan ylintä tutkintoa edellyttävän kanttorin viran kohdalla ja vastaavan määräyksen siirtäminen piispainkokouksen päätökseen merkinnee muutosta. Määräys ei sido tuomiokirkkoseurakuntaa, vaikka piispainkokouksen päätös merkitsisi selkeää menettelytapaohjetta. Henkilöstöosasto ei vastusta tätä muutosta.

Kanttorityöryhmän ehdottama muutos merkitsisi sitä, että kelpoisuusehdot nousevat ja samalla oletetaan ratkaisun heijastuvan palkkatasoon. Tämän seurauksena kokoaikaisien kanttorinvirkojen ylläpitäminen seurakunnan varoin tulisi monin paikoin vaikeutumaan. Tästä syystä tulisi olla nykyistä väljempi mahdollisuus perustaa osa-aikainen kanttorin virka. KJ 6:40 §:n 2 momentti tulisikin kuulua seuraavasti:

Kanttorin virka voidaan perustaa osa-aikaisena.

Tällöin kirkkojärjestyksestä poistuisivat tällaisen virkajärjestelyn edellyttämät reunaehdot (seurakunnassa on päätoiminen kanttorin virka, seurakunnan pienuus tai erityiset olosuhteet).

Seurakunnan kannalta on tärkeää saada ammattitaitoinen musiikkityöntekijä myös silloin, kun nykyistä korkeampia koulutusvaatimuksia täyttäviä viranhaltijoita ei ole saatavissa. Tästä syystä olisi tarpeen väljentää nykyistä KJ 6:40 §:n 3 momenttia niin, että tuomiokapituli voisi kaikissa tilanteissa oikeuttaa seurakunnan poikkeamaan kelpoisuusvaatimuksista, milloin vakinaista kelpoisuusehdot täyttävää viranhaltijaa ei ole saatavissa. Tällaisessa tapauksessa viran tehtäviä hoitava henkilö ei olisi vakinaises-

sa virassa. Täten kyseinen kirkkojärjestyksen kohta tulisi muuttaa muotoon:

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määrääjäksi antaa luvan virkaa täytettäessä poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista.

Momentin jatkon ilmaus ”*virkasäännön alainen viranhaltija*” ei ole täsmällinen, mutta henkilöstöosastolla ei ollut tarjota sattuvampaa sanamuotoa.

Kirkon henkilöstöosasto esitti, että KJ 6:40-41 §:iä tulisi muuttaa seuraavasti.

40 §

Kanttorinviran haltijan tulee olla suorittanut yliopistossa tai korkeakoulussa sellaisen musiikkialan tutkinnon, jonka piispainkokous on hyväksynyt kanttorinviran kelpoisuusvaatimukseksi.

Kanttorinvirkaa perustaessaan seurakunnan on määrättävä viranhaltijalta vaadittavasta kelpoisuudesta ottaen huomioon, mitä 1 momentissa on määrätty. Tuomiokirkkoseurakunnassa tulee kuitenkin olla ainakin yksi laajaa yliopistotutkintoa edellyttävä kanttorinvirka.

Kanttorinvirka voidaan perustaa osa-aikaisena (poist.).

Tuomiokapituli voi kirkkovaltuuston tai seurakuntaneuvoston pyynnöstä määrääjäksi antaa luvan (poist.) virkaa täytettäessä poiketa viran kelpoisuusvaatimuksista. Viranhaltijan ottaminen hoitamaan tällaista virkaa sekä hänen oikeudellinen asemansa määräytyvät virkasäännön mukaan.

41 §

(poist.)

Kanttorinviran hakijan on oltava konfirmoitu ja kristillisestä elämästään tunnettu sekä terveydeltään kanttorin virkaan kykenevä.

Kirkkohallitus voi antaa kelpoisuuden kanttorinvirkoihin henkilölle, jolla on virkaan vaadittavaa tutkintoa vastaavat tiedot ja taidot.

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta totesi säädösteknisesti mahdottomaksi menetellä siten, että piispainkokous antaisi kirkkojärjestyksen täytäntöönpanomääräyksen KJ:n vielä toteutumattoman muutoksen perusteella. Näin ollen kelpoisuus päätös pitäisi muotoilla KJ 6:40-41 §:ien nykyisen sanamuodon mukaisesti, mikäli päätös halutaan välittömästi voimaan. Valmistusvaliokunnan mielestä ensin tulee tehdä esitys kirkolliskokoukselle KJ:n muuttamiseksi ja antaa täytäntöönpanomääräys ehdollisena tai vasta kirkolliskokouksen päätettyä muutosesityksestä.

Tässä vaiheessa mielekkäin etenemistapa lienee ensin ehdottaa kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen muutosta ja tämän prosessin selvittyä palata piispainkokouksen omaan päätökseen kanttorinvirkaan kelpoistavista tutkinnoista. Tästä syystä valmistusvaliokunta ehdotti, että tässä vaiheessa tehdään kirkolliskokoukselle esitys KJ 6:40-41 §:ien muuttamiseksi ja käydään lähetekeskustelu erilaisista vaihtoehdoista ratkaista kanttorien kelpoisuusehtojen kysymykset. Kirkon laintarkastustoimikunnan taholta oli piispainko-

kouksen sihteerille (Hannu Juntuselle) ilmoitettu, ettei lausuntoa liitteenä 2 olleesta esityksestä ollut tarkoituksenmukaista antaa ennen kirkkojärjestyksen muutosesityksen käsitteilyä kirkolliskokouksessa.

I Kirkkojärjestyksen muutos

Valmistusvaliokunnan ehdotus kirkkojärjestyksen muutokseksi pohjautui kanttorityöryhmän mietintöön sekä kirkon henkilöstöosaston lausuntoon. Valmisteluvaiheessa oli lisäksi konsultoitu kirkkoneuvos Matti Halttusta, kirkkoneuvos Risto Voipiota, lakimies Timo v. Boehmia sekä koulutussuunnittelija Pekka Launosta.

Asian valmisteluissa on käytetty termiä ”kanttorin virka” vaihtelevasti yhteen tai erikseen kirjoitettuna. Lisäksi on puhuttu kanttorin viroista. Valmistusvaliokunta ehdotti käytettäväksi kirkkojärjestyksen mukaista kirjoitustapaa kanttorinvirka.

Käsiteltäessä kanttorikoulutuksen selvitystyöryhmän (puh. joht. asessori Hannu Niskanen) mietintöä ”Kanttorin koulutus ja virka” (Sarja B 1995:5) piispainkokouksen keskustelussa ilmeni 12.-13.9.1995 (14 §), että kolmiportaista virkajärjestelmää pidetään edelleen tarkoituksenmukaisena. Tuossa yhteydessä oli jo esillä tarve erityisesti alimman asteen tutkintojen tilanteen selventämiseen.

Valmistusvaliokunta totesi, että kanttorityöryhmän esitys ei sellaisenaan merkitse kolmiportaisen kanttorinvirkajärjestelmän lakkauttamista. Koulutusrakenteen muutos edellyt-

tää silti kokonaisuuden uutta tarkastelua. Valmistusvaliokunta tuki kanttorityöryhmän yksimielisessä mietinnössä ilmenevää pyrkimystä kirkkomusiikkitoiminnan tason kohottamiseen sekä kanttorinvirkoihin vaadittavan tutkintorakenteen selkeyttämiseen. Tämä pyrkimys voidaan nähdä sekä kirkon että koko ammattikunnan oman edun mukaisena.

Jatkossa tilanne muodostuu kestävämmäksi, jos saman virkapätevyyden voisi saada sekä lukion suorittamiseen rinnastettavalla toisen asteen ammatillisella koulutuksella että lukion jälkeisellä huomattavan laajalla ja vaativalla ammattikorkeakoulutuskinnolla. Oletettavasti ”hierakkinen” jaottelu tutkinnon ja viran tasonimikkeiden mukaan on kanttorikunnan keskuudessa koettu epämiellyttävänä. Käytännössä nykyisten C-kanttorien kelpoisuusehtojen nousu merkinnee vastaavaa muutosta kuin B-kanttorien koulutustason muutos kanttori-urkurin tutkinnosta musiikin kandidaatin ja sittemmin musiikin maisterin tutkinnoksi.

Valmistusvaliokunta oli poistanut kanttorityöryhmän esityksestä KJ 6:40 §:n uuden 1 momentin termit ”yliopistossa tai korkeakoulussa”. Nämä nimikkeet tarkoittavat erikäisissä dokumenteissa erilaisia koulutusjärjestelmän jaotteluja. Koulutusasteiden nimikkeet eivät ole tässä säännöksessä välttämättömiä, vaan ne voidaan jättää täsmennettäväksi piispainkokouksen päätökseen. Muutoin uusi KJ 6:40 §:n 1 momentti korvaisi nykyisen KJ 6:41 §:n 1 momentin.

KJ 6:40 §:n nykyiseen 1 momenttiin sisältyvä vaatimus tuomiokirkkoseurakunnan ylintä tutkintoa (työryhmä: ”laajaa yliopistotutkintoa”) edellyttävästä kanttorinvirasta on

työryhmän mietinnössä esitetty sijoitettavaksi piispainkokouksen kelpoisuspäätökseen. Toinen mahdollisuus on sijoittaa kyseinen määräys entiseen tapaan kirkkojärjestyksen tekstiin. Tämä vaihtoehto tuntui valmistusvaliokunnasta hankalalta, mikäli pitäydytään työryhmän ajatukseen poistaa kirkkojärjestyksestä maininnat kanttorien virkoihin liittyvistä asteista. Luontevinta lienee säätää piispainkokouksen päätöksellä sekä kanttoreilta vaadittavista tutkinnoista että tuomiokirkkoseurakunnan kanttorinviran kelpoisuusvaatimuksesta.

Ehdotettu kirkkojärjestyksen ilmaus ”*kanttorinvirkaan voidaan valita seurakunnan kannalta tarkoituksenmukaisen tutkinnon suorittanut viranhaltija*” antaisi väljän mahdollisuuden paikallisseurakunnalle joko päätyä etsimään tietyn koulutuksen omaavaa viranhaltijaa (esim. AMK-tutkinto) tai määritellä kelpoisuusehdot väljemmin (esim. AMK-tutkinto tai MuM), jolloin useiden kriteerien yhteisvaikutus ratkaisisi lopullisen valinnan. Ehdotettu kirkkojärjestyksen muutos merkitsisi sitä, että jatkossa olisi olemassa ainoastaan yksi kanttorinvirka, johon voidaan pätevoityä piispainkokouksen erikseen päättämällä tavoilla. Erilaisia kanttoritutkintoja suorittaneiden palkkauskysymykset ratkaistaisiin erikseen normaalin sopimusmenettelyn puitteissa.

KJ 6:9 §:n 1 momentti edellyttää, että seurakunnassa tulee olla kanttorinvirka. Valmistusvaliokunta ei ehdottanut muutosta tähän säännökseen. Kuitenkin pienten seurakuntien kanttorinviran hoitaminen saattaa taloudellisten seikkojen tähden osoittautua tulevaisuudessa entistä hankalammaksi. Tällaisessa seurakunnassa ei myöskään välttämättä ole sellaista määrää työtehtäviä, joiden suorittami-

nen edellyttää kanttorilta täyttä työaikaa. Myös muiden kuin pienten seurakuntien kohdalla voi esiintyä tarvetta perustaa osa-aikaisia kanttorinvirkoja. Joissain tapauksissa saattaa olla helpompi saada työntekijä osa-aikaiseen kuin täyttä työaikaa edellyttävään virkaan. Valmistusvaliokunta katsoi kirkon henkilöstöosaston lausunnon mukaisesti, että osa-aikaisen kanttorinviran reunaehtojen mainitseminen kirkkojärjestyksessä ei ole tarpeellista (KJ 6:40 § 2 mom.), sillä ne ovat muutoinkin itsestään selviä.

Kanttorinviran kelpoisuusvaatimusten noustessa saattaa olla, että pätevää viranhaltijaa ei ole mahdollista löytää. Tällöin ei ole kyseessä KJ 6:21 §:n 3 momentin edellyttämä tilanne, jossa virkajärjestelyjen muutostarpeesta tai erityisistä syistä johtuen voidaan olla julistamatta kanttorin virka haetavaksi enintään vuodeksi kerrallaan. Näihin tilanteisiin voidaan tulevaisuudessa törmätä valittavasta koulutusratkaisusta riippumatta. Tästä syystä lienee viisainta lisätä tuomiokapitulien ja paikallisseurakunnan päättävien elinten mahdollisuuksia reagoida tilanteeseen mahdollisimman mielekkäällä tavalla.

Virkajärjestelyjen sinänsä ollessa suhteellisen pysyviä, mutta pätevän viranhaltijan saamisen osoittautuessa (esim. kahden hakuprosessin jälkeen) mahdottomaksi, saattaisi seurakunnan kannalta olla paras vaihtoehto uskoa viranhoito määräajaksi (esim. viisi vuotta) muodollisesti epäpätevälle musiikin ammattilaiselle. Tällöin voitaisiin aikaansaada työtehtävien hoidon kannalta riittävää pysyvyyttä. Viran tehtäviä hoitavan henkilön ei voida tällaisessa tilanteessa katsoa toimivan vakinaisessa virassa. Tällainen poikkeusjärjestely edellyttää kirkkovaltuuston

tai seurakuntaneuvoston pyyntöä (nyk. KJ anomusta) ja tuomiokapitulin määräaikaista lupaa. Poikkeusjärjestelyn määrääjän pituus kannattaisi jättää seurakunnan päättävien elinten ja tuomiokapitulin harkintaan.

II Kanttorien tutkinnot

Kanttoryöryhmän esityksen merkittävimmät sisällölliset muutokset ovat nykyisen alimman tutkinnon korvaaminen ammattikorkeakoulututkinnolla tietyn siirtymäajan puitteissa sekä ylimmän tutkintotason aikaisempaa täsmällisempi määrittäminen. Mikäli kirkolliskokous tekisi esityksen mukaisen kirkkojärjestyksen muutoksen, jäisi kanttorien tutkintotasoista ja kelpoisuusvaatimuksista päättäminen yksinomaan piispainkokoukselle.

Periaatteessa kanttorien pätevyysvaatimukset voidaan ratkaista nykyisen koulutustarjonnan mukaisesti usealla eri tavalla:

I Nykytilanteen mukainen malli

- ylin taso: laaja yliopistotutkinto
- keskitaso: MuM
- alin taso: AMK, MuK, toisen asteen ammatillinen koulutus tai näyttötutkinto

II Kaikki nykyiset tutkinnot kelpoistavat kanttorin virkaan

- ylin taso: laaja yliopistotutkinto
- keskitaso: MuM tai AMK
- alin taso: MuK, toisen asteen ammatillinen koulutus tai näyttötutkinto

III Neliportainen malli

- A-tutkinto: laaja yliopistotutkinto
- B-tutkinto: MuM
- C-tutkinto: AMK
- D-tutkinto: MuK, toisen asteen ammatillinen koulutus tai näyttötutkinto

IV Kolmiportainen malli (kanttorityöryhmän esitys)

- ylin taso: laaja yliopistotutkinto
- keskitaso: MuM
- alin taso: AMK

V Kaksiportainen malli (HeO:n malli)

- ylempi taso: MuM
- alempi taso: AMK
- alinta tasoa ei ole, mutta mahdollista poiketa virran kelpoisuusvaatimuksista

VI Kaksiportainen malli

- ylempi taso: laaja yliopistotutkinto
- alempi taso: MuM, AMK
- alinta tasoa ei ole, mutta mahdollista poiketa virran kelpoisuusvaatimuksista

VII Yksitasoinen malli

- Todetaan kanttorin virkaan kelpoistavat tutkinnot (laaja yliopistotutkinto, MuM ja AMK) ja luoteetaan kanttoreitten hakeutuvan kykyjään vastaavaan virkaan seurakuntien tarjoamien mahdollisuuksien ja palkkauksen toimiessa ohjaajana. Tässä mallissa laajan yliopistotutkinnon suorittaneilla olisi käytännössä parhaat mahdollisuudet saada haastavimmat kanttorinvirat.

Suuret seurakunnat voivat palkata erityisen hyvin koulutettuja ja monipuolisia meriittejä omaavia kanttoreita. Tuolloin kirkkomusiikin tarjonta muodostuu parhaimmillaan kansainvälisestikin ajateltuna hyvin korkeatasoiseksi. Toisaalta pieneköjen seurakuntien musiikkitarjonta voi resurssien vähyyden tähden yltää ainoastaan minimitasoon. Kirkkomuusikkojen koulutustasoa arvioitaessa ei lie ne syytä laskea suurten seurakuntien kanttorien pätevyysvaatimuksia. Nykyisen A-tason omaavia kirkkomuusikkoja tarvittaneen jatkossakin. Silti tässä yhteydessä kannattaisi täsmentää, miten laaja yliopistotutkinto voidaan suorittaa. Kanttorityöryhmän esityksen mukaisesti piispainkokouksen päätöksessä voitaisiin luetella nykyiseen tasoon yltävät tai ne ylittävät opinnot joita ovat:

- **Kaksoistutkinto (= laaja yliopistotutkinto):** musiikin maisterin tutkinto kirkkomusiikin koulutusohjelmassa, johon sisältyy syventävät opinnot urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa sekä maisterin tutkinto jossain toisessa kirkkomusiikin harjoittamiseen suoraan liittyvässä tai sitä tukevassa koulutusohjelmassa, joka merkitsee noin 60 ov:n lisäopintoja

(luontevinta syventää laulun, urkujensoiton tai kuoronjohdon opintoja). Jälkimmäinen maisterin tutkinto voidaan suorittaa myös musiikkikasvatuksen koulutusohjelmassa, jolloin voidaan erikoistua pedagogiikkaan.

- **Musiikin lisensiaatin tutkinto**, joka sisältää kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettua maisterin tutkinnon, johon sisältyvät syventävät opinnot urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa, ja jatkotutkinto, joka on kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu projekti tai taiteellinen tutkinto.
- **Musiikin tohtorin tutkinto** joka sisältää kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettua maisterin tutkinnon, johon sisältyvät syventävät opinnot urkujensoitossa, laulussa tai kuoronjohdossa, ja jatkotutkinto, joka on kirkkomusiikin koulutusohjelmassa suoritettu projekti tai taiteellinen tutkinto.

Jatkossa tiettyihin kanttorinvirkoihin voisi yhä edelleen päteväytyä nykyisten vaatimusten mukaisten musiikin maisterin opintojen avulla tai aikaisempien tutkintovaatimusten mukaisesti suoritettulla kanttori-urkurin tutkinnolla.

Ammattikorkeakoulututkinnon antama pätevyys olisi tässä vaiheessa otettava uuteen harkintaan. Opintojen määrän suhteen musiikin maisterin ja AMK-tutkinnon välillä ei tulevaisuudessa ole eroa (molemmat 180 ov:a). Täsmällistä tietoa AMK-tutkinnon ja MuM-tutkinnon suorittaneiden mahdollisista erilaisista kyvyistä selviytyä seurakuntakanttorin tehtävistä ei tässä vaiheessa ole saatavissa. Tällaisen

tiedon hankkiminen vaatisi laajan tutkimuksen, jossa verrataan näiden tutkinnon suorittajien kirkkomusiikillisia kykyjä ja taitoja keskenään. Koska AMK-tutkinnon suorittaneita ei vielä ole, tällaisen tutkimuksen suorittaminen ei toistaiseksi myöskään ole mahdollista.

Tässä vaiheessa voidaan vain olettaa Sibelius-Akatemian vaatimustason ylittävän ammattikorkeakoulun opintojen vaikeusasteen. Musiikin maisterin tutkinnon suorittaneella lienee korkeammat taiteelliset klassisen kirkkomusiikin valmiudet kuin AMK-tutkinnon suorittaneella. Silti voidaan kysyä, kuinka suuri tällainen ero on? Pitääkö tämän johdosta näiden tutkintojen antaa erilainen pätevyys? Vaikka nyt päädyttäisiin kanttorityöryhmän esittämin perustein säilyttämään kanttorin virkojen kolmiportainen malli, saattaa tulevaisuudessa syntyä tilanne, jossa tätä päätöstä on syytä tarkentaa.

Palkkauksesta sopiminen kuuluu työnantajaosapuolen osalta Kirkon sopimusvaltuuskunnan toimivallan piiriin. Silti piispainkokouksen päätöksellä ja koulutustason nousulla lienee tosiasiallisesti merkitystä myös palkkauksen osalta. Tämä olisi päätöstä tehtäessä syytä ottaa huomioon. Nykyisen B-kanttorin ja C-kanttorin palkkauksessa on tietty ero. Korkeakoulututkinnon suorittaneelle kanttorille maksetaan H 33-35 palkkaluokan mukaista palkkaa ja alimman asteen kanttorille H 25-27 mukaista palkkaa. Viranhaltijan saaman kuukausipalkan ero on suurimmillaan n. 4300 mk/kk ja pienimmillään n. 1800 mk/kk. Toisaalta jos rinnastetaan musiikin AMK-tutkinnon suorittanut diakonin tai nuorisotyönohjaajan palkkaukseen (H 27-31), nousee nykyisten alimman asteen kanttorien palkkauksen taso 0 - n. 2200

mk/kk. Seurakunnan kannalta palkkakustannuksia nostaa myös näistä summista maksettavat sivukulut. Kuten kirkon henkilöstöosasto korosti, palkkauksen ja koulutuksen välillä ei ole suoraviivaista yhteyttä, sillä työstä maksettava korvaus muodostuu monen eri osatekijän yhteisvaikutuksesta.

Tulevaisuudessa AMK-tutkinnon kautta pätevoityneet tai MuM-tutkinnon omaavat saattavat tehdä seurakunnassa yhtä vaativia työtehtäviä. Tällöin voidaan perustellusti kysyä, onko näiden ihmisten sijoittaminen eriarvoiseen asemaan virkanimikkeen osalta perusteltua? Näiden tutkintojen arvo todellisessa kanttorin viranhaltijan valintatilanteessa tulee todennäköisesti esiin. Voidaanko ajatella, että saman virkanimikkeen sisällä maksetaan pätevyyden mukaan erilaisista palkkaa, kuten nykyisin tehdään B-kanttorien kohdalla (kanttori-urkurit ja musiikin maisterit)? Olisiko joustavuuden kannalta perusteltua siirtyä kaksiportaiseen malliin kanttorin virkojen osalta, jolloin ylempään tasoon pätevoittäisi laaja yliopistotutkinto ja alempaan AMK- tai MuM-tutkinto?

Seurakuntien virantäytön kannalta joustavuuden lisääminen olisi suotavaa. Mikäli yhä edelleen päädytään kolmiportaiseen malliin, saattaa seurakunta normaalitilanteessa, hakiessaan työtehtävien kannalta sopivinta mahdollista kanttoria, haluta etsiä:

- AMK-tutkinnon suorittanutta (erityisesti seurakunnat, joiden talous on tiukkaa)
- MuM-tutkinnon suorittanutta (kriteerinä tietty taiteellinen kirkkomusiikin taso)
- MuM- tai AMK-tutkinnon suorittanutta, jolloin etsitään ensisijaisesti mahdollisimman sopivaa henkilöä tiet-

tyyn työtehtävään (esim. painopistealueena nuorisomusiikki tai kasvatustyö). Tällöin palkkaus voitaneen sopia suoritettavaksi pätevyyden mukaan (seurakunnan kannalta palkkakustannus ei oleellinen kriteeri).

- Laajan yliopistotutkinnon suorittanutta (kriteerinä mahdollisimman korkea taiteellinen kirkkomusiikin taso)

Kaksiportaiseen malliin liittyi tietty hankaluus. Valitessaan musiikin maisterin tutkinnon omaavan kanttorin pieni seurakunta joutuisi maksamaan tälle pätevyyden edellyttämää korvausta, vaikka se taloudellisista syistä olisikin halukas palkkaamaan nykyisen C-kanttorin tasoisen viranhaltijan. Kolmiportaisessa mallissa puolestaan AMK-tutkintoa edellyttävää virkaa hoitava saisi tästä työstä tämän viran edellyttämää palkkaa, vaikka hän olisikin suorittanut musiikin maisterin tai tätä korkeamman yliopistotutkinnon. Mikäli päädytään kolmiportaiseen malliin, lienee selvyyden vuoksi todettava yliopistotutkintojen pätevöittävän myös AMK-tutkintoa edellyttävään virkaan.

Paikallisseurakunnan etua palvelisi todennäköisesti parhaiten mahdollisimman suuri joustavuus etsittäessä parasta mahdollista musiikin ammattilaista kanttorin tehtäviin. Tästä syystä vaikuttaisi luontevalta, että seurakunta voisi halutessaan virantäyttötilanteessa ilmoittaa, minkä tutkinnon suorittanutta viranhaltijaa etsitään työtehtävään. Joissain tilanteissa saattaisi olla mielekkäintä antaa mahdollisuus järjestelmään, jossa hakuilmoituksessa etsitään esimerkiksi joko MuM- tai AMK-tutkinnon suorittanutta kanttoria. Tällöin valinta suoritettaisiin usean eri kriteerin yhteisvaikutuksen perusteella ja myöskin perusteltaisiin huolellisesti.

Jatkossa AMK-tutkinnon ja musiikin maisterin tutkinnon läheisyys opintovaatimusten suhteen saattaa aikaansaada sen, että seurakunnat viranhaltijan vaihtuessa muuttavat nykyisiä keskimmäisen asteen kanttorin virkoja AMK-tutkintoa edellyttäväksi kanttorin viroiksi. Joissain tapauksissa tämä saattaa olla perusteltua. Mikäli AMK-tutkinto antaa esimerkiksi musiikin maisterin tutkintoa enemmän valmiuksia nuorisomusiikin toteuttamiseen tai musiikki-leikkikoulun pitämiseen, saattaa suurissakin seurakunnissa olla valmiuksia tällaisten musiikin ammattilaisten palkkaamiseen. Muutos mahdollistaisi kilpailutilanteen syntymisen, jolloin ennen virantäyttöprosessiin ryhtymistä voitaisiin arvioida, minkä tutkintotyypin suorittanut voisi parhaiten palvella seurakuntaa. Tästä huolimatta todennäköisesti jatkossakin yleisin kanttorin virkatyyppi edellyttää musiikin maisterin tutkintoa.

Kanttoryöryhmän mielestä toisen asteen koulutukseen pohjautuva tutkinto ei enää vastaa työelämän vaatimuksia. Siksi sitä ei pidä hyväksyä kanttorin virkaan kelpoistavaksi tutkinnoksi. Tämä on valmistusvaliokunnan mielestä varmastikin totta. Kanttorien kohdalla työtehtävien hoidon kannalta keskeiset musiikilliset valmiudet on hankittava koulutuksen avulla. Toisen asteen koulutukseen pohjautuvien opintojen ja AMK-tutkinnon rinnastaminen saman viran pätevyysvaatimukseksi muodostaisi ongelman, sillä näiden viranhaltijoiden mahdollisuudet tarjota seurakunnille asiantuntevaa kirkkomuusikin palvelua muodostuisi kovin erilaisiksi. Tästä syystä toisen asteen koulutuksen ja AMK-tutkinnon rinnastaminen pätevyysvaatimuksena ei liene mielekäs ratkaisu. Neliportainen malli puolestaan toisi pätevyysvaatimukseen koulutuksen näkökulmasta oikeu-

denmukaisuutta, mutta samalla käytännön kannalta uutta hankaluutta seurakuntien perustaessa kovin eritasoisia virkoja. Vaikka toisen asteen koulutukseen pohjautuva tutkinto ei sinällään takaa riittävän korkeatasoisia musiikillisia valmiuksia kanttorin tehtävien menestykselliseen hoitamiseen, saattaa tästä koulutuksesta tulevaisuudessa olla merkitystä esimerkiksi nuorisotyön tai lapsityön ammattilaisten lisäkoulutuksena.

Kirkon henkilöstöosaston huoli pienten seurakuntien mahdollisuuksista palkata uudessa tilanteessa kanttoreita oli aiheellinen. Monin paikoin on nykyisellään suuria vaikeuksia saada päteviä alimman asteen kanttoreita seurakunnan virkaan. Pätevyysvaatimusten muutoksella tähän tilanteeseen tuskin voidaan vaikuttaa. Pienten seurakuntien kohdalla joustavuuden lisääminen lienee ainoa mahdollisuus saada joku hoitamaan kanttorin tehtäviä.

Lausunnossaan (Nro 15/2001, 31.8.2001) valmistusvaliokunnan luonnoksesta kirkon laintarkastustoimikunta piti tarkoituksenmukaisimpana järjestelmää, jossa seurakunta tekisi ennen viran auki julistamista päätöksen siitä, minkä tasoisen tutkinnon suorittanut kanttori sillä on tarkoitus valita kirkon virkaan. Samoin jatkovalmistelussa tulisi tehdä siirtymäsäännökset sekä otettava erityisesti huomioon mitä kanttorinviran täyttämistä on kirkkojärjestyksen 6 luvun 32a-32c ja 42 §:ssä säädetty. Esityksessä tarvittaisiin myös selvitys, miten viranhaltijan palkkaus määräytyy uudessa järjestelmässä.

Piispainkokouksen keskustelussa Vikström totesi, että Porvoon hiippakunnan kannalta nykyinen järjestelmä on ollut

toimiva. Silti kehityksen pysäyttäminen ei ole mahdollista ja toisen asteen koulutukseen pohjautuvasta C-kanttorin virasta lienee luovuttava. Niskanen haluaisi säilyttää osaaikaisuuden edellytysten määrittelyn kirkkojärjestyksessä nykyisessä muodossa. Kantolan mielestä tuomiokapitulilla tulee vastaisuudessakin olla mahdollisuus valvoa, minkä ta-soisia kanttorin virkoja on kussakin seurakunnassa.

Mäkeläisen mielestä esityksessä tulee ilmetä muutoksen kustannusvaikutukset. Huotari kantoi huolta toisaalta kirkkomusiikin tason säilymisestä ja toisaalta pienten seurakuntien mahdollisuudesta vastaisuudessa saada päteviä kantto-reita. Ehdotus saattaisi toteutuessaan jopa merkitä joidenkin seurakuntien kohdalla kirkkomusiikin tason laskua, mikäli taso määriteltäisiin nykyistä useammin alimman mahdollisuuden mukaan. Tästä syystä tuomiokapitulien mahdollisuus vaikuttaa kanttorinviran tasoon tulisi säilyttää.

Käydyn keskustelun päätteeksi piispainkokous päätti yksimielisesti

palauttaa asian valmistusvaliokunnalle jatkovalmisteluja varten.

15 §

Lasten ehtoollisella käynnin edistäminen ja käyntiä koskevat ohjeet

Kirkolliskokous päätti 7.5.1998 lähettää piispainkokoukselle Kuopion hiippakuntakokouksen esityksen (hiippakuntakokouksesitys nro 5/1998), joka koskee lasten ehtoollisella käynnin edistämistä sekä pyytää piispainkokousta ryhtymään yleisvaliokunnan mietinnössä nro 3/1998 esitettyyn selvittämistyöhön. Tämän kirkolliskokouksen toimeksiannon perusteella piispainkokous käsitteli asiaa istunnossaan 9.-10.2.1999 (9 ja 26 §) ja asetti työryhmän selvittämään lasten ehtoolliselle osallistumisen kysymyksiä, kuten lapsiryhmien ehtoolliselle saattamista ja rippikoulukommuuniota sekä tekemään tarvittaessa esityksen asiaa koskevien ohjeiden tarkistamiseksi.

Työryhmään nimettiin jäseniksi johtava sihteeri Rauno Elomaa (sihteeri), pastori Reijo Liimatainen, perhetyön sihteeri Helena Lindfors, asessori Timo Määttä (puheenjohtaja) sekä päiväkerhotyön toiminnanohjaaja Ritva Purho-Väre. Työryhmä on jättänyt 18.5.2000 piispainkokoukselle mietintönsä Lasten ja nuorten ehtoolliskasvatus (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2000:1).

Piispainkokous on käsitellyt työryhmän tekemiä esityksiä kahdesti. Piispainkokouksen istunnossa 12.-13.9.2000 (9 §) käydyssä keskustelussa kritisoiitiin sekä työryhmän että silloisen valmistusvaliokunnan ehdotuksia lasten ehtoollisen laajentamisesta sekä rippikoulukommuunion sallimisesta. Puheenvuoroissa ilmeni halu pitää kiinni perhe-

ehtoollisen ajatuksesta. Teologisesti lasten ehtoollinen nähtiin selvänä sikäli, että kaste merkitsee admissiota ehtoolliselle, mutta lapsikastettakaan ei toimiteta ilman uskon yhteisön paikallaoloa. Ehtoollisellekaan lapsen ei tule osallistua atomistisena yksilönä. Sen sijaan rippikoulukommuunio sai keskustelussa jonkin verran kannatusta. Piispainkokous päätti palauttaa asian valmistusvaliokunnalle uudelleen valmisteltavaksi.

Seuraavan kerran asiaa käsiteltiin piispainkokouksen istunnossa 13.-14.2.2001 (6 §). Tuolloin piispainkokous yhtyi valmistusvaliokunnan kantaan, että kirkossamme on syytä edelleen pitää keskeisenä lasten ehtoollisen osallistumisen muotona perhe-ehtoollista. Lasten itsenäistä osallistumista joko yksin tai ryhmässä ehtoolliselle ei siten ole tarkoituksenmukaista mahdollistaa. Vaikka kognitiivinen ymmärtäminen ei ole yksiselitteinen eikä ainoa kriteeri ehtoolliseen osallistumiselle, on kristillisen kasvatuksen ja opetuksen nykyisin ohentuessa syytä korostaa ehtoollisopetuksen merkitystä. Perhe-ehtoollisen säilyttämisellä tähdennetään vanhempien vastuuta kodin kristillisestä kasvatuksesta ja tuetaan siten vanhemmuutta. Lisäksi ratkaisulla ei heikennetä rippikoulun asemaa ehtoolliskasvatuksen keskeisenä osana.

Mielipiteet rippikoulukommuunion sallimisesta sen sijaan hajosivat. Osa piispainkokouksen jäsenistä oli rippikoulukommuunion sallimisen kannalla, mutta valmistusvaliokunnan muotoilussa tarvittavaksi säädösmuutokseksi nähtiin ongelmia. Osa jäsenistä oli sitä mieltä, että rippikoulukommuuniota ei tule sallia. Asiaan liittyy runsaasti käytännön ongelmia ja muutos huonontaa rippikoulun ase-

maa. Lisäksi sen nähtiin mahdollisesti heikentävän ehtoollisen arvoa ja pyhyttä, jakavan nuoret rippikoulun aikana ”hurskaksiin” ja ”vähemmän hurskaksiin” sekä tuovan kirkkoon erilaisia käytäntöjä. Muutosesityksen tekeminen kirkolliskokoukselle nähtiin ongelmalliseksi myös sen vuoksi, että vasta vuonna 1997 kirkolliskokous on viimeksi torjunut kyseisen uudistuksen. Piispainkokous päätti palauttaa asian kokonaisuudessaan valmistusvaliokunnalle uudelleen valmisteltavaksi.

Valmistusvaliokunta totesi, että kirkossamme on syytä edelleen pitää keskeisenä lasten ehtoollisen osallistumisen muotona perhe-ehtoollista. Lasten itsenäistä osallistumista joko yksin tai ryhmässä ehtoolliselle ei siten ole tarkoituksenmukaista mahdollistaa.

Rippikoulukommuuniolle ei kuitenkaan ole teologisia esteitä, kuten on useissa asiaa koskevissa selvityksissä ja myös piispainkokouksessa todettu. Rippikoulun aikana rippikoulun opettaja vastaa osaltaan nuoren kristillisestä kasvatuksesta. Siksikin rippikoulukommuunio on perusteltu. Edellisen valmistusvaliokunnan valmistelussa kirkkojärjestyksen 2 luvun 11 §:n 2 momentin muutosehdotus oli seuraavassa muodossa:

Kastettu lapsi, jolle on opetettu ehtoollisen merkitystä, saa osallistua ehtoolliseen yhdessä vanhempansa tai muun hänen kristillisestä kasvatuksesta huolehtivan kirkon konfirmoidun jäsenen kanssa. Kastettu nuori, joka osallistuu rippikouluun, voi ehtoollisopetusta saatuaan osallistua ehtoolliseen seurakunnan yhteisessä jumalanpalveluksessa rippikoulusta vastaavan seurakunnan työntekijän kanssa.

Muutostoivomuksia aiheuttaneita kohtia ehdotuksessa olivat seuraavat:

Käsite ”kastettu nuori” olisi muutettava sellaiseen muotoon, että myös rippikoulua käyvä aikuinen voisi osallistua rippikouluaikaanaan ehtoolliselle.

Pykälän toiseen momenttiin olisi kirjoitettava selvästi joko koko rippikouluryhmän osallistumismahdollisuus ehtoolliselle tai sitten selkeästi torjuttava tämä vaihtoehto.

Sanonta ”rippikoulusta vastaavan työntekijän kanssa” on liian epämääräinen. Työntekijä olisi joko selkeästi määriteltävä rippikoulun opettajaksi tai sitten koko maininta olisi syytä jättää pois.

Valmistusvaliokunta oli ottanut palautteen huomioon ja muotoillut KJ 2:11 §:n 2 momentin seuraavaan muotoon:

Kastettu lapsi, jolle on opetettu ehtoollisen merkitystä, saa osallistua ehtoolliseen yhdessä vanhempansa tai muun hänen kristillisestä kasvatuksesta huolehtivan kirkon konfirmoidun jäsenen kanssa. Kastettu seurakunnan jäsen, joka osallistuu rippikouluun, voi ehtoollisopetusta saatuaan osallistua ehtoolliseen yksin tai ryhmässä seurakunnan yhteisessä jumalanpalveluksessa rippikoulunsa opettajan kanssa.

Muutetussa muodossa on otettu huomioon aikuisena rippikoulun käyvän mahdollisuus osallistua ehtoolliselle. Samoin on selkeästi todettu, että ehtoolliseen voi osallistua joko yksin tai rippikouluryhmänä. Sanonta ”seurakunnan työntekijä” on muutettu ”opettajaksi”. KJ 3:3 §:n mukaan rippikoulun opettajina toimivat papit ja lehtorit sekä heidän lisäksi kanttorit, nuorisotyönohjaajat ja muut seurakunnan viranhaltijat siten kuin seurakunnan

rippikoulun ohjesäännössä määrätään.

Maininta ”seurakunnan yhteisessä jumalanpalveluksessa” on tarpeen, jotta erityiset rippikoululaisten omat ehtoollisenvietot esimerkiksi leirikesköksissä torjutaan.

Mikäli rippikoulun aikainen ehtoolliseen osallistuminen mahdollistuu, jo rippikoulun alkuvaiheessa on oltava opetusta ehtoollisesta ja seurakunnasta. Lisäksi käytännön toteuttamisessa on erityisesti otettava huomioon ehtoolliseen liittyvän pyhyden ja hartauden varjeleminen.

Mikäli kirkolliskokous hyväksyy piispainkokouksen esityksen KJ 2:11 §:n muuttamiseksi, sen jälkeen on tarpeen uusia lasten ehtoollista koskevat piispainkokouksen ohjeet.

Valmistusvaliokunnan mielestä ehtoolliskasvatus oli liian heikosti toteutunut asia kirkossamme ja sitä tuli tehostaa. Kuten edellä on todettu, kirkossamme voidaan edelleen pitää keskeisenä lasten ehtoollisen osallistumisen muotona perhe-ehtoollista. Siten ehtoolliskasvatus on ensisijaisesti kotien asia, mutta samalla se on haaste seurakunnille. Ehtoolliskasvatuksen reformiin kuuluu materiaalin tuottaminen sekä työntekijöiden ja seurakuntalaisten kouluttaminen. Lasten ehtoollisella käynnin edistäminen on osa laajempaa jumalanpalveluskasvatusta ja liittyy seurakunnan kasvatustoiminnan kokonaisuuteen ja moniin kirkkomme ajankohtaisiin kehittämishankkeisiin. Ehtoolliskasvatuksen suunnittelu on kirkkohallituksen toiminnallisen osaston tehtävä. Tämän tulee tapahtua yhteistyössä seurakuntien, hiippakuntien ja kirkollisten palvelujär-

jestöjen kanssa. Ehdotus ehtoolliskasvatuksen kokonaisu suunnitelman laatimiseksi oli valmistusvaliokunnan mielestä ajankohtainen ja tarpeellinen. Vanhempien ja huoltajien lisäksi suunnitelmassa oli tarpeen ottaa korostetusti huomioon erityisesti ne seurakunnan kasvatustyössä olevat, joiden peruskoulutuksessa ei teologista ainesta ole kovin paljon.

Keskustelussa käyttivät puheenvuoroja Pihkala, Mäkeläinen, Huovinen ja Vikström. Pihkala totesi valmistelun nyt olevan hyvän. Päätösehdotus on riittävän tiukka, mutta samalla riittävän väljä ja joustava. Huovinen esitti Vikströmin kannattamana, että ehdotetusta kirkkojärjestyksen tekstistä jätetään pois sanat ”yksin tai ryhmässä”. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 5 ääntä ja Huovisen ehdotus 12 ääntä.

Piispainkokous päätti

- 1. tehdä kirkolliskokoukselle liitteenä olevan esityksen kirkkojärjestyksen 2 luvun 11 §:n muuttamiseksi;*
- 2. palata lasten ehtoollista koskevien ohjeiden uusimiseen, mikäli kirkolliskokous hyväksyy piispainkokouksen esityksen kirkkojärjestyksen 2 luvun 11 §:n muuttamiseksi; ja*
- 3. antaa kirkkohallituksen toiminnallisen osaston tehtäväksi laatia ehtoolliskasvatuksen kokonaisu suunnitelma seurakuntia varten.*

*Liite***Piispainkokouksen esitys nro 2/2001 kirkolliskokoukselle****RIPPIKOULULAISTEN OSALLISTUMINEN
EHTOOLLISELLE**

Kirkolliskokous päätti 7.5.1998 lähettää piispainkokoukselle Kuopion hiippakuntakokouksen esityksen (hiippakuntakokouksesitys nro 5/1998), joka koskee lasten ehtoollisella käynnin edistämistä sekä pyytää piispainkokousta ryhtymään yleisvaliokunnan mietinnössä nro 3/1998 esitettyyn selvittämistyöhön. Tämän kirkolliskokouksen toimeksiannon perusteella piispainkokous käsitteli asiaa istunnossaan 9.-10.2.1999 (9 ja 26 §) ja asetti työryhmän selvittämään lasten ehtoolliselle osallistumisen kysymyksiä, kuten lapsiryhmien ehtoolliselle saattamista ja rippikoulu-
laisten osallistumista ehtoolliselle sekä tekemään tarvittaessa esityksen asiaa koskevien ohjeiden tarkistamiseksi.

Työryhmään nimettiin jäseniksi johtava sihteeri Rauno Elomaa (sihteeri), pastori Reijo Liimatainen, perhetyön sihteeri Helena Lindfors, asessori Timo Määttä (puheenjohtaja) sekä päiväkerhotyön toiminnanohjaaja Ritva Purho-Väre. Työryhmä jätti 18.5.2000 piispainkokoukselle mietintönsä Lasten ja nuorten ehtoolliskasvatus.

Työryhmä selvittää mietinnössään asian aikaisempaa käsittelyä, voimassaolevien säännösten sisältöä ja niihin liittyviä ongelmia, pohtii ehtoolliskasvatuksen teologisia ja pedagogisia perusteita sekä ottaa kantaa nykyisiin säännöksiin.

Piispainkokous toteaa, että kaste on teologisesti oikea ja riittävä edellytys ehtoolliseen osallistumiseen. Teologisesti ei ole olemassa perusteita pitää edes konfirmaatiota ehtona ehtoolliseen osallistumiseen, vaikka kirkollinen käytäntö on sekä pastoraalisesti

että kirkko-oikeudellisesti näin ohjautunut.

Läntisen tradition kirkoissa lasten ja nuorten sekä heidän perheensä ehtoolliseen osallistumisen käytännöt vaihtelevat kolmen perusmallin mukaisesti: 1) lapsi ei pääse ollenkaan ehtoolliselle, 2) lapsi voi osallistua ehtoolliseen perheensä kanssa ja 3) lapsi osallistuu ehtoolliseen yksin itsenäisesti niin halutessaan. Oman kirkkomme traditio rakentuu vahvasti perhe-ehtoolliselle (KJ 2:11). Oikeus käydä itsenäisesti ehtoollisella saadaan vasta konfirmaatiossa (KJ 3:5).

Kirkossamme on syytä edelleen pitää keskeisenä lasten ehtoollisen osallistumisen muotona perhe-ehtoollista. Lasten itsenäistä osallistumista joko yksin tai ryhmässä ehtoolliselle ei siten ole tarkoituksenmukaista mahdollistaa. Vaikka tiedollinen ymmärtäminen ei ole yksiselitteinen eikä ainoa kriteeri ehtoolliseen osallistumiselle, on kristillisen kasvatuksen ja opetuksen nykyisin ohentues- sa syytä korostaa ehtoollisopetuksen merkitystä. Perhe-ehtoollisen säilyttämisellä tähdennetään vanhempien vastuuta kodin kristillisestä kasvatuksesta ja tuetaan siten vanhemmuutta. Lisäksi ratkaisulla ei heikennetä rippikoulun asemaa ehtoolliskasvatuk- sen keskeisenä osana. Piispainkokouksen mielestä lasten ehtoolliseen osallistumisen kohdalta nykyiset säännökset ja ohjeet eivät tarvitse tältä osin suuria muutoksia, vaikka muun muassa jumalanpalvelusuudistuksen vuoksi ohjeet ovat osittain uusimisen tarpeessa.

Piispainkokous katsoo, että rippikoululaisten osalta asia voidaan arvioida uudelleen. Nykyisen käytännön mukaan rippikoululaiset eivät voi yksin eivätkä ryhmänä osallistua ehtoolliseen. Piispainkokous asettuu sekä teologisista että pedagogisista syistä sille kannalle, että rippikoululaisten ehtoolliselle osallistuminen mahdollistetaan. Tämän ns. rippikoulukommuunion hyväksymi- nen ilmaisee mahdollisuutta eikä yleistä pakkoa. Tällöin mahdollistuisi se, että rippikoululaiset saavat rippikoulun aikana osallistua yksin tai ryhmänä ehtoolliseen yhteisessä jumalan- palveluksessa rippikoulunsa opettajan kanssa.

Työntekijä rippikoulun opettajana vastaa ryhmänsä kristillisestä kasvatuksesta. Tällöinkin vasta konfirmaatiosta seuraa oikeus osallistua ehtoolliseen itsenäisesti. Maininta ”seurakunnan yhteisessä jumalanpalveluksessa” on tarpeen, jotta erityiset rippikouluisten omat ehtoollisenvietot esimerkiksi leirikeskuksissa torjutaan. Muutos on kytkettävä muuhun rippikoulun uudistamiseen. Mikäli rippikoulun aikainen ehtoolliseen osallistuminen mahdollistuu, on jo rippikoulun alkuvaiheeseen sisällytettävä opetusta ehtoollisesta ja seurakunnasta. Lisäksi käytännön toteuttamisessa on erityisesti otettava huomioon ehtoolliseen liittyvän pyhyiden ja hartauden varjeleminen.

Mikäli kirkolliskokous hyväksyy esityksen KJ 2:11 §:n muuttamiseksi, piispainkokous on valmis uudistamaan lasten ja nuorten ehtoollisella käymistä koskevat ohjeet tältä osin.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että kirkolliskokous

muuttaisi 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen (1055/1993) 2 luvun 11 §:n 2 momentin kuulumaan seuraavasti:

KIRKKOJÄRJESTYS

2 luku

Kirkon pyhät toimitukset

B. Ehtoollinen

11 §

Kastettu lapsi, jolle on opetettu ehtoollisen merkitystä, saa osallistua ehtoolliseen yhdessä vanhempansa tai muun hänen kristillisestä kasvatuksesta huolehtivan kirkon konfirmoidun jäsenen kanssa. Kastettu seurakunnan jäsen, joka osallistuu rippikouluun, voi ehtoollisopetusta saatuaan osallistua ehtoolliseen seurakunnan yhteisessä jumalanpalveluksessa rippikoulunsa opettajan kanssa.

Tampereella 11 päivänä syyskuuta 2001

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

Rinnakkaistekstit

Kirkkojärjestys

Piispainkokous esittää, että kirkolliskokous
muuttaisi 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen
 (1055/1993) 2 luvun 11 §:n 2 momentin seuraavasti:

Voimassa oleva säännös

Ehdotus

2 luku

Kirkon pyhät toimitukset

B. Ehtoollinen

11 §

 Kastettu lapsi, jolle on opetettu
 ehtoollisen merkitystä, saa osallis-
 tua ehtoolliseen yhdessä vanhem-
 pansa tai muun hänen kristillisestä
 kasvatuksestaan huolehtivan kon-
 firmoidun kirkon jäsenen kanssa.
 -----

11 §

 Kastettu lapsi, jolle on opetettu
 ehtoollisen merkitystä, saa osallis-
 tua ehtoolliseen yhdessä vanhem-
 pansa tai muun hänen kristillisestä
 kasvatuksestaan huolehtivan *kir-*
kon konfirmoidun jäsenen kanssa.
Kastettu seurakunnan jäsen, joka
osallistuu rippikouluun, voi ehtool-
lisopetusta saatuaan osallistua eh-
toolliseen seurakunnan yhteisessä
jumalanpalveluksessa rippikoulun-
sa opettajan kanssa.

Tämä päätös tulee voimaan
päivänä kuuta 200 .

Piispainkokouksen istunto keskeytettiin 11.9.2001 klo 17.00.

Istuntoa jatkettiin 12.9.2001 klo 9.00 Aleksanterin kirkossa tamperelaisten kanssa yhdessä vietetyn keskiviikkokaisen aamuehtoollisen jälkeen.

Läsnäoleviksi merkittiin muuten samat kuin edellisenä istuntopäivänä paitsi istuntopaikalta muiden tehtävien takia poistuneita piispa Erik Vikströmiä ja kirkkoneuvos Heikki Mäkeläistä.

-----

16 §

Maallikoiden saarnakoulutus ja -tutkinto

Maallikoiden saarnakäytännön syntymiseen ja säilymiseen ovat vaikuttaneet kirkkomme käsitys yleisestä pappeudesta ja herätysliikkeiden maallikkotoiminta. Niinpä maallikkosaarnasta mainitaan jo vuoden 1869 kirkkolaisessa. Saarnalupatutkinnosta luovuttiin kirkolliskokouksen päätöksellä toukokuussa 1999 ja saarnaluvan myöntäminen annettiin kirkkoherran tehtäväksi.

Maallikkosaarna on edelleen voimassa, mutta siihen kuuluvasta virallisesta tutkinnosta tuomiokapitulissa on luovuttu. Kirkkojärjestyksessä säädetään 2 luvun 6 §:n mukaan: “Kirkkoherra voi yksittäistapauksessa kutsua evankelis-luterilaisen kirkon konfirmoidun, kristillisestä vakaumuksesta tunnetun jäsenen saarnaamaan jumalanpalveluksessa. “

Piispainkokous päätti kokouksessaan 14.-15.9.1999 (10 §) asettaa työryhmän laatimaan selvityksen kirkkomme maallikkojen saarnakoulutuksesta. Työryhmän perustaminen nähtiin tarpeelliseksi, koska pidettiin tärkeänä luoda jonkinlaiset yhtenäiset suuntaviivat maallikkojen saarnakoulutukselle. Tuomiokapitulin lupa ei ole enää jumalanpalveluksen maallikkosaarnan toteutumisen ehto. Silti yhtenäisten koulutusohjeiden antaminen piispainkokouksen taholta nähtiin tarpeellisena piispallisena kaitsentana. Se tukee paikallisseurakunnan kirkkoherraa hänen tehdessään ratkaisunsa siitä, kuka soveltuu saarnaamaan päiväjumalanpalveluksessa.

Työryhmän puheenjohtajaksi nimettiin kirkkoherra, teol. toht. Jouko Heikkinen, sekä jäseniksi aluesihteri Eeva Eerola, Kuopion hiippakunnan pääsihteri Markku Elonheimo ja opinto-ohjaaja Heikki Toivola. Työryhmä kutsui sihteerikseen teol. lis. Mauri Tervosen ja käytti asiantuntijanaan emerituspiispa Yrjö Sariolaa. Työryhmä on pitänyt seitsemän kokousta. Saatuaan työnsä valmiiksi työryhmä jätti mietintönsä “Maallikoiden saarnakoulutus ja -tutkinto” (Sarja B 2001:3).

Työryhmä totesi, että saarnalupatutkinnon poistamisen jälkeen kirkossamme tulee vahvistaa maallikoiden saarnakoulutusta. Työryhmä esitti että piispainkokous:

1. suosittelisi kirkollisille oppilaitoksille, että ne sisällyttäisivät maallikoille tarjoamaansa koulutukseen myös saarnakoulutusta;
2. suosittelisi kirkon virkaan valmistaville oppilaitoksille, että ne sisällyttäisivät koulutusohjelmiinsa jumalanpalvelusta ja jumalanpalvelussaarnaa koskevaa valmennusta; sekä
3. valmistaisi liitteenä olevien alustavien hahmotelmien pohjalta maallikkoja varten saarnakoulutuksen ohjelman. Se perustuisi kirkkomme jumalanpalvelusuudistukseen ja palvelisi toteutuessaan erityisesti syrjäseutuja. Ne tarvitsevat tulevaisuudessa maallikkoja jumalanpalveluselämän turvaamiseksi.

Valmistusvaliokunta totesi, että maallikkosaarnatoiminnalla on tärkeä osa kirkkomme elämässä. Saarnakoulutuksen laajuus voisi olla kymmenen opintoviikkoa. Mietinnön liitteenä olevat kaksi suunnitelmaa maallikoiden saarnakoulutuksesta käyvät hyvin kirkollisten oppilaitosten suunnittelutyön pohjaksi.

Keskusteluissa käyttivät puheenvuoroja Huovinen, Häkkinen, Huotari, Riekkinen, Pihkala ja Keskitalo. Huovinen totesi, että alkuperäinen mietintö on ytimekäs ja viisas myös liitteiden osalta. Mietinnössä esitetään koulutusta maallikkosaarnaajille, mutta valmistusvaliokunnan esitys koskettaa myös työntekijöitä. Oppilaitoksille on hyödyllistä saada tiedoksi alkuperäinen mietintö. Häkkinen totesi, että koulutus hyödyttää myös seurapuheiden pitäjää. Huotarin mielestä valmistusvaliokunnan kantaa pitäisi selkiyttää. Pitäisi tuoda esiin, ketä maallikolla tarkoitetaan.

Riekkinen katsoi, että kovin moni maallikko ei halua kaaavailtua saarnakoulutusta. Jo käytännön kurssien toteutuksen kannalta on hyvä, että tässä asiassa nähdään maallikoiksi myös esimerkiksi nuorisotyönohjaajat ja diakonit. Kolmanneksi ponneksi voi lisätä, että piispainkokous lähettää työryhmän mietinnön tiedoksi kirkollisille oppilaitoksille. Pihkala katsoi aloitteen tähtäävään suppeaan ryhmään ja olevan oikean suuntainen.

Huotari ehdotti asian palauttamista uudelleen valmisteltavaksi. Ehdotusta ei kannatettu. Huovinen ehdotti ensimmäisestä ponnen sanojen *niin kirkon virkaan valmistuville kuin maallikoillekin* korvaamista ilmauksella *maallikoille tarkoitettua*. Huotari ja Juntunen kannattivat tätä ehdotusta. Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 5 ääntä ja Huovisen ehdotus 11 ääntä. Piispainkokous liitti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotukseen kolmannen ponnen.

Piispainkokous päätti

1. *suositella kirkollisille oppilaitoksille, että ne sisällyttäisivät koulutusohjelmiinsa maallikoille tarkoitettua jumalanpalvelusta ja jumalanpalvelussaarnaa koskevaa valmennusta;*
2. *suositaa kirkollisille oppilaitoksille vähintään 10 ov:n laajuisen saarnakoulutusohjelman laadintaa, joka sisältäisi raamattutietoa, kirkkohistoriaa, kristinoppia ja etiikkaa, uskontotietoa, perehtymistä seurakuntatyöhön, jumalanpalveluselämän tuntemista, saarnaamisen teoriaa ja käytäntöä, spirituaaliteetin hoitoa sekä sielunhoitoa; ja*
3. *lähettää kirkollisille oppilaitoksille tiedoksi työryhmän mietinnön.*

17 §

Pappisvihkimyksen erivapaudet

Käsitettä *erivapaus* käytetään tässä yhteydessä teknisenä terminä, jolla tarkoitetaan kirkkojärjestyksen 5 luvun 3 §:n säättämiä mahdollisuuksia pyrkiä erititte pappisvirkaan.

Piispainkokouksen istunnossa 14.-15.9.1999 (13 §) annettiin valmistusvaliokunnalle tehtäväksi ”valmistella ehdotus kirkkojärjestyksen 5 luvun 3 §:n 4 momentin tarkoittamien piispainkokouksen tarkempien määräysten tarkistamiseksi piispa Juha Pihkalan 31.5.1999 tekemässä aloitteessa mainittujen kysymysten osalta ja tarvittaessa muutoinkin.” Piispa Juha Pihkala on esittänyt, että piispainkokous loisi yhtenäisen ja johdonmukaisen tulkinnan siitä, miten tule-

vaisuudessa hoidetaan kirkkojärjestyksen 5 luvun 3 §:n säättämät erivapausasiat. Pihkala mainitsee kolme selvitetävää kysymystä. Mitä tarkoitetaan ”kirkon edulla” (KJ 5:3 § 2 mom.)? Kuka tämän kirkon edun määrittelee ja mikä tässä asiassa on piispainkokouksen rooli suhteessa piispaan ja tuomiokapituliin? Kolmanneksi pitäisi täsmentää, miten määritellään viiden vuoden määräaika (KJ 5:3 § 3 mom.).

Kevään 2001 piispainkokouksen istunnossa (13.-14.2.2001, 12 §) tehtiin päätös pappisviran ja lehtorinviran kelpoisuusvaatimuksiksi hyväksyttävistä tutkinnoista (KJ 5:2 § 1 mom. 2 k.). Asia ratkaistiin virkakelpoisuustyöryhmän esityksen pohjalta (mietintö, Sarja B 2000:3). Ns. ”normaalitapausten” tultua ratkaistua on mielekästä palata kysymykseen edellytyksistä päästä eriteitse pappisvirkaan. Teologisten opintojen osalta tämä kysymys tulee ratkaista pappisviran ja lehtorinviran kelpoisuusvaatimusten pohjalta.

Piispainkokouksen tehtävänä on määrittää eriteitse pappisvirkaan pyrkiviltä vaadittava pohjakoulutus ja teologinen koulutus (KJ 5:3 § 1-2 mom.). Nyt käsiteltävät määräykset on perusteltua samalla uusilla kokonaisuudessaan ottaen huomioon piispa Juha Pihkalan aloitteessa esitetyt ja muut asiaan liittyvät kysymykset. Kirkkojärjestys velvoittaa piispainkokousta antamaan tarkempia määräyksiä tutkinnoista ja vaadittavista opinnoista. Tästä syystä on asianmukaista, että piispainkokous jatkuvasti pitää määräykset ajan tasalla. Vaikka erivapauden kautta pappisvihkimyksen hakevien määrä on vähäinen, lienee järjestelmä mielekästä ylläpitää toimivana ja ajan tasalle päivitettyinä. Näin säilytetään mahdollisuus saada erityistaitoja omaavia pappeja kirkkomme työhön ja joissain tulevaisuuden tilanteissa voidaan

helpottaa mahdollista pappispulaa.

Koko erivapausjärjestelmän säilyttäminen oli käsiteltävänä piispainkokouksen istunnossa 15.-16.2.1994 (19 §). Kirkon teologikoulutustoimikunta oli esittänyt 20.1.1994, että KJ 5:3 § kumottaisiin kokonaan. Toimikunta perusteli ehdotustaan mm. teologisista tiedekunnista valmistuvien työnsaannilla, jota KJ 5:3 §:n mukainen erivapausmahdollisuus uhkaa. Silloinen valmistusvaliokunta katsoi, että eriteitse pappisvirkaan valmistuvat tuovat oman arvokkaan erityisosaamisensa kirkon hyödyksi. Teologien työllisyysnäkökymät olivat vuonna 1994 huonot, mutta eriteitse valmistuvien määrä on marginaalisen pieni. Piispainkokous ei ryhtynyt toimenpiteisiin erivapauskäytännön purkamiseksi. *Valmistusvaliokunta* ei pitänyt nykyisen järjestelmän lakkauttamista perusteltuna.

Yleistä

Piispainkokous on viimeksi vuonna 1996 määritellyt 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tutkinnot ja opinnot (TM 71/14.2.1996).

KJ 5:3 §:n 1 momentin mukaan pappisvihkimystä hakevalta vaaditaan ko. pykälän sekä piispainkokouksen määräysten mukaan

- 1) *muu (kuin teologinen) ylempi korkeakoulututkinto tai vastaavat tiedot;*
- 2) *osallistuminen kirkon työhön;*
- 3) *120 opintoviikon laajuiset teologian opinnot; ja*
- 4) *että edellä 1 kohdassa tarkoitetun tutkinnon suorittami-*

sesta on kulunut 5 vuotta.

KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaan pappisvihkimystä hakevalta vaaditaan

- 1) *ylioppilastutkinto*
tai lukion oppimäärän mukaiset suoritukset uskonnossa, historiassa ja yhteiskuntaopissa, psykologiassa, filosofiassa, äidinkielessä, toisessa kotimaisessa kielessä sekä yhdessä vieraassa kielessä;
- 2) *alempi korkeakoulututkinto*
tai vähintään kahden lukuvuoden mittainen, ylioppilastutkintoon pohjautuva tutkinto ammatillisessa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa;
- 3) *että kirkon etu vaatii pappisvihkimyksen antamista;*
- 4) *että piispainkokous on, tuomiokapitulin lausunnon saatuaan, myöntänyt oikeuden hakea pappisvihkimystä;*
- 5) *160 opintoviikon laajuiset teologiset opinnot; ja*
- 6) *että edellä 2 kohdassa tarkoitetun tutkinnon suorittamisesta on kulunut vähintään 5 vuotta.*

Kirkon etu

Piispa Juha Pihkalan aloitteessa todetaan, että kirkon edulla on vaihtelevasti tarkoitettu sekä pappispulan helpottamista että erityistaitoja ja kokemusta hankkineiden henkilöiden saamista pappisvirkaan. Epäselvää on ollut, tuleeko kirkon etua tarkastella paikallisesta, hiippakunnallisesta vai koko kirkon näkökulmasta.

Akateemisen loppututkinnon suorittaneiden maallikoiden mahdollisuus pyrkiä pappisvirkaan (EKL 88 § 1 mom.) hyväksyttiin kirkolliskokouksessa vuonna 1963. Perusteluna käytettiin sitä, että kirkko saisi erityistehtäviin kykeneviä

henkilöitä. Kirkon etua ei kuitenkaan erikseen mainittu EKL 88 §:n 1 momentissa.

EKL 88 §:n 2 momentin valmisteluasiakirjat antavat viitteitä KJ 5:3 §:n 2 momentissa mainitun ehdon ”jos kirkon etu niin vaatii” alkuperäisestä tarkoituksesta. Laajennettu piispainkokous esitti säännöksen lisäämistä EKL 88 §:ään. Se perusteli erivapaustietä muille kuin akateemisen tutkinnon suorittaneille sillä, että kirkon palvelukseen saataisiin erityispätevyyden omaavia henkilöitä ja että pappispula helpottuisi. Valmisteluista ei ilmene, pidettiinkö kirkon edun mainitsemista erityisen tarpeellisena juuri tämän etenemistien reunaehtojen määrittelemisessä. Joka tapauksessa kirkon etu määrättiin otettavaksi huomioon vuonna 1975.

Valmistusvaliokunta katsoi, että kirkon etua arvioitaessa on syytä edelleenkin painottaa mahdollisuutta rekrytoida erityispätevyyden saaneita henkilöitä pappisvirkaan. Kirkon edusta on tietysti kysymys myös piispainkokouksen määrittellessä papilta vaadittavat tutkinnot ja opinnot.

Pihkalan aloitteessa kiinnitetään huomiota epäselvyyteen, joka voi syntyä yhtäältä piispan ja tuomiokapitulin ja toisaalta piispainkokouksen roolien kesken. Jos asian ratkaiseminen kuuluu piispainkokoukselle, onko hakemuksen kulkeminen tuomiokapitulin kautta perusteltua? Jos taas kirkon edun määrittelemisen kuuluu piispalle ja tuomiokapitulille, piispainkokouksen rooli näyttää ongelmalliselta. Lisäksi kirkon teologikoulutustoimikuntakin on joissain yhteyksissä ottanut kantaa kirkon etuun.

Kirkkolakivaliokunta totesi mietinnössään nro 12/1973: ”Kun piispainkokous antaa kussakin tapauksessa erikseen oikeuden hakea pappisvihkimystä, kirkon etu tulee huomioon otetuksi ja papiksi vihittävien soveltuvuutta ja pätevyyttä voidaan riittävästi valvoa.” Tämän mukaisesti KJ 5:3 §:n 2 momentissa säädetty menettelytapa, jossa piispainkokous myöntää oikeuden hakea pappisvihkimystä, on tarkoitettu kirkon edun valvomiseksi. Samalla piispainkokouksen tehtävänä on katsoa, että hakija täyttää säädetyt koulutusvaatimukset.

Kirkkojärjestyksessä ei ole määräystä, jonka mukaan piispainkokouksen on käsiteltävä tuomiokapitulin lausunnon pohjalta KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaiset tapaukset. Voimassa oleva piispainkokouksen päätös (TM 71/14.2.1996; 3 §) edellyttää tuomiokapitulin antavan lausuntonsa piispainkokoukselle. Määräyksen olemassaolo ilmentää valmistusvaliokunnan käsityksen mukaan ajattelua, että kirkon edun arviointi kuuluu yhteisesti sekä piispalle ja tuomiokapitulille että piispainkokoukselle. Tällöin on luontevaa, että piispainkokous ajattelee asiaa ensisijaisesti koko kirkon näkökulmasta, piispa ja tuomiokapituli puolestaan myös hiipakunnan kannalta. Kirkon teologikoulutustoimikunta on puolestaan piispainkokousta avustava teologikoulutuksen asiantuntijaelin. Erityiskysymyksissä se voi tehdä esityksiä tai antaa lausuntoja, mutta kirkon edun arvioiminen tapahtuu piispainkokouksen, piispan ja tuomiokapitulin toimesta.

Kysymystä mielekkäästä menettelytavasta voidaan pohtia sekä periaatteelliselta että hallinnon sujuvuuden kannalta. Piispainkokouksen tehtävänä on KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaisissa tapauksissa sekä harkita kirkon etua että arvi-

oida pappisviran hoidon kannalta riittävää opintojen määrää. Määräys näin tulkittuna merkitsee sitä, että erivapauden myöntävä elin (piispainkokous) tekee päätöksensä vasta sitten, kun yksi taho (piispa ja tuomiokapituli) on jo sitonut kantansa. KJ 5:3 §:n 2 momentin lausejärjestyksen voisi ehkä tulkita myös ilmentävän periaatetta, että ensin piispa ja tuomiokapituli arvioivat kirkon edun ja sen jälkeen piispainkokous ottaa kantaa hakijan opintoihin. Tällöin nykyinen menettelytapa olisi looginen.

Piispainkokous voi itse päättää tarkoituksenmukaisen menettelytavan omaksumisesta. Kirkkojärjestys ei velvoita tuomiokapitulia lausunnon antamiseen eikä nykyisen kaltaiseen järjestykseen, jossa KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaisissa tapauksissa asia tulee piispainkokouksen käsittelyyn tuomiokapitulin lausunnon perusteella. Nykykäytännön tarkoituksenmukaisuutta on syytä harkita kaikkien osapuolten kannalta.

Edelliseen liittyen voidaan esittää koko KJ 5:3 §:n sisältöä koskeva kysymys. Onko mielekästä, että piispainkokous myöntää oikeuden hakea pappisvihkimystä juuri KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaisissa tilanteissa, mutta kaikkien muiden pappisvihkimystä hakevien kohdalla sekä kirkon edun että hakijan opintojen arviointi tapahtuu piispan ja tuomiokapitulin toimesta? KJ 5:3 §:n 2 momentin tarkoittamilta hakijoilta vaaditaan piispainkokouksen päätöksen mukaisesti ylioppilastutkinto (tai tietyt lukion suoritukset) ja ammatillinen tutkinto sekä teologian maisterin tutkintoa laajuudeltaan vastaavat teologiset opinnot, joten pappisviran kynnys on nostettu korkealle ilman ko. erityismenettelyäkin.

Valmistusvaliokunnan mielestä piispainkokouksen tulisi edelleen määritellä papilta vaadittavat tutkinnot ja tässä yhteydessä pitäisi silmällä kirkon etua, mutta piispa ja tuomiokapituli käsittelisivät kaikissa tapauksissa pappisvihkimystä tai –oikeuksia koskevat yksittäiset hakemukset kaikkien edellytysten täyttymisen osalta. Tämä merkitsisi esityksen tekemistä kirkolliskokoukselle kirkkojärjestyksen 5 luvun 3 §:n muuttamiseksi siten, että 2 momentista poistetaan maininta piispainkokoukselta anottavasta oikeudesta hakea pappisvihkimystä.

Näillä kirkkojärjestyksen muutoksilla on tarkoitus luoda yhtenäinen toimintatapa kaikkien papiksi vihittäviä kohdelle. Tällöin piispainkokous päättäisi voimassa olevien säädösten pohjalta sekä normaalitapauksessa että erivapauden kautta papiksi vihittävien osalta koulutukseen liittyvistä kriteereistä. Piispa yhdessä tuomiokapitulin kanssa puolestaan päättäisi, ottaen huomioon voimassa olevat säädökset, sekä piispainkokouksen edellyttämien koulutuskriteerien että muitten pappisvihkimyksen edellytysten täyttymisestä.

Viiden vuoden määräaika

Pihkalan aloitteessa kiinnitetään huomiota kysymykseen, onko vaadittava, että määräaika (KJ 5:3 § 3 mom.) on kulunut umpeen ennen erivapauden myöntämistä vai voidaan erivapaus myöntää ikään kuin ”varastoon”. Määräajan asettaminen vaatimukseksi on tähdännyt ilmeisesti siihen, että estettäisiin kiertotie normaalien opintovaatimusten ohitse ja että hakijalla olisi pappisviran kannalta hyödyllistä

työkokemusta. KJ 5:3 §:n 1 momentin mukaan edellytetään nimenomaan, että hakija on ”ottanut osaa kirkon työhön”. Sama ajatus saattaa olla myös KJ 5:3 §:n 2 momentin taustalla, vaikkei tätä suoraan ilmaistakaan säädöstekstissä.

Määräajan laskemisesta oli määräys laajennetun piispainkokouksen päätöksessä vuodelta 1966 (TM 6/7.12. 1966). Määräaika oli laskettava alkavaksi siitä ajankohdasta, jolloin papiksi vihittävä oli suorittanut kaikki (silloisen) filosofian kandidaatin tai siihen verrattavan tutkinnon tai erikseen määritellyn muun vastaavan koulutuksen tutkinnot ja arvosanat. Asiasta on viimeksi määrätty piispainkokouksen päätöksellä v. 1982 (TM 30/9.2.1982) seuraavasti:

Kirkkolain 88 §:n 3 momentissa tarkoitettu viiden vuoden määräaika lasketaan alkavaksi siitä ajankohdasta, jolloin papiksi vihittävä on suorittanut häneltä vaadittavan tämän päätöksen 1 tai 3 §:ssä mainitun yliopistollisen tai muun tutkinnon.

Nykyisin voimassaolevassa piispainkokouksen päätöksessä (TM 71/14.2.1996) määräajan laskemista ei ole erikseen määritelty. Ainoa suoritusten aikajärjestykseen liittyvä määräys on, että lukion todistus on esitettävä ennen teologisten opintojen suorittamista.

Valmistusvaliokunnan mielestä hakemusten arvioinnissa voisi edelleenkin olla periaatteena määräajan laskeminen alkavaksi sen pohjakoulutustason saavuttamisesta, jonka perusteella KJ 5:3 §:n 1 ja 2 momentit säätämistarkoituksensa mukaan antavat mahdollisuuden pyrkiä pappisvirkaan.

KJ 5:3 §:n 1 momentin tarkoittamissa tapauksissa määräaika laskettaisiin

- a) *muun (kuin teologisen) ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamisesta, tai*
- b) *kun hakija on suorittanut sekä kandidaatin tutkinnon yliopistossa tai korkeakoulussa että piispainkokouksen päätöksessä (TM 71/14.2.1996; 1 §) erikseen määritellyt akateemiset lisäopinnot.*

KJ 5:3 §:n 2 momentin tarkoittamissa tapauksissa määräaika laskettaisiin

- a) *alemman korkeakoulututkinnon, tai*
- b) *ylioppilaspohjaisen, vähintään 2-vuotisen ammatillisen tutkinnon, tai*
- c) *ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisesta.*

KJ 5:3 §:n 3 momentin sanamuodon perusteella molemmissa tapauksissa määräajan tulisi joka tapauksessa olla kulunut loppuun pappisvihkimyksen toimittamiseen mennessä. Näin ajatellen määräajan alkaminen ja päättyminen olisivat yksiselitteisesti määriteltävissä. Asiaa pohdittaessa on muistettava KJ 5:3 §:n sisältämän säännösten päätarkoitus eli mahdollistaa erityiskoulutusta ja -kokemusta hankkineiden henkilöiden pyrkiminen pappisvirkaan. Erivapaus säännösten tarkoitusta vastaava ajankohta pappisvihkimyksestä päättämiseksi lienee viiden vuoden määräajan täytyttyä, jos voidaan todeta hakijan täyttävän muut pappisvihkimyksen edellytykset.

Piispainkokouksen toimivalta koskee määräysten antamista pappisvirkaan edellytettävistä tutkinnoista ja opinnoista.

Tarkemman määräyksen antaminen myös määräaikaään-
nöksen soveltamisesta liittyy kiinteästi vaadittavien opinto-
jen määrittelemiseen.

Valmistusvaliokunnan käsityksen mukaan vaikutti ilmeisel-
tä, että piispainkokouksen tuli antaa joko määräys tai suosi-
tus, jossa täsmennetään

- a) *viiden vuoden määräajan laskemisen kriteerit sekä*
- b) *missä opintojen vaiheessa voidaan hakea pappisvihkimys-
tä.*

Vuonna 1982 annettua määräystä määräajan laskemisesta
voitaisiin mukailla sovellettavaksi nykyisin voimassaole-
viin opintovaatimukseen.

Koulutusvaatimukset

Pohjakoulutusvaatimusten mukaan KJ 5:3 §:n 2 momentin
mukaan pappisvirkaan pyrkivältä vaaditaan ylioppilastut-
kinto tai eräiden lukion oppimäärien suorittaminen (TM
71/14.2.1996; 3 § 2 mom.). Vaatimuksella on tarkoitettu
varmistaa tietty, akateemisissa opinnoissa tarpeellinen
yleissivistävä koulutus. Lukiokoulutuksen asema yleisessä
koulujärjestelmässä on kuitenkin muuttunut siten, että jat-
kuvasti on luotu myös muita väyliä opisto- ja korkea-asteen
koulutukseen. Esimerkiksi ammattikorkeakouluun pääse-
minen ei edellytä ylioppilastutkinnon suorittamista. Lisäksi
lähes kaikkiin ammatillisiin tutkintoihin ja korkeakoulutut-
kintoihin sisältyy nykyisin yleissivistäviä- ja kieliopintoja.

Valmistusvaliokunnan mielestä ylioppilastutkinnon tai tiettyjen lukion suoritusten vaatimisesta voitaisiin luopua. Piispainkokouksen määräysten ao. kohta tulisi muotoilla siten, että pohjakoulutuksena vaadittava tutkinto täsmennetään opistotasolle ilman mainintaa ylioppilastutkinnosta ko. ammatillisen tutkinnon pohjana. Tämä oli välttämätöntä aikaisemmin tutkinnon suorittaneiden aseman kannalta, vaikka opistoaste parhaillaan sulautuukin ammattikorkeakoulujärjestelmään.

Teologisen koulutuksen osalta eriteitse pappisvirkaan valmistuvia koskevien opintovaatimusten tarkistaminen oli tullut välttämättömäksi teologisten tiedekuntien opintojärjestelmien muuttumisen takia (vrt. piispainkokous 13.-14.2.2001, 8 §).

Pappien teologisen koulutuksen osalta piispainkokouksen yleislinja on ollut, että pappisviran saamisen edellytyksenä on pääsääntöisesti ylempi akateeminen teologinen tutkinto sekä erityistapauksissa

- a) *muu ylempi korkeakoulututkinto ja 120 opintoviikon laajuiset teologian opinnot tai*
- b) *muu kuin ylempi korkeakoulututkinto ja 160 opintoviikon laajuiset teologian opinnot.*

Teologikoulutusta käsiteltäessä ei ole ilmennyt, että piispainkokouksella olisi halukkuutta tinkiä tästä vaatimustasosta.

Kirkon teologikoulutustoimikunta oli 18.5.2001 antanut päätösehdotuksesta lausuntonsa. Se ilmoittaa olevansa säädosmuutoksen kannalla eikä sillä ole mitään huomautetta-

vaa ehdotukseen. Toimikunnan mielestä ehdotetut muutokset lisäävät menettelytapojen kohtuullisuutta eri tavalla opiskelevien opiskelijoiden kanssa sekä lisäävät käytäntöjen sujuvuutta.

Piispainkokouksen käymässä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Pihkala, Huovinen, Huotari ja Kantola. Pihkala piti esitystä hyvänä ja toimivana. Esityksen vahvuutena on selkeä ja yhtenäinen toimintamalli kaikkien papiksi vihittävien kohdalla. Huovinen totesi esityksen selkeyttävän menettelytapoja. Joskus tosin piispainkokouksen käsiteltävänä on ollut hakemuksia, joissa tuomiokapituli on esittänyt luvan myöntämistä, mutta piispainkokous on todennut, että koulutuskriteerit eivät täyty. Esityksen toteutuminen merkitsee siis vastuun lisääntymistä kapitulien päätöksenteossa. Vaarana on, että jokin kapituli poikkeaa kriteereistä ja tämä aiheuttaa ongelmia kirkkomme menettelytapojen yhtenäisyyden kannalta. Piispainkokous antoi sihteerille valtuudet stilisoida ja lyhentää kirkolliskokoukselle lähetettävää kirkkojärjestyksen muutosesitykseen liittyvää kirjettä.

Piispainkokouksen omien määräysten osalta Huotari pohti, onko välttämätöntä vaatia esimerkiksi nuorisotyönohjaajan tai diakonin tutkinnon suorittaneilta kieliopintoja moderneissa kielissä. Mikäli viranhoidossa asianomainen tarvitsee tiettyä kielitaitoa, tulee tämä esiin viran vaatimuksissa. Määräys muodostuu joillekin kohtuuttoman raskaaksi. Pihkala katsoi, että elämme kaksikielisessä massa ja tämä on hyvä ottaa määräyksissä huomioon. Huovinen piti Huotarin ehdotusta hyvänä.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

- 1. tehdä kirkolliskokoukselle liitteenä olevan esityksen; ja*
- 2. palata asiaa koskeviin piispainkokouksen omiin määräyksiin kirkkojärjestyksen muutosprosessin selvittyä.*

*Liite***Piispainkokouksen esitys nro 3/2001 kirkolliskokoukselle****KIRKKOJÄRJESTYKSEN 5 LUVUN 3 §:N
MUUTTAMINEN**

Piispainkokous on useissa viime aikojen istunnoissaan käsitellyt pappisvihkimyksen tai pappisoikeuksien saamisen edellytyksenä olevia teologisia ja muita opintoja. Piispainkokous on hiljattain uudistanut kirkkojärjestyksen 5 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdan sekä 3 §:n 4 momentin tarkoittamia omia päätöksiään ja määräyksiään. Tämän asiakokonaisuuden yhteydessä ovat olleet esillä myös muut KJ 5:3 §:n tarkoittamiin tapauksiin eli ns. pappiserivapauksiin sovellettavat vaatimukset.

Yleistä

Piispainkokous on viimeksi vuonna 1996 määritellyt 1 ja 2 momentissa tarkoitetut tutkinnot ja opinnot (TM 71/14.2.1996). Nykyisin voimassa olevat pappiserivapauksien ehdot ovat KJ 5:3 §:n sekä piispainkokouksen määräysten mukaan seuraavat:

KJ 5:3 §:n 1 momentin mukaan pappisvihkimystä hakevilta vaaditaan

- 1) *muu (kuin teologinen) ylempi korkeakoulututkinto tai vastaavat tiedot;*
- 2) *osallistuminen kirkon työhön;*
- 3) *120 opintoviikon laajuiset teologian opinnot; ja*
- 4) *että edellä 1 kohdassa tarkoitetun tutkinnon suorittamisesta on kulunut 5 vuotta.*

KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaan pappisvihkimystä hakevalta vaaditaan

- 1) *ylioppilastutkinto*
tai lukion oppimäärän mukaiset suoritukset uskonnossa, historiassa ja yhteiskuntaopissa, psykologiassa, filofiassa, äidinkielessä, toisessa kotimaisessa kielessä sekä yhdessä vieraassa kielessä;
- 2) *alempi korkeakoulututkinto*
tai vähintään kahden lukuvuoden mittainen, ylioppilastutkintoon pohjautuva tutkinto ammatillisessa oppilaitoksessa tai ammattikorkeakoulussa;
- 3) *että kirkon etu vaatii pappisvihkimyksen antamista;*
- 4) *että piispainkokous on, tuomiokapitulin lausunnon saattuaan, myöntänyt oikeuden hakea pappisvihkimystä;*
- 5) *160 opintoviikon laajuiset teologiset opinnot; ja*
- 6) *että edellä 2 kohdassa tarkoitettun tutkinnon suorittamisesta on kulunut vähintään 5 vuotta.*

Säädöksissä siis KJ 5:3 §:n 1 momentin mukaan edellytetään osallistumista kirkon työhön, mutta tätä määräystä ei ole mukana KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaisessa tapauksessa. Toisaalta taas KJ 5:3 §:n 2 momenttia sovellettaessa edellytetään, että kirkon etu vaatii pappisvihkimyksen antamista ja että piispainkokous tuomiokapitulin lausunnon pohjalta myöntää oikeuden hakea pappisvihkimystä. Nämä viimeksi mainitut säädökset puuttuvat KJ 5:3 §:n 1 momentin mukaisesta tilanteesta. Piispainkokouksen esityksen tarkoituksena on saattaa KJ 5:3 §:n 1 ja 2 momentin säädökset näiltä osin yhteneviksi. Samalla piispainkokous omalta osaltaan pyrkii ajankukaistamaan määräykset vastaamaan kirkon koulutus kentässä tapahtuneita muutoksia.

Kirkon etu

Kirkon etua arvioitaessa on syytä painottaa mahdollisuutta rekrytoida erityis pätevyyden saaneita henkilöitä pappisvirkaan. Kirkon edusta on tietysti kysymys myös piispainkokouksen perustehtäväsä eli papilta vaadittavien tutkintojen ja opintojen määrittelemisessä.

Piispainkokous ei pidä mielekkäänä, että se myöntää oikeuden hakea pappisvihkimystä juuri KJ 5:3 §:n 2 momentin mukaisissa tapauksissa, mutta kaikkien muiden pappisvihkimistä hakevien kohdalla sekä kirkon edun että hakijan opintojen arviointi tapahtuu piispan ja tuomiokapitulin toimesta. Muun kuin ylemmän akateemisen tutkinnon suorittaneita ei voida pitää sillä tavoin erityisenä ryhmänä, että juuri näissä tapauksissa tarvitaan erityisen painava syy pappisvihkimyksen antamiselle. Tältä hakijaryhmältä vaaditaan piispainkokouksen päätöksen mukaisesti ylioppilastutkinto (tai tietyt lukion suoritukset), ammatillinen tutkinto sekä teologian maisterin tutkintoa laajuudeltaan vastaavat teologiset opinnot. Vaatimustaso on korkea ilman kyseistä erityismenettelyäkin.

Piispainkokous esittää kirkkojärjestyksen 5 luvun 3 §:ää muutettavaksi siten, että siitä poistetaan KJ 5:3 §:n 2 momentin edellyttämä piispainkokoukselle osoitettava anomus oikeudesta hakea pappisvihkimystä. Piispainkokouksen omista määräyksistä vastaavasti poistetaan vaatimus liittää tähän anomukseen tuomiokapitulin lausunto.

Piispainkokouksen mielestä paras toimintatapa jatkossa on se, että piispainkokous määrittelee edelleenkin papilta vaadittavat teologiset tutkinnot ja muut opinnot ja tässä tehtävässään pitää yleisesti silmällä kirkon etua. Piispa ja tuomiokapituli puolestaan käsittelevät kaikissa tapauksissa pappisvihkimystä (tai pappisoikeuksia) koskevat yksittäiset hakemukset kaikkien edellytysten täyttymisen osalta ja täten valvovat kirkon etua kussakin yksittäistapauksessa.

Piispainkokous haluaa luoda yhtenäisen toimintatavan kaikille papiksi vihittäville. Tämä edellyttää kirkkojärjestyksen muutosta. Jatkossa piispainkokous päättäisi voimassa olevien säädösten pohjalta papiksi vihittävien kouluskriteereistä sekä normaalitilanteessa että erivapaustapauksissa. Piispa yhdessä tuomiokapitulin kanssa puolestaan päättäisi, ottaen huomioon voimassa olevat säädökset, sekä piispainkokouksen edellyttämien kouluskriteerien että muitten pappisvihkimyksen edellytysten täyttymisestä.

Piispainkokous esittää kirkkojärjestyksen 5 luvun 3 §:n 1 ja 2 momenttien sanamuotoja yhdenmukaistettaviksi. Ei ole johdonmukaista edellyttää vain osaa eriteitse pappisvirkaan eteneviä osallistumaan kirkon työhön, koska säännösten varsinaisena tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi muun koulutuksen ja elämäkokemuksen omaavien hakijoiden pyrkiminen pappisvirkaan. Kaikkien papiksi vihittävien (ei ainoastaan erivapauden avulla papiksi pyrkivien) kohdalla on yhtenä arviointiperusteena oltava kirkon etu ilman että sitä on tarpeen erikseen todeta. Molempien momenttien luonnehdinta ”pappiskoulutukseen kuuluvista aineista” voidaan yhdenmukaistaa siten, että kummassakin määräyksessä mainitaan ”tarpeelliset” (pro ”hyväksyttävät”) tiedot.

Piispainkokous esittää kunnioittavasti, että kirkolliskokous

muuttaisi 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen (1055/1993) 5 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentin kuulumaan seuraavasti:

KIRKKOJÄRJESTYS

5 luku

Pappisvirka

3 §

Henkilö, joka yliopistossa tai korkeakoulussa on suorittanut muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitaan tai jolla on vastaava tietomäärä, voidaan vihkiä papiksi, jos hän yliopiston teologisen tiedekunnan opettajien antamalla todistuksilla osoittaa, että hänellä on tarpeelliset tiedot tärkeimmissä pappiskoulutukseen kuuluvissa aineissa.

Myös muun kuin 1 momentissa mainitun tutkinnon suorittanut henkilö voidaan vihkiä papiksi, jos hän yliopiston teologisen tiedekunnan opettajien antamalla todistuksilla osoittaa, että hänellä on tarpeelliset tiedot pappiskoulutukseen kuuluvissa aineissa.

Tampereella 12 päivänä syyskuuta 2001

Arkkipiispa

Jukka Paarma

Vs. piispainkokouksen sihteeri

Kalervo Salo

Rinnakkaistekstit

Kirkkojärjestys

Piispainkokous esittää, että kirkolliskokous

muuttaisi 8 päivänä marraskuuta 1991 annetun kirkkojärjestyksen (1055/1993) 5 luvun 3 §:n 1 ja 2 momentin seuraavasti:

Voimassa oleva säännös

Ehdotus

5 luku

Pappisvirka

3 §

Henkilö, joka yliopistossa tai korkeakoulussa on suorittanut muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitaan tai jolla on vastaava tietomäärä *ja joka on ottanut osaa kirkon työhön*, voidaan vihkiä papiksi, jos hän yliopiston teologisen tiedekunnan opettajien antamalla todistuksilla näyttää, että hänellä on hyväksyttävät tiedot tärkeimmissä pappiskoulutukseen kuuluvissa aineissa.

Myös muun kuin 1 momentissa mainitun tutkinnon suorittanut henkilö voidaan vihkiä papiksi, *jos kirkon etu niin vaatii ja piispainkokous on hänelle myön-*

3 §

Henkilö, joka yliopistossa tai korkeakoulussa on suorittanut muun ylemmän korkeakoulututkinnon kuin 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa mainitaan tai jolla on vastaava tietomäärä (*poist.*),

voidaan vihkiä papiksi, jos hän yliopiston teologisen tiedekunnan opettajien antamalla todistuksilla *osoittaa*, että hänellä on *tarpeelliset* tiedot tärkeimmissä pappiskoulutukseen kuuluvissa aineissa.

Myös muun kuin 1 momentissa mainitun tutkinnon suorittanut henkilö voidaan vihkiä papiksi, *jos (poist.)*

tänyt oikeuden hakea pappisvihkimystä. Hänen tulee yliopiston teologisen tiedekunnan opettajien antamilla todistuksilla osoittaa, että hänellä on tarpeelliset tiedot pappiskoulutukseen kuuluvissa aineissa.

-----

hän
yliopiston teologisen tiedekunnan opettajien antamilla todistuksilla osoittaa, että hänellä on tarpeelliset tiedot pappiskoulutukseen kuuluvissa aineissa.

-----

*Tämä päätös tulee voimaan
päivänä   kuuta 200 .*

18 §

Teologian opiskelijoiden soveltuvuustutkimus

Piispainkokous päätti istunnossaan 12.-13.9.2000 (15 §) hyväksyä Kirkon koulutuskeskuksen työryhmän laatiman suunnitelman pastoraalikoulutuksen kokonaisuuden toteuttamisesta ja edelleen kehittämistä Kirkon koulutuskeskuksen ja tuomiokapitulien yhteistyönä sekä työryhmän muistiossa esitetyllä tavalla.

Teologian opiskelijoiden psykologisen soveltuvuustutkimuksen osalta muistiossa esitettiin, että Kirkon koulutuskeskus jatkaisi asian valmistelua. Tämä valmistelu oli käynnistynyt jo piispainkokouksen 9.-10.2.1999 (22 §) hyväksymän mietinnön ”Kirkon pastoraalikoulutuksen kokonaisuus” (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 1998:4) perusteella.

Kirkon koulutuskeskus on valmistellut teologian opiskelijoiden psykologista soveltuvuustutkimusta piispainkokouksen edellä mainittujen päätösten mukaisesti. Suunnittelua varten asetettiin työryhmä, johon kuuluivat puheenjohtajana ja sihteerinä koulutussuunnittelija Pekka Lannonen, pääsihteerinä Paavo Haapakoski, psykologi Jussi Kiikkerä, opiskelija Mari Puska, kouluttaja Timo Totro, opiskelija Riikka Turunen, (varalla opiskelija Mikael Vanttinen), kouluttaja Matti-Pekka Virtaniemi ja opiskelija Päivi Vähäkangas. Työryhmä kokoontui neljä kertaa ja laati mietinnön soveltuvuustutkimuksen toteuttamisesta. Työryhmä oli yksimielinen. Mietintöä käsiteltiin hiippakuntien pääsihteerien kokouksessa 2.-5.4.2001 ja se vii-

meisteltiin Kirkon koulutuskeskuksessa.

Kirkon koulutuskeskuksen mietintö

Kirkon koulutuskeskuksen mietinnön mukaan pastoraalikoulutuksen kokonaisuuden ensimmäinen osa-alue on *soveltuvuuden tutkinta*. Sillä tarkoitetaan niitä tutkimuksia ja keskusteluja, joita kirkko järjestää teologian opiskelijoille ja viime vaiheessa teologian maistereille papin työhön orientoivan koulutuksen yhteydessä. Soveltuvuuden tutkintaan ovat kuuluneet (1) harjoittelun jälkeiset hiippakunnalliset palauteseminaarit ja (2) tuomiokapituleissa tapahtuva ordinaatiokoulutus. Näiden lisäksi osaksi soveltuvuuden tutkintaa on tarkoitus liittää myös (3) teologian opiskelijoiden *psykologinen soveltuvuustutkimus*. Nämä kolme eri osa-aluetta muodostavat yhdessä soveltuvuuden tutkinnan kokonaisuuden.

Psykologisen soveltuvuustutkimuksen tavoite on Kirkon koulutuskeskuksen mietinnössä ilmaistu seuraavalla tavalla:

- 1) antaa opiskelijalle mahdollisuus arvioida soveltuvuuttaan papin työhön ja siihen liittyen antaa hänelle välineitä itsetuntemuksen syventämiseen, persoonalliseen kasvuun ja itseohjautuvuuteen; ja
- 2) antaa opiskelijalle ja tuomiokapitulin edustajalle lähtökohta ordinaatiokeskusteluihin ja soveltuvuuden arviointiin ennen papiksi vihkimistä.

Mietinnön mukaan soveltuvuustutkimuksessa on tarkoitus kiinnittää huomiota papin työn edellyttämiin taitoihin ja ominaisuuksiin. Näitä ovat ensinnäkin tietyt *sosiaaliset taidot*: kyky vuorovaikutukseen ja itsensä ilmaisemiseen sekä kyky eläytyä toisten ihmisten asemaan. Toiseksi pappi tarvitsee *työn hallintaan ja kehittämiseen liittyviä taitoja* sekä kolmanneksi *ominaisuuksia*, joiden avulla hän hoitaa monia keskeisiä virkaansa liittyviä tehtäviä - julistusta, palvelua, kasvatusta ja sielunhoitoa. Työn edellyttämiä valmiuksia tarvitaan yhtä hyvin seurakuntalaisten parissa kuin työyhteisössä ja niiden puuttuminen saattaa tehdä työn raskaaksi sekä papille itselleen että hänen lähiympäristölleen.

Nämä työn edellyttämät valmiudet kehittyvät vähitellen. Mietinnön mukaan soveltuvuustutkimuksen tarkoituksena on selvittää, mikä on opiskelijan kehitysvaihe tutkimus- hetkellä suhteessa papin työn vaatimukseen. Realistisen palautteen avulla opiskelijaa autetaan arvioimaan omia edellytyksiään kirkon työhön ja kehittämään itseään tässä suhteessa. Tarvittaessa se voi johtaa hänet myös harkitsemaan ammatillista suuntautumistaan uudelleen. Näin ollen soveltuvuustutkimus on luonteeltaan *ohjaava*.

Tutkimuksen suorittaja antaa opiskelijalle *kirjallisen palautteen* tutkimustuloksista ja tarvittaessa tarkentaa niitä myös suullisesti. Sen lisäksi opiskelijat ovat toivoneet, että heillä olisi tässä vaiheessa mahdollisuus keskustella myös kirkon edustajan, esimerkiksi opiskelijapapin kanssa tutkimustuloksen synnyttämistä ajatuksista. Henkilötietolain perusteella tutkimuksen suorittaja ei anna yksityiskohtaisia tutkimustuloksia kirjallisesti eikä suullisesti kir-

kon edustajille.

Tutkimuksen suorittaja antaa opiskelijalle lisäksi ordinaation hakemista varten soveltuvuustutkimuksen *osallistumistodistuksen*, joka liitetään asiakirjoihin papiksi vihkimistä haettaessa. Tähän todistukseen merkitään graafisessa muodossa esitetty arvio opiskelijan soveltuvuudesta pappisvirkaan.

Kirkon koulutuskeskuksen mietinnössä korostetaan sitä, että psykologinen soveltuvuustutkimus on osa soveltuvuuden tutkinnan kokonaisuutta. Tutkimustulokset eivät yksin ratkaise suuntaan eikä toiseen sitä, saako asianomainen pappisvihkimyksen. Tämä päätetään ordinaation hakemisen yhteydessä tuomiokapitulissa. Koska soveltuvuustutkimukseen osallistuminen on vihkimyksen edellytys, tutkimuksen tulokset tarjoavat luontevan lähtökohdan ordinaation edellä käytäville soveltuvuuskeskusteluille. Tuomiokapitulilla on tiedossa osallistumistodistuksessa graafisessa muodossa esitetty arvio kehitysvaiheesta papin työhön. Vihkimystä hakevalla puolestaan on mahdollisuus kertoa tuomiokapitulin edustajille tarkemmin tutkimuksensa tuloksista, saamastaan konsultaatiosta ja tekemistään johtopäätöksistä.

Koulutuskeskuksen suunnitelmassa lähdetään siitä, että soveltuvuustutkimus on tarkoituksenmukaisinta toteuttaa lähellä opintojen puoliväliin sijoittuvaa seurakuntaharjoittelua, joka antaa kokemuksellista pohjaa ammatillisten valmiuksien arvioimiseen. Syksy sopii tutkimuksen suorittajien aikatauluun kevättä paremmin. Työryhmä esittää, että soveltuvuustutkimus järjestetään kerran vuodessa

syyslukukauden alussa. Opiskelijalta edellytetään seurakunnassa tapahtuneen työharjoittelun suorittamista ennen tutkimukseen tuloa.

Psykologinen soveltuvuustutkimus on suurista opiskelijamääristä johtuen mietinnön laatineen työryhmän mielestä käytännöllisintä järjestää opiskelupaikkakunnilla – joko yliopiston tai tutkimuksen suorittajan tiloissa. Todennäköinen opiskelijamäärä on noin 100 opiskelijaa vuodessa. Tutkimus voidaan tehdä 20 henkilölle päivässä, jolloin koko joukon tutkimiseen menisi viisi työpäivää. Psykologinen soveltuvuustutkimus suoritetaan joko suomen tai ruotsin kielellä

Koulutuskeskuksen mietinnön mukaan opiskelija maksaisi psykologisen soveltuvuustutkimuksen kustannuksista osan ja kirkko osan. Kustannusten jakoa määriteltäessä pitää huolehtia siitä, että summat ovat molemmille osapuolille kohtuulliset. Työryhmä ehdottaa opiskelijan osuudeksi 15 % ja kirkon osuudeksi 85 % kustannuksista. Jos soveltuvuustutkimus maksaisi 1525 mk opiskelijaa kohden, olisi opiskelijan osuus tästä 228,75 mk ja kirkon 1296,25 mk. Kirkon maksuosuus pitäisi vuosittain budjetoida. Sitä arvioitaessa lähtökohta olisi se, että nykyisin seurakuntaharjoittelun suorittaa noin sata opiskelijaa vuodessa. Kirkon maksuosuus olisi yhteensä siis noin 130 000 markkaa (noin 22 000 euroa) vuodessa.

Mietinnössä lähdetään siitä, että soveltuvuustutkimuksen suorittajan tulee olla ammatillisiin soveltuvuustutkimuksiin erikoistunut laitos. Siltä edellytetään kirkon työn ja ammattien erityisvaatimusten tuntemusta sekä kokemusta

kirkollisen alan soveltuvuustutkimuksista. Näiden kriteerien ohella tutkimuksen suorittajaa valittaessa kiinnitetään huomiota myös tarjottavan palvelun hintaan. Ensin mainitut laadulliset kriteerit ovat kuitenkin tärkeämpiä. Kirkon koulutuskeskus valitsee tutkimuksen suorittajan ja tekee sen kanssa yhteistyösopimuksen.

Mietinnössä pidetään tärkeänä sitä, että tulee luodaan seurantajärjestelmä, jossa arvioidaan tutkimuskäytäntöjen toimivuutta ja tulosten hyötyä. Seurantaryhmässä on tarpeen olla opiskelijoiden, tuomiokapitulien, tiedekuntien, soveltuvuustutkimuksen suorittajan ja Kirkon koulutuskeskuksen edustus. Seurantaryhmän voisi asettaa Kirkon koulutuskeskus ja sen kuluihin on piispainkokouksen kanslian vuoden 2002 budjetissa esitetty 20 000 mk määrää.

Koulutuskeskuksen esityksen mukaan psykologinen soveltuvuustutkimus voitaisiin ottaa käyttöön vuonna 2002 siten, että se koskee opiskelijoita, joiden työharjoittelu seurakunnassa päättyy 1.1.2002 tai sen jälkeen.

Valmistusvaliokunnan kanta

Valmistusvaliokunta totesi, että Kirkon koulutuskeskus on esityksessään seurannut teologian opiskelijoiden soveltuvuustutkimuksen osalta hyvin niitä peruslinjauksia, jotka piispainkokous omaksui hyväksyessään suunnitelman pastoraalikoulutuksen kokonaisuudesta syyskuun 2000 istunnossaan (12.-13.9.2000, 15 §). Valmistusvaliokunta yhtyi mietinnön peruslinjauksiin.

Valmistusvaliokunta kuitenkin totesi, että suunnitelmassa on jätetty suhteellisen niukalle käsittelylle se, mikä psykologisen soveltuvuustutkimuksen faktinen sisältö olisi. Tämä luonnollisesti konkretisoituu asian yksityiskohtaisessa jatkotyöstämisessä.

Valmistusvaliokunta piti tärkeänä, että soveltuvuustutkimuksessa teologian ylioppilaiden soveltuvuutta arvioitaisiin selkeästi suhteessa siihen tehtävään, johon he ovat kirkossa tulossa. On siis tärkeää, ettei arvioida vain soveltuvuuden eri osa-alueita, kuten sosiaalisia taitoja, sinänsä vaan nimen omaan suhteutettuna tulevaan tehtävään. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että soveltuvuustutkimuksessa tulisi olla keskeinen sija opiskelijan motivaation ja tehtävätietoisuuden arvioinnilla.

Valmistusvaliokunta katsoi, että on tärkeää järjestää opiskelijalle mahdollisuus soveltuvuustutkimuksen tuloksen käsittelyyn tutkimuksen jälkeen. Mietinnössä viitataan mahdollisuuteen käyttää opiskelijapappeja tässä tehtävässä. Tämä on mahdollista, mutta kirkon kannalta voisi olla vieläkin parempi, että kyseinen henkilö olisi hiippakunnan pääsihteeri tai muu hiippakunnan työntekijä siinä hiippakunnassa, jossa opiskelija on suorittanut harjoittelun. Tämä olisi omiaan lisäämään palautekeskustelun konkreettisuutta ja vahvistaisi opiskelijan siteitä kirkkoon ja mahdolliseen tulevaan vastaanottavaan hiippakuntaan.

Psykologinen soveltuvuustutkimus suoritettaisiin joko suomen tai ruotsin kielellä. Valmistusvaliokunta piti tarkoituksenmukaisena, että Kirkon koulutuskeskus vastaa tutkimuksen suorittamisesta molempien kieliryhmien

osalta.

Kustannusten osalta valmistusvaliokunta piti esitettyä jakosuhdetta kohtuullisena. Kirkolle toiminnasta aiheutuisi merkittävä lisäkustannus. Kustannus olisi kuitenkin perusteltu, sillä se olisi osaltaan vastuun kantamista tulevista työntekijöistä. Testausten suorittamisen edellytyksenä on, että kirkolliskokous hyväksyy määrärahan kirkon keskusrahaston budjetin yhteydessä. Piispainkokouksen kanslia on sisällyttänyt esitetyn 150 000 mk omaan vuotta 2002 koskevaan budjettiesitykseensä.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Pihkala, Salmi, Paarma, Keskitalo ja Repo. Puheenvuoroissa ehdotusta pidettiin hyvänä.

Piispainkokous päätti yksimielisesti valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti, että

- 1. teologian opiskelijoiden psykologinen soveltuvuustutkimus järjestetään Kirkon koulutuskeskuksen mietinnössä esitetyllä tavalla mikäli kirkolliskokous hyväksyy tätä tarkoitusta varten anotun määrärahan; ja*
- 2. soveltuvuustutkimuksen järjestäminen ja seuranta annetaan Kirkon koulutuskeskuksen tehtäväksi.*

19 §

Muun kirkon papin mahdollisuus suorittaa kirkollisia toimituksia

Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli esitti 30.8.2000, että piispainkokous tarkistaisi kirkkojärjestyksen 3 luvun 27 §:n nojalla 14.2.1996 antamaansa päätöstä muiden kirkkojen pappien mahdollisuudesta suorittaa kirkollisia toimituksia (TM 69/14.2.1996). Tuomiokapitulin mukaan kirkollinen kenttä on niin moninainen, että tarvitaan päätös tai sovellutusohje, jonka nojalla on nykyistä helpompi rajata kysymykseen tulevat kirkot.

Piispainkokouksen päätöksen sanamuodon (2 §) mukaan päätöksessä mainittuja kirkollisia toimituksia voivat suorittaa kaikkien evankelis-luterilaisten kirkkojen papit, päätöksessä erikseen nimettyjen, Porvoon julistukseen liittyneiden anglikaanisten kirkkojen papit sekä lisäksi ehtoollisyhteisöissä kirkkomme kanssa olevan Skotlannin kirkon papit.

Aloitteessa todetaan, että piispainkokouksen päätös nojautuu teologisiin perusteisiin. Hallinnollisena päätöksenä sitä tulisi kuitenkin voida soveltaa esille tuleviin tapauksiin sanamuotonsa pohjalta ilman teologista argumentointia. Aloitteessa toivotaan myös päätöstä, joka on tiedotuksen kannalta selvä ja yksiselitteinen.

Valmistusvaliokunta totesi, että Lapuan hiippakunnan tuomiokapitulin aloitteessa on julkilausuttuna nimenomainen tarve saada ohje kysymykseen tulevien kirkkojen rajaamisesta, joka ei hallinnolliselta kannalta voi jäädä teologisen

ym. sormituntuman varaan. Käytännössä ovat ilmeisesti mahdollisia myös sellaiset tapaukset, joissa muun kirkon papin toimiminen kasuaalitoimitusten hoitajana ei syystä tai toisesta ole suotavaa.

Rajaamisen kriteerien määrittelemisen yleisellä tasolla ja hallinnollisesti yksiselitteisellä tavalla on kuitenkin hankalaa. Mahdollisena ratkaisuna on keskusteltu luterilaisten kirkkojen rajaamisesta Luterilaisen maailmanliiton (LML) jäsenkirkkoihin. Tämä voisi johtaa kuitenkin uusiin ongelmiin, koska kirkollamme saattaa olla yhteyksiä myös LML:n ulkopuolisiin evankelis-luterilaisiin kirkkoihin. Toinen mahdollisuus olisi yhteistyösopimus tästä asiasta eli kirkollisten toimitusten suorittamisesta yksittäistapauksissa. Tällainen sopimusmenettely olisi kuitenkin suhteettoman raskas apparaatti ko. asian hoitamiseksi. Kolmanneksi voitaisiin ajatella, että kysymykseen tulevat ne kirkot, jotka oma kirkkomme on yleensä ”tunnustanut” yhteistyökumppaneiksi, mutta tämä voisi olla vielä edellistäkin raskaampi menettely - ellei sitä tarvita muista syistä.

Lapuan tuomiokapitulin aloitteessa esitettiin, että kirkon ulkoasiain neuvosto (KUN) laatisi luettelon yleisimmistä kirkoista, joiden papit ovat oikeutetut suorittamaan yksittäistapauksissa kirkollisia toimituksia KJ 3:27 §:ssä ja piispainkokouksen ao. päätöksessä tarkoitetulla tavalla. Luettelon laatimista ja ylläpitämistä koskisi kuitenkin sama rajaamisen kriteerien ongelma, josta koko asiassa on kysymys. Toki KUN:n laatima luettelo loisi asiaan yhdenmukaisen käytännön kirkossa.

Valmistusvaliokunta piti käyttökelpoisimpana ratkaisuna erottaa toisistaan selvät tapaukset ja rajatapaukset. Selvinä tapauksina on pidettävä LML:n jäsenkirkkoja sekä piispainkokouksen edellisessä asiaa koskevassa päätöksessä helmikuussa 1996 mainitut kirkot (kirkon säädöskokoelma 69/14.2.1996). Koska LML:n jäsenkirkkoista löytyy internetistä järjestön kotisivuilta ajanmukainen luettelo (www.lutheranworld.org), muodostuu piispainkokouksen päätös tältä osin yksiselitteiseksi. Näiden kirkkojen pappien kohdalla ei ole tarvetta muuttaa aikaisempaa päätöstä. Kyseinen piispainkokouksen säädös edellyttää toimituksesta sopimista asianomaisen kirkkoherran kanssa sekä siitä huolehtimista, että toimituksen suorittava pappi saa riittävät tiedot toimituksen suorittamiseen liittyvästä Suomen lainsäädännöstä ja muista huomioon otettavista seikoista. Tältä osin piispainkokouksen aiemman päätöksen ilmaus *toiset evankelis-luterilaiset kirkot* olisi syytä muuttaa muotoon *Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkot*.

Rajatapauksen muodostavat sellaiset luterilaiset kirkot, jotka luterilainen yhteisö tunnustaa luterilaisiksi ja joiden kanssa kirkollamme saattaa jopa olla yhteistyötä, mutta jotka eivät ole LML:n jäsenkirkkoja. Tällä hetkellä näihin kirkkoihin kuuluu esimerkiksi joitain Saksan maakirkkoja tai Kiinan luterilaisia yhteisöjä. Näitä kirkkoja saattaa tulevaisuudessa syntyä lisää, joten kattavan ja aina ajan tasalla pysyvän luettelon muodostaminen ei ole mahdollista. Näiden yksittäistapausten kohdalla lienee viisainta jättää asia kunkin hiippakunnan piispan harkintaan. Samalla voitaisiin ottaa huomioon myös toimituksen suorittamista suunnittelevaan henkilöön mahdollisesti liittyvät erityiset seikat. Tällaisia käytännön tapauksia tuskin esiintyy usein. Tältä osin

piispainkokouksen päätökseen tulisi tehdä lisäys: *Muissa yksittäistapauksissa kunkin hiippakunnan piispa ratkaisee, voiko toisen kirkon pappi suorittaa kirkollisen toimituksen.*

Asiaan liittyy myös kysymys, miten tulee menetellä, mikäli joku ilman asianomaista valtuutusta ja lupaa (KJ 2:27 §) kastaa Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäseneksi jonkun ihmisen. Tällainen kaste on luonnollisesti todettava päteväksi, mikäli kaste on oikein toimitettu. Oikein kastettua ei kasteta uudelleen (KJ 2:13 § 2 mom.), mutta tällaisessa tapauksessa voidaan kysyä, täytyykö näin kastetun kohdalla menetellä hätäkasteen vahvistamisen tai kirkon yhteyteen ottamisen kaavan mukaisesti?

KJ 1:3 §:n mukaisesti kirkon jäseneksi tulee oikein kastettu lapsi ... ilmoituksen perusteella. Oikein kastettu lapsi liittyy kirkon jäseneksi vanhempien tai muun huoltajan ilmoituksesta. Uskonnonvapauslaki (1:6 §) puolestaan edellyttää lapsen kuuluvan samaan uskontokuntaan kuin hänen vanhempansa tai se vanhemmista tai huoltajista, jota lapsi uskontokuntansa puolesta seuraa. Kirkkojärjestyksen selityksen mukaan oikealla kasteella tarkoitetaan myös muussa kristillisessä kirkkokunnassa tai uskontokunnassa suoritettua kastetta, jonka on toimittanut kastettu henkilö vettä käyttäen kolmiyhteisen Jumalan nimeen.

Toisaalta kirkkojärjestys edellyttää, että kasteen toimittaa pappi (KJ 2:13 § 1 mom.). Tämä säädös koskee kuitenkin ainoastaan oma kirkkomme käytäntöä. Hätäkasteen puolestaan voi toimittaa joku kirkon jäsen tai myös muu kristitty (KJ 2:14 § 1 mom.). Hätäkasteen suorittaminen oikeastaan edellyttää, että pelätään lapsen kuolevan eikä pap-

pia ole heti saatavissa (KJ 2:14 § 1 mom.). Kirkkojärjestyksen selityksen mukaan edellytyksenä on, että hätäkasteen suorittaja on itse kastettu. Kasteen ”statuksen” kannalta ei näytä olevan merkitystä sillä, katsotaanko kasteen suorittajaksi toisen kirkkokunnan pappi vai muu kristitty.

Näiden säännösten perusteella lienee katsottava, että vaikka lapsen kastaja on katsottava kirkkojärjestyksen mukaiseksi muuksi kristityksi (ei papiksi), kirkon jäseneksi ottaminen ei edellytä hätäkasteen vahvistamista. Pelkkä uskonnonvapauslain määräykset täyttävä ilmoitusmenettely on katsottava riittäväksi. Aikuisen kohdalla kirkkoon liittymisen edellytyksenä on rippikoulun käynti ja konfirmaatio tai, mikäli rippikoulu voidaan katsoa suoritetuksi, kirkon yhteyteen ottaminen.

Mikäli haluttaisiin tehdä ero toisen kirkon papin tai muun kristityn suorittaman kasteen välillä, tulisi piispainkokouksen tehdä asiasta kirkkojärjestyksen muutosta koskeva aloite. Periaatteessa voidaan ajatella lisättäväksi esimerkiksi kohtaan KJ 2:14 § uusi kolmas momentti, joka kuuluisi: *Mikäli kasteen on toimittanut toisen kirkkokunnan muu kristitty kuin pappi, vahvistetaan kaste siten kuin kirkkokäsikirjassa määrätään hätäkasteen vahvistamisesta tai kirkon yhteyteen ottamisesta.*

Kysymys toisen kirkon pappeudesta ei kuitenkaan ole kovin helposti ratkaistavissa. Perinteiset kirkkokunnat ymmärtävät pappeuteen liittyvän apostolisen sukcession, mutta tämä teologia ei liity vapaiden kirkkokuntien käsitteistöön. Samoin monissa perinteisissäkin kirkkokunnissa kasteen voi suorittaa diakonin vihkimyksen saanut. Yksiselitteinen

kaikkia kristittyjä koskeva rajanveto papin ja maallikon välillä muodostuu käytännössä ongelmalliseksi.

Periaatteessa kirkkojärjestystä voitaisiin muuttaa myös siten, että aina muun kuin piispainkokouksen päätöksen mukaisen kirkkokunnan papin suorittama kaste vahvistetaan hätäkasteen kaavan tai kirkon yhteyteen ottamisen kaavan mukaisesti. Tällöin voitaisiin lisätä KJ 2:14 §:ään uusi kolmas momentti, joka kuuluisi: *Mikäli kasteen on toimittanut toisen kirkkokunnan pappi tai muu kristitty, vahvistetaan kaste siten kuin kirkkokäsikirjassa määrätään hätäkasteen vahvistamisesta tai kirkon yhteyteen ottamisesta.* Tällainen kirkkojärjestyksen muutos saattaisi kuitenkin aiheuttaa ongelmia ekumeeniseen työskentelyyn. Mikäli piispainkokous haluaa edetä asiassa kirkkojärjestyksen muuttamisen suuntaan, tulisi tämä ottaa huomioon myös uusittaessa kirkollisten toimitusten kirjaa.

Lapuan hiippakunnan alkuperäisessä aloitteessa mainitaan ongelmana Suomessa asuva ja Suomen evankelis-luterilaisen kirkon jäsen, joka ei ole kirkkomme pappi mutta toimii ulkomailla toimivan kirkon pappina. Tällaisessa tilanteessa on useita ongelmakohtia, kuten kahden eri kirkon jäsenyys. Toisaalta voidaan kysyä, onko tällainen henkilö ensisijaisesti toisen kirkon pappi vai oman kirkkomme seurakunnan jäsen. Mikäli asianomainen kuuluu sellaiseen kristilliseen yhteisöön, jonka kanssa kirkollamme ei ole yhteistyötä, ei hänelle edellä esitetyn periaatteen mukaan olisi oikeutta hoitaa Suomessa kirkollisia toimituksia. Mikäli hän näin kuitenkin menettelee, voitaisiin tällainen tilanne tulkita kirkkomme jäsenen suorittamaksi hätäkasteeksi, joka on asianmukaisesti vahvistettava. Samalla on kuitenkin

otettava tapauskohtaisesti huomioon asian hoitamiseen liittyvät mahdolliset sielunhoidolliset näkökohdat.

Piispainkokouksen valmistusvaliokunta oli tehnyt päätösehdotukseensa myös lakiteknisen muutoksen, jolloin entinen 2 §:n 2 momentti siirrettäisiin 1 §:n 2 momentiksi. Samalla entisestä 1 § 1 momentin määräyksistä oli jätetty pois maininta hautaan siunaamisesta. Muutoksen tarkoituksena oli entistä selvemmin ilmaista, että hautaan siunaamisesta erityistapauksissa säädetään kirkkojärjestyksessä eikä piispainkokouksen päätöksessä.

Kirkon laintarkastustoimikunnan lausunnosta (Nro 12/2001, 31.8.2001) ilmeni, että se piti valmistusvaliokunnan ehdotusta piispojen toimivallan lisäämiseksi tässä asiassa käytännössä toimivana ratkaisuna. Lainsäädäntöteknisistä syistä muutos kuitenkin edellyttää myös kirkkojärjestyksen 2 luvun 27 § muuttamista. Kirkkojärjestyksessä piispainkokoukselle annettua toimivaltaa ei kaavailluilla tavalla voida siirtää yksittäisille piispoille.

Edellä mainitusta syystä valmistusvaliokunta päätyi esittämään kirkkojärjestyksen muutosta siten, että yksittäistapauksissa toimivallan siirtäminen piispoille mahdollistuisi. Tämä oli valmistusvaliokunnasta yksinkertaisinta toteuttaa siten, että kirkkojärjestyksen 2 luvun 27 §:ään lisättäisiin uusi virke: ”Lisäksi piispainkokous voi myös antaa hiippakunnan piispalle oikeuden ratkaista, minkä kristillisen uskontokunnan tai yhteisön pappi voi yksittäistapauksissa suorittaa kirkollisia toimituksia.”

Piispainkokouksen keskustelussa Huovinen katsoi asian herkäksi, sillä esitys rajaisi esimerkiksi Missourin synodin papit sellaisiksi, joiden täytyy saada piispan lupa voidakseen yksittäistapauksessa toimittaa kirkollisen toimituksen. Luterilaisen maailmanliiton sisällä on keskusteltu, millainen on yhteisön itseymmärrys. Vallitsevana kantana tuntuu olevan pidättäytyminen roolista ”ylikirkkona”. Luterilaisen maailmanliiton jäsenkirkoilla on ehtoollis- ja saarnatuoliyhteys. Esitys toteutuessaan antaisi mahdollisesti väärän signaalin Luterilaisen maailmanliiton kirkkojen ja muiden luterilaisten kirkkojen välille. Tavoitteena tulisi olla ykseyden luominen luterilaisen perheen sisälle.

Riekkinen totesi, että ehdotus ei ole ekumeeninen asiakirja, vaan sillä pyritään ratkaisemaan kotimaassa esiintynyttä ongelmaa. Laulaja katsoi, että tarvitaan selkeää dokumenttia, johon epäselvissä tilanteissa voidaan vedota. Sanktion ajatus tulee olla mukana tilanteissa, joissa joku on ylittänyt toimivaltansa. Pihkala katsoi, että tässä asiassa ei ole ekumeenista ongelmaa.

Huovinen katsoi, että asiassa voitaisiin edetä negatiivisen listan kautta. Tällöin määriteltäisiin, minkä kirkon edustaja ei voi meillä toimittaa yksittäistapauksessa kirkollista toimitusta. Asiasta tulisi ennen päätöksen tekemistä pyytää Kirkon ulkoasiain neuvoston lausunto. Paarma katsoi, että esitykseen liittyy pieni ongelma, johon Huovinen viittasi. Vallitseva trendi on luterilaisen perheen sisällä kahtiajaon syveneminen. Kirkkojen pitäisi rakentaa yhteyttä, ei korostaa eroja. Toisaalta ero on johonkin kohtaan vedettävä. Keskitalo katsoi, että ehdotus tarjoaisi käytännöllisen apuvälineen tiettyihin ongelmatilanteisiin.

Huovinen esitti Paarman kannattamana, että asiasta pyydetäisiin KUN:n lausunto. Äänestyksessä valmistusvaliokunnan kanta sai 7 ääntä ja Huovisen ehdotus 8 ääntä. Näin ollen piispainkokous päätti

palauttaa esityksen valmistusvaliokunnalle ja pyytää asiassa kirkon ulkoasiain neuvoston lausunnon.

20 §

Pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointi

Piispainkokouksen helmikuun 2000 istunnossa (8.-9.2.2000, 19 §) oli käsiteltävänä kirkolliskokouksen lähettämä edustaja-aloite nro 4/1999, joka koskee pappisviran tunnusten ja virkanimikkeiden auktorisointia. Laajahkon valmistelumuiustionsa perusteella edellinen valmistusvaliokunta esitti harkittavaksi, että piispainkokous ryhtyisi toimenpiteisiin pappisviran virka-asuja ja muita tunnuksia koskevien määräysten uudistamiseksi mm. siten, että ne mahdollisesti koskisivat myös muita kirkon hengellisen työn virkoja.

Muiden kuin pappien eli lähinnä diakonian ja nuorisotyön viranhaltijoiden osalta on asiassa jääty odottamaan diako-naattikysymyksen ratkeamista. Tätä ratkaisua joudutaan tunnetusti edelleenkin odottamaan. Joka tapauksessa piispainkokous päätti antaa valmistusvaliokunnan tehtäväksi jatkaa asian valmistelua istunnossa käydyin keskustelun pohjalta. Edellinen valmistusvaliokunta esitti pappisviran

virka-asuja ja muita tunnustuksia koskevien määräysten uudistamista siten, että määräykset perustuisivat valtuutussäännökseen ja olisivat täsmällisiä. Määräysten antajaksi kaavailtiin myös kirkkohallitusta asiaan liittyvien erinäisten juridisten ja kaupallisten kysymysten takia. Piispainkokouksen istunnossa käydyssä keskustelussa päädyttiin kuitenkin alustavasti sille kannalle, että piispainkokouksen antamat suositukset olisivat edelleen riittävä ohjeiden antamisen muoto.

Piispainkokouksen istunnossa 12.-13.9.2000 (17 §) asetettiin työryhmä, jonka tehtävänä oli valmistella pappisviran ja muiden hengellisen työn virkojen tunnuksia ja virkapukeutumista koskeva ohjeisto. Työryhmän puheenjohtaja oli asessori Seppo Häkkinen sekä jäsenenä asessori Viljo Juntunen ja sihteerinä johtava sihteeri Kai Vahtola.

Työryhmän työn etenemistä käytiin läpi piispainkokouksen istunnossa 13.-14.2.2001 (17 §). Työryhmän tarkoituksena oli kevään aikana kuulla eri ammattiryhmien edustajia ja tätä varten työryhmä toivoi, että piispainkokous evästäisi työryhmää muutamien esille nousseiden ja erilaisia mielipiteitä herättäneiden yksityiskohtien osalta:

- 1) Onko tarvetta piispojen virkapukeutumisen ohjeistukselle?
- 2) Mikä on perinteisen papinpuvun eli kaftaanin asema ja tulevaisuus?
- 3) Onko papiston pantapaitojen väri vaihtoehtoja tarkoituksenmukaista laajentaa?

- 4) Onko järkevää hyväksyä muiden hengellisen virkojen osalta sellainen periaateratkaisu, jossa määritellään diakonaattiin kuuluvien viran tunnus sekä annetaan pukeutumisohteet?

Näihin kysymyksiin paneuduttiin keskustelussa ja lopuksi piispainkokous päätti pyytää työryhmää jatkamaan työtään keskustelussa esille tulleiden linjausten mukaisesti sekä tekemään esityksensä syyskuun 2001 piispainkokoukselle.

Työryhmä oli 21.5.2001 jättänyt piispainkokoukselle mietintönsä *Viran tunnukset ja virkapukeutumisen ohjeet* (Suomen ev.-lut. kirkon keskushallinto. Sarja B 2001:4).

Mietintö

Työryhmän mietintö sisältää seuraavat luvut:

1. Johdanto
2. Virkapukeutumisen kulttuurinen merkitys

Tässä luvussa on selvitetty mm. seuraavia kysymyskonaisuuksia: papin virkapuku työvaatteena, papin virkapuku sosiaalipsykologisena ilmiönä ja papin virkapuku eri viitekehyksissä.

3. Papinpuvun ja papin virkapukeutumisen historia

Tässä luvussa on selvitetty mm. seuraavia kysymyskokonaisuuksia: papin takki, papin kaulus sekä pappispuvun määritteleminen ja muuttuminen.

4. Nykyiset pukeutumisohteet ja niihin liittyvät muutostoiveet

Tässä luvussa on käsitelty mm. seuraavia kysymyskokonaisuuksia: piispainkokouksen ohjeet 1987, piispainkokouksen päätös papin ja lehtorin pukeutumisesta virantoimituksessa, Espoon rovastikunnan aloite 1989, diakonian viranhaltijoiden juhla- ja virkapukujen määritteleminen 1993, Porvoon hiippakunnan tuomiokapitulin aloite 1994, naisteologien virkapukukysely 1996, Pappisliiton Papinpuku-työryhmän mietintö 1998, Kirkon Nuorisotyöntekijöiden virkapukusuositus 1999 sekä Pappisliiton Papin pukeutumisohteita valmisteleavan työryhmän mietintö 2000.

5. Ehdotus uusiksi ohjeiksi

Tässä luvussa on käsitelty mm. seuraavia kysymyskokonaisuuksia: pukeutumisohteiden uusimiseen liittyviä näkökohtia, ehdotus uusiksi ohjeiksi papin ja lehtorin virkapuvusta ja virkapukeutumisesta sekä muiden virkojen ja työntekijöiden virkatunnukset ja pukeutumisohteet (diakonian viranhaltijat, nuorisotyönohjaajat, kirkkomuusikot, lastenohjaajat ja kirkonpalvelijat, erityisen palvelun virantunnukset).

6. Työryhmän esitykset

Työryhmä esittää, että piispainkokous

1. *hyväksyisi liitteenä olevan ehdotuksen piispainkokouksen päätökseksi papin ja lehtorin virkapuvusta ja virkapukeutumisesta; ja*
2. *päätäisi palata muiden hengellisen työn virkojen tunnuksia ja virkapukeutumista koskevan ohjeiston laatimiseen, kun kysymys kirkon virkarakenteesta on ratkennut.*

7. Liite (suositus, jonka työryhmä esitti hyväksyttäväksi)

Valmistusvaliokunta

Valmistusvaliokunta totesi, että työryhmä on tehnyt erittäin arvokkaan työ. Se ei ole ainoastaan tyytynyt uusien ohjeiden laatimiseen, vaan on selvittänyt laajasti myös virkapuvun asemaa yhteiskunnassa sekä papin puvun historiaa. Tämä selvitystyö antoi pohjan työryhmän tekemien esitysten arvioimiselle.

Valmistusvaliokunta yhtyi työryhmän papin ja lehtorin virkapukua ja virkapukeutumista koskeviin linjauksiin. Tehtyjen selvitysten ja käytyjen keskustelujen pohjalta oli ilmeistä, että miespuolisten pappien juhlapuku, nk. kافتانiasu on syytä säilyttää. Vaikka sitä kohtaan on ajoittain esitetty paljonkin kritiikkiä, ei ole kuitenkaan kyetty osoittamaan varteenotettavaa vaihtoehtoa. Juhlapuvusta kokonaan luopuminen merkitsisi myös symbolisella tasolla etäisyyden ottamista muista perinnekirkoista, mitä ei

voi pitää tavoiteltavana kehityssuuntana.

Valmistusvaliokunnan mielestä myös naispuolisten pappien juhlapuku oli syytä säilyttää. Vaikka naisteologien keskuudessa on käyty keskustelua nykyisen Vuokko Nurmesniemen suunnitteleman puvun sopivuudesta, ei ole tullut esille mitään sellaista, mikä aiheuttaisi ainakaan tässä vaiheessa akuuttia uudistuspainetta.

Valmistusvaliokunta piti selkeänä työryhmän kolmiosaista jakoa, jossa erotetaan toisistaan papin juhlapuku, papinpuku ja papin arkipuku. Pappien jumalanpalveluspukeutumista koskevat ohjeet olivat asianmukaisia, olletikin kun sitä koskevia ohjeita on myös Jumalanpalveluksen oppaassa. Pappien yhteisiä kokoontumisia koskevat ohjeet olivat varsin niukat. Näissä tilanteissa, kuten synodaalikokouksissa, annetaan kuitenkin yleensä erilliset ohjeet esimiehen taholta. Lehtorin pukeutumista koskevat ohjeet olivat entisen kaltaiset. Muutospainetta niiden suhteen ei valmistusvaliokunnan mielestä ollut.

Uutena asiakokonaisuutena ohjeissa on kaikkia kirkon työntekijöitä koskevat yleiset pukeutumisohteet. Kaikki työntekijäryhmät ovat pitäneet niitä toivottavina. Osittain ohjeissa oli itsestäänselvyyksiäkin ja varsin pikkutarkkoja asioita, mutta kokemus on osoittanut, että tällainenkin ohjeistus on tarpeen.

Suuren periaatteellisen kysymyksen muodostavat muiden virkojen ja työntekijöiden virkatunnukset ja pukeutumisohteet. Työryhmä on turvautunut lykkäysvaihtoehtoon. Se esittää, että koko kysymyskokonaisuuteen palat-

taisiin vasta sitten kun kysymys kirkon virkarakenteesta on ratkennut. Työryhmä oli kuitenkin laatinut ohjeet näiltäkin osin. Ne voitaisiin liittää piispainkokouksen päätökseen niin haluttaessa.

Työryhmän valitsemassa ratkaisussa voidaan tietysti pitää puutteena sitä, että se väistää akuutin ongelman (esim. nuorisotyöntekijöiden virkapukeutuminen) lykkäämällä koko asian tulevaisuuteen. Voidaan kysyä, onko tämä riittävä ratkaisu vai jättääkö se päinvastoin kentän vapaaksi ammattijärjestöjen omille ratkaisuille, jotka eivät välttämättä ole linjassa työryhmän yleisten linjausten kanssa.

Työryhmän ratkaisu on kuitenkin ymmärrettävä. Se on omaksunut kannan, jonka mukaan pantakaulus on ordinaation tunnusmerkki. Olisi hyvin vaikea “antaa lupaa” nuorisotyönohjaajille käyttää ordinaation merkkiä niin kauan kunnes virkarakenteesta on päästy ratkaisuun. Asioiden näin ollen nuorisotyönohjaajien kysymys, miksi diakoniatyöntekijöitä kohdellaan eri tavalla vaikka heidänkään vihkimyksensä ei ole varsinaisessa mielessä ordinaatio, on oikeutettu. Työryhmä perustelee erilaista kohtelua tässä vaiheessa sillä, että diakoniatyöntekijöiden pukeutumisohjeet ja tapa käyttää pantapaitaa on alkanut syntyä tilanteessa, jossa virkarakenteen pohtiminen ei vielä ollut ajankohtainen ja pantapaidan käyttö myös pappien kohdalla oli vasta yleistymässä.

Työryhmän hahmottelema ratkaisu erityisen palvelun virran virkapukuratkaisuksi on linjakas ja selkeä. Se voitaisiin valmistusvaliokunnan mielestä ottaa käyttöön, mikäli kirkossamme joskus tehdään diakonaattia ja kolmisäikeis-

tä virkaa koskevia päätöksiä. Tässä vaiheessa ohjeet jäisivät kuitenkin “reserviin”.

Vaikka työryhmän ratkaisu siis sisältääkin sisäisiä jännitteitä esim. diakonia- ja nuorisotyöntekijöiden keskinäisen tasapuolisuuden suhteen, on se kuitenkin tässä tilanteessa perusteltu.

Valmistusvaliokunta katsoi, että piispainkokouksen olisi syytä liittää lykkäyspäätöksen rinnalle ammattijärjestöille suunnattu suositus pidättäytyä tässä vaiheessa uusista järjestöpohjaisista pukeutumisohteista. Tämä voi olla tarpeen, jotta käytäntö ei villiintyisi. Ratkaisulla ikään kuin varmistettaisiin aloitteen pysyminen piispainkokouksen käsissä. Suositus merkitsisi käytännössä sitä, että piispainkokous ei vahvistaisi Kirkon Nuorisotyöntekijät ry:n jo antamia pukeutumisohteita. Asian käsittelyn ja tiedottamisen yhteydessä olisi kuitenkin tärkeää korostaa positiivisena asiana nuorisotyön ohjaajien halua sitoutua kirkon virkaan. On myönteinen asia, että työntekijäryhmä haluaa viran tunnusten kantamisella ilmaista sitoutuneisuuttaan. Mikäli diakonaattiasia etenee, tarjoaa työryhmän hahmotelma yhteisen palvelun viran tunnusmerkistöstä sopivan ja selkeän kanavan tämän sitoutuneisuuden osoittamiselle.

Kokoavasti valmistusvaliokunta totesi, että työryhmän esitykset toisivat seuraavat muutokset nykyiseen käytäntöön:

1. määriteltäisiin kaftaanin sekä sitä vastaavan naispapin puvun ja papin juhlapuvun lisäksi myös papin arkipuku ja sen käyttötilanteet,

2. annettaisiin pukeutumisohe mm. kodeissa tapahtuvia toimituksia varten, jolloin suositellaan jumalanpalveluspukeutumista,
3. kaftaanin kanssa käytettäisiin vain valkoista paitaa (aikaisemmin myös musta), jolloin asun rinnastaminen vain valkoisen paidan kanssa käytettävään frakkiin selkeytyy,
4. annettaisiin yleiset pukeutumisoheet kaikille työntekijöille ja
5. stolan käyttö papinpuvun kanssa mahdollistuisi.

Käydyssä keskustelussa puheenvuoroja käyttivät Taatila, Repo, Laulaja, Keskitalo, Häkkinen, Salmi, Niskanen, Haataja, Kantola, Juntunen, Paarma, Huotari, Kantola ja Salmi. Puheenvuoroissa pidettiin ehdotusta yleisesti ottaen hyvänä ja liitteen esitystä hyväksyttävänä. Joihinkin yksityiskohtiin haluttiin muutoksia. Kantola katsoi, että piispan paidan värin mainitsemisella ei ole merkitystä piispojen pukeutumisoheena. Silti muodossa ”violetti on piispan paidan väri” korostuisi ajatus, että kukaan muu kuin piispa ei voi käyttää violettiä pantapaitaa. Tästä syystä teksti tulisi näin muuttaa. Huotari kannatti Kantolan esitystä. Suoritettussa äänestyksessä Kantolan esitys sai taakseen selvän enemmistön.

Haataja esitti naisten papin juhlapuvun kohdalta maininnan ”kuvioimattomat” pois jättämistä. Kantola kannatti esitystä. Suoritettussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan esitys sai 9 ääntä ja Haatajan 3. Haataja ehdotti kohdasta pappien jumalanpalveluspukeutuminen virkkeen ”yksityisessä ehtoollisessa tai ripissä voidaan käyttää stola yh-

dessä papinpuvun kanssa” pois jättämistä. Esitystä ei kannatettu. Kantola puolestaan ehdotti virkkeen selventämistä muotoon ”yksityisessä ehtoollisessa tai ripissä voidaan käyttää stola yhdessä papinpuvun, ei kuitenkaan juhlapuvun, kanssa”. Ehdotusta ei kannatettu.

Huotari esitti kohdasta yleisiä ohjeita seuraavien jaksojen pois jättämistä:

”Tämä merkitsee henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimista alkaen kynsistä, hiuksista ja hampaista päätyen jalkineisiin ja vaatteisiin, mukaan luettuna päällysvaateet ja päähine.”

”Virikapaitaa ei käytetä koskaan housujen tai hameen päällä. Pitkät hiukset pidetään jumalanpalveluspuvun kanssa kiinni sidottuna.”

”Puseroa ei käytetä hameen päällä. Juhlapukuun eivät kuulu riippuvat korvakorut. Kengät ovat mustat, umpinaiset avokkaat.”

Suoritetussa äänestyksessä valmistusvaliokunnan ehdotus sai 5 ääntä ja Huotarin vastaehdotus 9 ääntä.

Piispainkokous päätti

- 1. antaa liitteen mukaisen suosituksen papin ja lehtorin virkapuvusta ja virkapukeutumisesta;*
- 2. palata muiden hengellisen työn virkojen tunnuksia ja virkapukeutumista koskevan ohjeistuksen antamiseen, kun kysymys kirkon virkarakenteesta on ratkennut; ja*

3. *suositaa ammattiryhmien järjestöille toistaiseksi pidättäytymistä uusista järjestöpohjaisista pukeutumisohjeista.*

Liite

**Piispainkokouksen suositus
papin ja lehtorin virkapuvusta
ja virkapukeutumisesta**

Piispainkokous on päättänyt istunnossaan 11.–12.9.2001 antaa suosituksena tuomiokapituleille seuraavat ohjeet papin ja lehtorin pukeutumisesta virantoimituksessa:

1 Papinpuku**1.1. Pappisviran virkatunnukset****Miespuolisen papin virkatunnukset ovat**

1. polvitaiveeseen ulottuva pystykauluksinen papintakki (kaftaani), valkoinen papinpaita, papinkaulus ja liperit,
2. musta pystykauluksinen papinpaita ja pantakaulus, jolla tarkoitetaan pystykaulusta ja siihen liittyvää valkoista etuosaa tai kaulusta ympäröivää valkoista osaa.

Naispuolisen papin virkatunnukset ovat

1. musta, lantiolle ulottuva jakku, musta suora hame sekä asuun kuuluva risti ja pystykauluksinen, valkoinen pusero,
2. musta pystykauluksinen papinpaita ja pantakaulus, jolla tarkoitetaan pystykaulusta ja siihen liittyvää valkoista etuosaa tai kaulusta ympäröivää valkoista osaa.

Violetti on piispan paidan väri.

1.2. Papin puvut

A Papin juhlapuku

Miespuolisen papin juhlapuku on polvitaiveeseen ulottuva papintakki (kaftaani), mustat suorat housut, papinkaulus ja liperit sekä valkoinen papinpaita, mustat sukat ja mustat kengät.

Naispuolisen papin juhlapuku on musta, lantiolle ulottuva jakku, musta suora hame sekä asuun kuuluva risti ja pystykauluksinen, valkoinen pusero (design Vuokko Nurmesniemi), mustat tai harmaat (kuvioimattomat) sukat ja mustat kengät.

B Papinpuku

Miehen papinpuku on tumman puvun kanssa pidettävä pantakaulus ja musta papinpaita, mustat sukat ja mustat kengät.

Naisen papinpuku on jakkupuvun tai muun sopivan asukokonaisuuden kanssa pidettävä pantakaulus ja musta papinpaita sekä asukokonaisuuteen sopivat sukat ja kengät.

C Papin arkipuku

Papin arkipukuna voi olla tilanteen mukaan tavallisen puvun tai muun arkiasun kanssa pidettävä pantakaulus ja musta paita, asuun sopivat sukat ja kengät.

1.3. Pappien jumalanpalveluspukeutuminen

Jumalanpalvelusvaatetuksen kanssa käytetään papin juhlapukua tai papinpukua.

Papinpukua käytetään tilanteen mukaan myös osallistuttaessa seurakunnassa muuhunkin kuin jumalanpalvelustoimintaan. Tilaisuudesta riippuen pukeudutaan joko papin juhlapukuun tai papinpukuun. Viikkotoiminnassa voidaan käyttää myös papin arkipukua.

Piispainkokouksen hyväksymässä Jumalanpalveluksen oppaassa käsitellään pappien pukeutumista jumalanpalveluksessa. Lisäksi noudatetaan seuraavia ohjeita.

Kaikissa kirkkotilassa pidettävissä jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa käytetään jumalanpalveluspukua. Seurakunnan tulee huolehtia siitä, että käytössä on riittävä jumalanpalvelusvaatetus.

Kodeissa tai muualla tapahtuvissa jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa on suositeltavaa pukeutua jumalanpalveluspukuun. Tämän sijasta voidaan käyttää papin juhlapukua. Yksityisessä ehtoollisessa tai ripissä voidaan käyttää stola yhdessä papinpuvun kanssa.

1.4. Pappien yhteinen kokoontuminen

Pappien yhteisissä kokoontumisissa pukeudutaan erikseen annettujen ohjeiden mukaan. Milloin papistolta voidaan edellyttää yhtenäistä pukeutumista, antaa esimiesasemassa oleva tai vastaava ohjeet pukeutumisesta.

2 Lehtorin puku

Lehtorin puku on 1950-luvulla suunniteltu, lehtorien käytössä oleva musta puku (design Riitta Immonen).

Lehtorin pukua käytetään tilanteen mukaan samoin kuin papin juhlapukua tai papinpukua.

Jumalanpalveluksissa ja kirkollisissa toimituksissa noudatetaan niistä annettuja ohjeita ja suosituksia. Jumalanpalveluspuvun kanssa käytetään lehtorinpukua tai muuta tummaa pukua.

Muutoin noudatetaan soveltuvin osin edellä kohdissa 1.3.–1.4. annettuja ohjeita.

3 Yleisiä ohjeita

Yleiset ohjeet koskevat soveltuvin osin kirkon kaikkia viranhaltijoita ja työntekijöitä.

Viran tunnusten käyttäminen ja virkatehtävien hoitaminen yleensäkin edellyttävät aina huoliteltua pukeutumista. Muutenkin viranhaltijan tulee olla olemukseltaan siisti ja huoliteltu.

Virkapukeutumisessa on otettava huomioon kulloisenkin tilaisuuden luonne. Virkatoimissa tulee välttää räikeää pukeutumista ja huomiota herättävien korujen käyttöä.

Kaftaani on juhla-asu, jolloin sen kanssa käytetään tarvittaessa asuun kuuluvaa päällysvaatetusta.

Naispuolisen papin juhlapuvun papinristin kanssa ei käytetä muita kaulakoruja. Papinristiä ei käytetä muiden pukujen kanssa, koska se vastaa miehen papinpuvun li-

pereitä. Juhlapuvun kanssa käytetään vain sitä varten suunniteltuja puseroita.

Tämä suositus tulee voimaan 1.10.2001 ja sillä kumotaan piispainkokouksen 11.–12.2.1986 (16 §) tuomiokapituleille antama ja piispainkokouksen 15.–16.9.1987 (13 ja 18 §) täydentämä suositus papin ja lehtorin pukeutumisesta virantoimituksessa.

21 §

Piispainkokouksen määräämä piispa Kirkon sopimusvaltuuskuntaan vuosiksi 2002-2005

Laki evankelis-luterilaisen Kirkon sopimusvaltuuskunnasta (20.12.1974/970) edellyttää, että piispainkokouksen määräämällä piispalla on oikeus olla saapuvilla sopimusvaltuuskunnan ja sen jaostojen kokouksessa sekä siellä ottaa osaa keskusteluun, mutta ei päätösten tekemiseen (4 §). Sopimusvaltuuskunnan jäsenten ja varajäsenten toimikausi on neljä vuotta (2 ja 8 §).

Piispainkokouksen määrääminä piispoina Kirkon sopimusvaltuuskunnassa ovat toimineet:

John Vikström	1978-1981
Olavi Rimpiläinen	1982-1985
Matti Sihvonen	1986-1989
Erik Vikström	1990-1993
Paavo Kortekangas	1.1.1994-30.11.1996
Erik Vikström	1.12.1996-31.12.1997
Juha Pihkala	1.1.1998-31.12.2001

Piispainkokous päätti yksimielisesti

nimetä piispa Juha Pihkalan Kirkon sopimusvaltuuskuntaan toimikaudeksi 1.1.2002-31.12.2005.

22 §

Kirkon teologikoulutustoimikunnan työjärjestyksen uusiminen

Piispainkokous päätti istunnossaan 12.-13.9.2000 (18 §) pyytää kirkon teologikoulutustoimikuntaa yhteistyössä Kirkon koulutuskeskuksen kanssa tekemään esityksen toimikunnan 11.2.1992 hyväksytyn työjärjestyksen uudistamiseksi. Teologikoulutustoimikunta laati esityksen kokouksessaan 7.2.2001 ja jätti sen piispainkokouksen hyväksyttäväksi.

Nyt tehty esitys seuraa pääpiirteissään vanhaa työjärjestystä, mutta korjaa siitä vanhentuneet ilmaukset. *Valmistusvaliokunnan* mielestä työjärjestys oli ajanmukainen ja teologikoulutustoimikunnan työtä ajatellen mielekkäällä tavalla laadittu. Pykälään 4 valmistusvaliokunta ehdotti liitettäväksi käytännön syistä maininnan, jonka mukaan toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Pykälän 6 kahdeksannen kohdan osalta kannatti valmistusvaliokunnasta käytännön syistä muuttaa vuosittaisen toimintasuunnitelman ja talousarvioesityksen ajankohta toukokuun puoliväliin. Tällöin piispainkokouksen kansliassa jäisi aikaa laatia yhtenäinen talousarvioesitys toukokuun loppuun mennessä. Pykälään 7 valmistusvaliokunta ehdotti liitettäväksi voimaantulopäivän 1.10.2001 ja maininnan, että samalla kumotaan piispainkokouksessa 11.2.1992 hyväksytty kirkon teologikoulutustoimikunnan työjärjestys.

Piispainkokous päätti yksimielisesti

*hyväksyä liitteen mukaisessa muodossa teologikoulu-
tustoimikunnan työjärjestyksen.*

*Liite***KIRKON TEOLOGIKOULUTUSTOIMIKUNNAN
TYÖJÄRJESTYS**

Hyväksytty piispainkokouksessa 12.9.2001

1 §

Kirkon teologikoulutustoimikunta on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, teologista koulutusta antavien tiedekuntien ja niiden opiskelijoiden yhteistoimintaelin.

2 §

Kirkon teologikoulutustoimikunnan tarkoituksena on edellä mainittujen tahojen yhteistyön suunnittelu, kehittäminen ja toteutus. Yhteistyön tavoitteena on, että teologinen koulutus on mahdollisimman tarkoituksenmukaista ja vastaa kirkon ja seurakuntien sekä yhteiskunnan ajankohtaisiin tarpeisiin.

3 §

Teologikoulutustoimikunnan asettaa piispainkokous. Toimikunnan jäsenet nimitetään kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Toimikunnassa tulee olla kirkon, teologista koulutusta antavien tiedekuntien ja opiskelijoiden edustus. Kirkon edustajat nimeää piispainkokous. Kouluttavat laitokset ja opiskelijajärjestöt nimeävät edustajansa piispainkokouksen pyynnöstä. Lisäksi työryhmään voidaan tarvittaessa kutsua teologisen koulutuksen asiantuntijoita.

4 §

Piispainkokous nimeää toimikunnan puheenjohtajaksi piispan. Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan. Teologikoulutustoimikunta valitsee sihteerin joko keskuudestaan tai kutsuu ulkopuolisen sihteerin. Asia on vahvistettava piispain-

kokouksessa, jos sihteeri on ulkopuolinen ja hänelle maksetaan palkkiota.

5 §

Teologikoulutustoimikunnan kuluista vastaa piispainkokous vuosittain vahvistettavan toimintasuunnitelman ja määrärahan puitteissa.

6 §

Teologikoulutustoimikunnan tehtävänä on

1. seurata kirkon teologityövoiman tarvetta, kouluttavien oppilaitosten opiskelijavalintaa ja opiskelijoiden aikomusta suuntautua kirkon palvelukseen,
2. tehdä tarvittaessa aloitteita ylioppilaiden rekrytoimiseksi teologian opintoihin ja teologian opiskelijoiden motivoimiseksi kirkon virkaan,
3. seurata teologian ylioppilaiden soveltaviin opintoihin, seurakuntaharjoitteluun ja soveltavuuden tutkintaan liittyviä asioita, sekä tehdä aloitteita edellä mainittujen asioiden kehittämiseksi,
4. arvioida teologisten opintojen tarkoituksenmukaisuutta kirkon, seurakuntien ja yhteiskunnan tarpeiden näkökulmasta ja kehittää teologisten tutkintojen arviointia,
5. olla mukana kehittämässä yhteyksiä teologista koulutusta antavien tiedekuntien sekä niiden opiskelijoiden ja opettajien välille,
6. suunnitella ja toteuttaa toimenpiteitä, jotka vahvistavat teologian opiskelijoiden kirkollista identiteettiä ja spiritualiteettiä,
7. antaa pyynnöstä lausuntoja eri toimielimille,
8. laatia vuosittain toimintasuunnitelma ja talousarvioesitys toukokuun puoliväliin mennessä sekä toimintakertomus, joka toimitetaan piispainkokoukselle ja Kirkon koulutuskeskukselle tammikuun puoliväliin mennessä, ja

9. suorittaa muut piispainkokouksen antamat toimialaansa kuuluvat tehtävät.

7 §

Tämä työjärjestys tulee voimaan 1.10.2001. Samalla kumotaan piispainkokouksen 11.2.1992 hyväksymä teologikoulutus-toimikunnan työjärjestys.

23 §

Kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestyksen uusiminen

Piispainkokous päätti istunnossaan 12.-13.9.2000 (19 §) pyytää kanttorikoulutustoimikuntaa yhteistyössä Kirkon koulutuskeskuksen kanssa tekemään esityksen toimikunnan 11.2.1992 hyväksytyn työjärjestyksen uudistamiseksi. Kanttorikoulutustoimikunta laati esityksen kokouksessaan 15.5.2001 ja jätti sen piispainkokouksen hyväksyttäväksi.

Nyt tehty esitys seuraa pääpiirteissään vanhaa työjärjestystä, mutta korjaa siitä vanhentuneet ilmaukset. *Valmistusvaliokunnan* mielestä työjärjestys oli ajanmukainen ja kanttorikoulutustoimikunnan työtä ajatellen mielekkäällä tavalla laadittu. Valmistusvaliokunnan mielestä joitain yksityiskohtia oli syytä muuttaa, jotta kanttorikoulutustoimikunnan ja teologikoulutustoimikunnan työjärjestykset ja käytännöt vastaavat soveltuvin osin toisiaan.

Pykälään 2 oli syytä lisätä maininta yhteiskunnasta. Pykälään 3 voitaisiin lisätä mahdollisuus kutsua lisäksi tarvittaessa kanttorikoulutuksen asiantuntijoita. Taloutta koskeva pykälä 5 tulisi korjata siten, että kanttorikoulutustoimikunnan kuluista vastaa piispainkokous vuosittain vahvistettavan toimintasuunnitelman ja määrärahan puitteissa. Pykälän 6 kohtaa 7 tulisi selventää kuulumaan seuraavasti: antaa tarvittaessa lausunnon kirkkohallitukselle kelpoisuudesta kanttorinvirkoihin (KJ 6: 41 § 3 mom.). Pykälä 7 tulisi kirjoittaa seuraavasti: toimikunta laatii vuosittain toimintasuunnitelman ja talousarvioesityksen

toukokuun puoliväliin mennessä sekä toimintakertomuksen, joka toimitetaan piispainkokouksella ja Kirkon koulutuskeskukselle, tammikuun loppuun mennessä. Pykälään 8 valmistusvaliokunta ehdotti liitettäväksi voimaantulopäivän 1.10.2001 ja maininnan, että samalla kumotaan piispainkokouksessa 11.2.1992 hyväksytty kirkon kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestys.

Käydyssä keskustelussa Niskanen ehdotti 7 §:n pois jättämistä, jolloin esitys tältä osin hyväksyttäisiin kanttorikoulutustoimikunnan esittämässä muodossa. Esitystä ei kannatettu.

Piispainkokous päätti

hyväksyä liitteen mukaisessa muodossa kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestyksen.

*Liite***KANTTORIKOULUTUSTOIMIKUNNAN
TYÖJÄRJESTYS**

Hyväksytty piispainkokouksessa 12.9.2001

1 §

Kanttorikoulutustoimikunta on Suomen evankelis-luterilaisen kirkon, kanttorin virkaan opiskelevien ja heitä kouluttavien oppilaitosten yhteistoimintaelin.

2 §

Kanttorikoulutustoimikunnan tarkoituksena on suunnitella, kehittää ja tukea kirkon sekä kanttorin virkaan opiskelevien ja heille koulutusta antavien laitosten yhteistyötä. Toimikunnan tukema työ tähtää siihen, että koulutus on mahdollisimman tarkoituksenmukaista ja vastaa kirkon, seurakuntien sekä yhteiskunnan kulloisiinkin tarpeisiin.

3 §

Toimikunnan jäsenet nimeää kahdeksi vuodeksi kerrallaan piispainkokous Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen esityksen pohjalta.

Toimikuntaan kuuluu puheenjohtajan lisäksi kahdeksan jäsentä, joista neljä edustaa kanttorin virkaan kouluttavia oppilaitoksia, kaksi kirkon työtä ja kaksi opiskelijointa. Lisäksi työryhmään voidaan tarvittaessa kutsua kanttorikoulutuksen asiantuntijoita.

4 §

Kanttorikoulutustoimikunnan puheenjohtajan nimeää piispainkokous. Toimikunta valitsee keskuudestaan varapuheenjohta-

jan.

Toimikunnan sihteerinä toimii Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen musiikkisihteeriksi tai piispainkokouksen erikseen nimeämä ulkopuolinen henkilö. Toimikunta voi tarvittaessa käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita.

5 §

Kanttorikoulutustoimikunnan kuluista vastaa piispainkokous vuosittain vahvistettavan toimintasuunnitelman ja määrärahan puitteissa.

6 §

Kanttorikoulutustoimikunnan tehtävänä on

- 1) a) seurata alansa koulutuksen ja opetussuunnitelmien tarkoituksenmukaisuutta kirkon työn ja kulloisenkin yhteiskunnallisen tilanteen tarpeiden näkökulmasta,
b) seurata kirkon virkoihin ja tehtäviin aikovien valintaan ja soveltuvuuden tutkintaan liittyviä toimenpiteitä,
c) seurata kirkon virkoihin ja tehtäviin opiskelevien käytännön työharjoitteluun liittyviä asioita, sekä
d) tehdä esityksiä edellä mainittujen asioiden kehittämiseksi ja uudistamiseksi sekä antaa pyydettyä lausuntoja,
- 2) ryhtyä tarpeen vaatiessa toimenpiteisiin opiskelijoiden rekrytoimiseksi,
- 3) pitää yhteyttä oppilaitoksiin, niiden opiskelijoihin ja kouluttajiin,
- 4) luoda yhteyksiä eri koulutusalojen opiskelijoiden ja laitosten välille,
- 5) pitää tarpeen mukaan yhteyksiä valtion viranomaisiin,
- 6) suunnitella ja toteuttaa toimenpiteitä, jotka vahvistavat alansa opiskelijoiden kirkollista identiteettiä ja spiritualiteettiä,
- 7) antaa tarvittaessa lausunnon kirkkohallitukselle kelpoisuudesta kanttorinvirkoihin (KJ 6:41 § 3 mom.), ja
- 8) suorittaa muita piispainkokouksen sille antamia tehtäviä.

7 §

Toimikunta laatii vuosittain toimintasuunnitelman ja talousarvioesityksen toukokuun puoliväliin mennessä sekä toimintakeromuksen, joka toimitetaan piispainkokoukselle ja Kirkon koulutuskeskukselle tammikuun loppuun mennessä.

8 §

Tämä työjärjestys tulee voimaan 1.10.2001. Samalla kumotaan piispainkokouksen 11.2.1992 hyväksymä kirkon kanttorikoulutustoimikunnan työjärjestys.

24 §

Kirkkoherratutkinnon arvosteluasteikko

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

merkitä tiedoksi Kirkon koulutuskeskuksen esityksen kirkkoherratutkinnon arvosteluasteikon muuttamisesta.

25 §

Ammatillisen koulutuksen ryhmän toimintakertomus 2000

Valmistusvaliokunnan ehdotuksen mukaisesti piispainkokous päätti

merkitä tiedoksi ammatillisen koulutuksen ryhmän toimintakertomuksen vuodelta 2000.

26 §

Piispainkokouksen seuraavat istunnot

Piispainkokouksen puheenjohtajan ilmoituksen mukaisesti piispainkokouksen seuraavat istunnot pidetään 12.-13.2.2002 Helsingissä, kirkon toimitalossa ja 10.-11.9.2002 Kuopion hiippakunnassa.

27 §

Piispainkokouksen istunnon päättäminen

Arkkipiispa Jukka Paarma kiitti kokouksen osanottajia. Vaikka kokouksen esityslistalla oli runsaasti asioita saatiin kaikki käsitellyksi melkein aikataulun puitteissa ja tehtiin merkittäviä päätöksiä. Ehkä tärkeimpänä nyt päätökseen saatettuna asiana oli pidettävä rippikoulusuunnitelman hyväksymistä. Arkkipiispan mielestä se osoitti, miten tärkeänä kasvatukseen liittyviä kysymyksiä pidetään. Tähän kokonaisuuteen liittyi oivana osana piispa Pihkalan alussa pitämä avauspuhe, josta arkkipiispa lausui vielä kiitoksensa. Muutoinkin hän kiitti Tampereen piispaa siitä, että istunto saatiin pitää hyvissä tiloissa ja hyvässä hoidossa. Arkkipiispa kiitti erityisesti valmistusvaliokuntaa. Hänen mielestään sen työpanos oli yksi syy siihen, että suuri asialista saatiin vietyä läpi aikataulun puitteissa. Arkkipiispa kiitti myös sihteeriä, jonka työ vielä tästä jatkuu.

Arkkipiispa totesi, että istuntoa oli varjostanut osanottajien ajatuksissa Yhdysvalloissa ensimmäisenä istuntopäivänä tapahtunut katastrofi. Piispainkokouksen jälkeen pidettävässä tiedotustilaisuudessa tämä asia nousee vielä esille. Katastrofin johdosta oli oltu yhteydessä Kirkkohallitukseen. Siellä kokoontunut ryhmä oli pohtinut, mitä nyt pitäisi tehdä. Ajatuksesta tehdä seurakuntia varten tiedote oli luovuttu. Silti kysyttiin, oliko piispojen tässä tilanteessa annettava joitain ohjeita (esimerkiksi hartaushetkiä, poikkeukselliset kirkkojen aukioloajat, ensi sunnuntain jumalanpalveluksen esirukoukset tai kriisiauttaminen).

Valmistusvaliokunnan puheenjohtaja *piispa Wille Riekinen* kiitti puheenjohtajaa viisaalla tavalla luotsatusta kokouksesta. Kaikki asiat oli saatu hyvällä tavalla joko päätökseen tai jatkotyöstettäväiksi. Riekinen kiitti arkkipiispaa kokouksen hyvästä johtamisesta ja toivotti voimaa ja viisautta syksyn työhön.

Arkkipiispa Jukka Paarma johti yhteisen puolipäivärukouksen ja julisti istunnon päättyneeksi klo 12.35.

Vakuudeksi

Kalervo Salo

Pöytäkirja on tarkistettu ja hyväksytty

Lars Junell

Jukka Keskitalo